

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Διπλωματική Εργασία

Διμερής Διαφορές Ελλάδας-Τουρκίας τον 21^ο αιώνα:

Το ζήτημα της ΑΟΖ

Αντιγόνη Χ. Δήμητσα

Πειραιάς, 2012

Η εργασία αυτή αφιερώνεται
στην οικογένειά μου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΡΑΙΑΣ

Διμερής Διαφορές Ελλάδας-Τουρκίας τον 21^ο αιώνα:

Το ζήτημα της ΑΟΖ

Αντιγόνη Χ. Δήμητσα

**Σημαντικοί όροι: Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, ΑΟΖ,
Ελλάδα, Τουρκία**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εδώ και αρκετά χρόνια, η Ελλάδα έρχεται αντιμέτωπη με τη γειτονική της χώρα Τουρκία σε ένα αριθμό ζητημάτων. Ένα από αυτά είναι και το θέμα της οριοθέτησης της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ). Κύριοι στόχοι αυτής της εργασίας είναι: ο προσδιορισμός του κατά πόσο η ύπαρξη αυτής της ζώνης συνιστά ζωτικό εθνικό συμφέρον για την Ελλάδα, η αναφορά στα επιχειρήματα της μίας και της άλλης πλευράς, ο προσδιορισμός των θέσεων που υφίστανται για το συγκεκριμένο ζήτημα διεθνώς, εφόσον αυτές υπάρχουν, και τέλος η αναφορά σε σημαντικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν το τελευταίο χρονικό διάστημα. Τέλος, παρέχονται κάποια συμπεράσματα σχετικά με τη στάση που ενδείκνυται να υιοθετήσει η Ελλάδα αναφορικά με αυτό το ζήτημα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

Περίληψη

Ευχαριστίες

Εισαγωγή

Ελληνοτουρκικές διαφορές τον 21ο αιώνα και η σημασία τους	1
Θεωρητικές υποθέσεις διπλωματικής εργασίας	5

Μέρος 1ο

Κεφάλαιο 1: Θεωρητικό υπόβαθρο

1.1: Παραδοσιακό Παράδειγμα Διεθνών Σχέσεων	7

Μέρος 2ο

Κεφάλαιο 2: ΑΟΖ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

2.1: Εισαγωγικά	10
2.2: Ιστορική εξέλιξη του όρου	11
2.3: Ορισμός και δικαιώματα του παράκτιου κράτους	14
2.4: Δικαιώματα τρίτων κρατών στην Α.Ο.Ζ παράκτιου κράτους	17
2.5: Θετικές και αρνητικές ρυθμίσεις της Νέας Σύμβασης για την Ελλάδα	18
2.6: Συμπεράσματα	24

Μέρος 3ο	
Κεφάλαιο 3: Οι θέσεις της Ελλάδας	29
Κεφάλαιο 4: Οι θέσεις της Τουρκίας	44
Κεφάλαιο 5: Τελευταίες εξελίξεις αναφορικά με την ΑΟΖ	61
Μέρος 4ο	
Κεφάλαιο 6: Συμπεράσματα	71
Βιβλιογραφία	75

Εισαγωγή

Ελληνοτουρκικές διαφορές τον 21^ο αιώνα και η σημασία τους

Παρατηρώντας κανείς τις ελληνοτουρκικές σχέσεις μακροϊστορικά, διαπιστώνει την ύπαρξη μιας έντονης ρευστότητας-αβεβαιότητας ως προς τη διαμόρφωση ισορροπιών ισχύος-συμφερόντων. Ειδικότερα από το 1973 και μετέπειτα αναφύεται μια συνεχώς κλιμακούμενη και έμπρακτη διαμφισβήτηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας στο Αιγαίο και μια συνεχιζόμενη παράνομη κατοχή μέρους της Κυπριακής Δημοκρατίας της Κύπρου. Οι τουρκικές αξιώσεις-διεκδικήσεις εντοπίζονται στην οριοθέτηση των εναέριων και θαλάσσιων καθεστώτων του Αιγαίου, αφού προηγουμένως η Τουρκία προέβη στην εισβολή και κατοχή της Β.Κύπρου. Γενικότερα, μπορεί να υποστηριχθεί πως το σύνολο των τουρκικών αξιώσεων στοχεύει στην αναθεώρηση του εδαφικού καθεστώτος της Ελλάδας στο Αιγαίο, πλήττοντας τα ζωτικά της συμφέροντα αλλά και το συμφέρον επιβίωσής της¹.

Αυτή η αναθεωρητική πολιτική της Τουρκίας φτάνει στο αποκορύφωμά της την εποχή που τη διακυβέρνηση της χώρας αναλαμβάνουν οι σοσιαλδημοκράτες του Ετσεβίτ. Στόχος τους είναι η πολιτική αναβάθμιση του ρόλου της Τουρκίας διεθνώς. Παρ' όλα αυτά, ο διακαής πόθος της Τουρκίας για την απόκτηση ορισμένων ανατολικών νησιών του Αιγαίου που θα διεύρυναν το άνοιγμα του μετώπου της στη θάλασσα αυτή δεν ευοδώθηκε τότε, αν και ορισμένοι σύμμαχοι της Τουρκίας υποστήριζαν αυτή την άποψη. Το γεγονός ότι το ελληνικό κράτος αποτελείται από έναν ηπειρωτικό κορμό που συνδέεται με ένα πλήθος νησιών, δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο ένα αδιάσπαστο γεωγραφικό σύνολο, οδήγησε τους διεθνείς οργανισμούς στην απόφαση να παραχωρήσουν στην Ελλάδα αρμοδιότητες ελέγχου στο Αιγαίο, που ουσιαστικά καλύπτουν το σύνολο του εναέριου και θαλάσσιου χώρου του πελάγους. Αυτή ακριβώς τη θεσμική υπεροχή της Ελλάδας στο Αιγαίο προσπαθεί να ανατρέψει εδώ και χρόνια η αναθεωρητική πολιτική της Τουρκίας².

---

¹ Ροζάκης Χρ. Λ., «Το διεθνές νομικό καθεστώς του Αιγαίου», στο Αλέξης Αλεξανδρής ... [κ.ά.] 1988, Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις 1923-1987», σελ.271

² Ροζάκης Χρ. Λ., ό.π., σελ.273

Παράλληλα , η πολιτική της θεσμικής αμφισβήτησης έχει συνοδευτεί από έμμεσες ή και άμεσες πολλές φορές απειλές αναφορικά με την εδαφική κυριαρχία της Ελλάδας , με ιδιαίτερη έμφαση να δίνεται στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου. Η συνολική στάση της γείτονος χώρας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι «η ίδια επιδιώκει σταθερά όχι απλώς κάποιες μεταβολές στο καθεστώς του Αιγαίου, αλλά τη ριζική ανατροπή του γεωπολιτικού status quo και τη συρρίκνωση του ελλαδικού χώρου»³. Μέχρι και σήμερα , η Τουρκία αρνείται συστηματικά την επίλυση της διαφοράς για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου με κοινή προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο. Μια τέτοια λύση θα έδινε νέα ώθηση τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και θα εξασφάλιζε για αρκετούς μια αντικειμενικότερη και ευρέως αποδεκτή λύση της διαφοράς αυτής.

Η παραπάνω στάση της Τουρκίας μπορεί να ερμηνευθεί με τρεις τρόπους: είτε η ίδια στερείται σαφών στόχων και προσδοκιών για την εξέλιξη της ελληνοτουρκικής κρίσης και γι' αυτό το λόγο αφήνει το ζήτημα αυτό ανοιχτό στο χρόνο , είτε επιδιώκει έναν ευνοϊκότερο συσχετισμό δυνάμεων για να το επιλύσει, είτε επιδιώκει την επίλυση των ζητημάτων αυτών από μια θέση ισχύος. Ως εκ τούτου, απορρίπτει τις αντικειμενικές λύσεις και προσκολλάται στην πρόταση των διμερών διαπραγματεύσεων⁴.

Απόδειξη των όσων αναφέρθηκαν παραπάνω αποτελεί το γεγονός ότι οι δύο χώρες έχουν φτάσει αρκετές φορές στα όρια ένοπλης αντιπαράθεσης, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι δεν υπήρξαν και διαστήματα ύφεσης, φιλίας και συνεργασίας μέσω διμερών συνθηκών (π.χ. ελληνοτουρκική συνθήκη 1930). Ενδεικτικά παραθέτονται τα ακόλουθα γεγονότα: το Μάρτιο του 1987 γίνεται απόπειρα εκ μέρους της Τουρκίας για έρευνα σε υποθαλάσσια περιοχή του Αιγαίου επί ελληνικής υφαλοκρηπίδας. Η κρίση εκτονώθηκε με την ανταλλαγή μηνυμάτων μεταξύ των τότε πρωθυπουργών Ανδρέα Παπανδρέου και Ozal. Η συνάντηση των δύο ανδρών στο Νταβός της Ελβετίας το Φεβρουάριο του 1988 σηματοδότησε την απαρχή εκατέρωθεν προσπάθειών για ύφεση της κρίσης μεταξύ των δύο χωρών.

---

³ Ροζάκης Χρ. Λ., ό.π., σελ.273

⁴ Ροζάκης Χρ. Λ., ό.π., σελ.274

Από τη δεκαετία του 1990 και έπειτα, η Τουρκία απειλεί με πόλεμο (*casus belli*) σε περίπτωση που η Ελλάδα επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα, κάτι που με βάση το διεθνές δίκαιο η ίδια, όπως και κάθε άλλη χώρα, έχει δικαίωμα να πράξει. Επιπρόσθετα, θέτει θέμα κυριαρχίας της σε τμήμα ελληνικής επικράτειας (Ιμια). Η Ελλάδα από την πλευρά της υιοθέτησε μια προσέγγιση των ελληνοτουρκικών σχέσεων που στοχεύει στη δρομολόγησή τους σε ένα πλαίσιο καλής γειτονίας, που διέπεται από αναγνωρισμένους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου. Το 1999 εγκαινιάστηκε μια νέα διαδικασία προσέγγισης Ελλάδας-Τουρκίας, τόσο σε διμερές επίπεδο όσο και στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής της γείτονος.

Αναφορικά με τα ζητήματα που υπάρχουν μεταξύ των δύο χωρών, μπορεί κανείς να τα διαχωρίσει σε δύο κατηγορίες:

- a) Στα διμερή, δηλαδή ζητήματα που αφορούν αποκλειστικά τις δύο χώρες. Σε αυτή την κατηγορία, εντάσσονται το πρόβλημα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου, το ενδεχόμενο της επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας στα 12 ναυτικά μίλια και η έκταση των δέκα ναυτικών μιλίων του εθνικού εναέριου χώρου⁵.
- b) Στα διεθνή θεσμικά, δηλαδή ζητήματα που έχουν εγερθεί από τουρκικές διεκδικήσεις αλλά δεν κατευθύνονται ευθέως προς τη χώρα μας. Αντιθέτως, αφορούν ευρύτερα τη διεθνή κοινότητα, εφόσον η Τουρκία αμφισβητεί καθεστώτα που έχουν διαμορφωθεί από διεθνείς οργανισμούς και επιδιώκει τη μετατροπή τους. Σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται τα ζητήματα της Περιοχής Πληροφόρησης Πτήσεων (FIR), του Εναέριου Επιχειρησιακού Ελέγχου και του καθεστώτος της αποστρατικοποίησης των Ελληνικών νησιών του Ανατολικού Αιγαίου⁶.

Τέλος, θα ήταν σκόπιμο να αναφέρουμε ενδεικτικά ορισμένα ζητήματα τα οποία δεν εντάσσονται στις ελληνοτουρκικές αντιθέσεις στο Αιγαίο ή στις τουρκικές

---

⁵ Ροζάκης Χρ. Α., ό.π., σελ.275

⁶ Ροζάκης Χρ. Α., ό.π., σελ.275

διεκδικήσεις, αλλά επηρεάζουν τις εξελίξεις των υπολοίπων από τη στιγμή που επιβαρύνουν το κλίμα των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών. Τέτοια ζητήματα είναι το Κυπριακό και το θέμα των μειονοτήτων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Θεωρητικές υποθέσεις διπλωματικής εργασίας

Όσον αφορά στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, η κήρυξη της και συνεπώς και η οριοθέτησή της αποτελεί καθ' όλα νόμιμο δικαίωμα της Ελλάδας με βάση το Διεθνές Δίκαιο και ειδικότερα τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, γεγονός που θα αναλυθεί εκτενέστερα στη συνέχεια της παρούσας εργασίας.

Η κεντρική υπόθεση εργασίας της μελέτης αποτυπώνεται στα επαμφοτερίζοντα εθνικά συμφέροντα της Ελλάδας-Τουρκίας στο Αιγαίο αναφορικά με το καθεστώς της ΑΟΖ. Συγκεκριμένα το ερώτημα είναι εάν η οριοθέτηση της ελληνοτουρκικής ΑΟΖ προκρίνεται ως ζωτικό εθνικό συμφέρον για την Ελλάδα. Το ζήτημα αυτό προκύπτει διαμέσου της ανασκόπησης της ελληνικής και τουρκικής εξωτερικής πολιτικής των τελευταίων χρόνων, όπως επίσης και από τις πρόσφατες εξελίξεις που εκτυλίσσονται στο διεθνές σκηνικό, εξαιτίας της συμφωνίας που επετεύχθη μεταξύ Κύπρου-Ισραήλ και την έναρξη ερευνών για πηγές υδρογονανθράκων στην Κυπριακή ΑΟΖ. Λόγω του τελευταίου, είναι εμφανής η πιθανότητα μεταβολής των υπαρχόντων ισορροπιών ισχύος στην περιοχή. Ειδικότερα, θα ελέγξουμε εμπειρικά εάν και σε ποιο βαθμό η ανακήρυξη της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης αποτελεί εθνικό συμφέρον για την Ελλάδα και πώς ιεραρχείται στην κλίμακα των εθνικών συμφερόντων (συμφέρον επιβίωσης, ζωτικό, κυριαρχικό ή δευτερεύον συμφέρον).

Η παρούσα μελέτη διακρίνεται σε τέσσερα μέρη:

Στο πρώτο μέρος, αναλύεται το θεωρητικό υπόβαθρο της μελέτης και εξάγονται θεωρητικές υποθέσεις εργασίας. Στο δεύτερο μέρος πραγματώνεται ο προσδιορισμός του θεσμικού πλαισίου που διέπει την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη με βάση το Δίκαιο της Θάλασσας, όπως αυτό είναι διαμορφωμένο μεταξύ των κρατών.

Στο τρίτο μέρος, επιχειρείται η διερεύνηση της κεντρικής υπόθεσης εργασίας της μελέτης, με εκτενή αναφορά στα επιχειρήματα της μίας και της άλλης πλευράς

σχετικά με την οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης. Επιπρόσθετα, παραθέτονται οι θέσεις που εκφράζονται για το συγκεκριμένο ζήτημα από επιστήμονες της χώρας μας αλλά και σε διεθνές επίπεδο, εφόσον αυτές υπάρχουν, και γίνεται εκτενής αναφορά σε σημαντικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν το τελευταίο χρονικό διάστημα. Τέλος, στο τέταρτο μέρος καταγράφονται τα καταληκτικά πορίσματα της μελέτης.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Μέρος 1^ο

Κεφάλαιο 1: Θεωρητικό υπόβαθρο

1.1: Παραδοσιακό παράδειγμα Διεθνών Σχέσεων

Η παρούσα μελέτη εδράζεται στο παραδοσιακό παράδειγμα των διεθνών σχέσεων με στόχο την εξαγωγή θεωρητικών θέσεων εργασίας οι οποίες θα ελεγχθούν εμπειρικά μέσα από την επιλεγόμενη περιπτώσιολογική ανάλυση. Το Παραδοσιακό Παράδειγμα οριοθετείται στο δίπολο διεθνής αναρχία-κρατική κυριαρχία και αποτελεί το θεμελιακό υπόβαθρο των τριών κεντρικών ρευμάτων της θεωρίας των διεθνών σχέσεων: «παγκόσμια κυβέρνηση», «ισορροπία δυνάμεων» και «συλλογική ασφάλεια». Η αναρχία είναι σύμφυτη με το διεθνές σύστημα και τις αξιώσεις των κρατών, αφού η κυριαρχία των μελών του συστήματος κρατών προκαλεί διεθνή αναρχία⁷.

Σύμφωνα με το Παραδοσιακό Παράδειγμα, υπάρχουν κάποιες βασικές αξονικές αρχές. Αρχικά, η διεθνής αναρχία προκρίνεται ως βασική οργανωτική αρχή του διεθνούς συστήματος, από τη στιγμή που δεν υφίσταται κάποια κυβέρνηση των κυβερνήσεων και κυρίαρχη μορφή πολιτικής οργάνωσης αποτελεί το κράτος. Ακόμη, βασική αρχή είναι η αξίωση συλλογικής ελευθερίας κάθε κοινωνίας και η κοινωνικο-πολιτική και οντολογική ετερότητα των κρατών-δρώντων, με την έννοια ότι κάθε κράτος διαφέρει από το οποιοδήποτε άλλο σε βαθμό ισχύος, θέσης, ανάπτυξης, ρόλου και συμφερόντων. Επιπλέον, κάθε κράτος επιζητά ισχύ, όπως επίσης και τη διεύρυνση αυτής, και την ασφάλεια σε κρατικό επίπεδο. Λόγω της αναρχίας, της διαφορετικότητας των μονάδων, του διακρατικού ανταγωνισμού και των διλημάτων ασφαλείας που επικρατούν, υφίσταται μια αέναη πάλη για την επιβίωση και την αυτοσυντήρηση του κάθε κράτους. Με αυτόν τον τρόπο, η αυτοσυντήρηση συνεπάγεται διεύρυνση της ισχύος για να δύναται το εκάστοτε κράτος να συντηρεί τη σχετική θέση και το ρόλο του έναντι στα ανταγωνιστικά κράτη στο διεθνές σύστημα. Τέλος, δύο ακόμη αρχές είναι αυτές της απουσίας οποιονδήποτε υπερεθνικών κοινωνικο-πολιτικών μηχανισμών

---

⁷ Ήφαιστος Π. 2007, « Οι Διεθνείς σχέσεις ως Αντικείμενο Επιστημονικής Μελέτης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό», σελ. 333

ελέγχου και εξισορρόπησης και η συνεπαγόμενη ευαισθησία των κρατών-δρώντων στην άνιση ανάπτυξη και τις ενδεχόμενες ανακατανομές ισχύος, κυριαρχίας και συμφερόντων. Εξαιτίας της απουσίας ενός διεθνούς συστήματος δικαιοσύνης, η δυνατότητα διατήρησης της θέσης και του ρόλου κάθε κράτους στο διεθνές σύστημα είναι αναγκαία προϋπόθεση της επιβίωσης του (αρχή της αυτοβοήθειας)⁸.

Με γνώμονα τη μεταβλητή έρευνας της μελέτης, δηλαδή εάν η οριοθέτηση της ελληνοτουρκικής ΑΟΖ συνιστά εθνικό συμφέρον για την Ελλάδα, προκρίνεται ως καταλληλότερο ρεύμα σκέψης για την ανάλυση και ερμηνεία των αιτίων και των αποτελεσμάτων των ανταγωνιστικών συμφερόντων Ελλάδας-Τουρκίας στο Αιγαίο η «ισορροπία δυνάμεων». Αυτό γιατί το εν λόγω ρεύμα εστιάζεται μεταξύ άλλων σε τρία καίρια για τους υποστηρικτές της στοιχεία⁹:

a) στον κρατισμό, ο οποίος τοποθετείται στο επίκεντρο του ρεύματος αυτού και περιλαμβάνει δύο υποθέσεις. Η πρώτη αφορά στο γεγονός ότι το κράτος συνιστά τον κύριο δρώντα στο διεθνές σύστημα και όλοι οι υπόλοιποι δρώντες είναι ήσσονος σημασίας, ενώ η δεύτερη αναφέρεται στην κρατική κυριαρχία, δηλαδή την ύπαρξη μιας ανεξάρτητης πολιτικής κοινότητας η οποία ασκεί νομική δικαιοδοσία στο έδαφός της.

b) στο βασικό εθνικό συμφέρον, δηλαδή το γεγονός ότι καίριος στόχος του κάθε κράτους είναι η κατοχύρωση της ασφάλειάς του μέσω της επιβίωσης, της διατήρησης της εδαφικής κυριαρχίας και της εθνικής ανεξαρτησίας. Το εθνικό συμφέρον διακρίνεται στις κατηγορίες των συμφερόντων επιβίωσης, των ζωτικών συμφερόντων, των μέγιστων συμφερόντων και τέλος των δευτερευόντων συμφερόντων. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει την άμυνα, την ασφάλεια, την ακεραιότητα της εθνικής επικράτειας και την αντιμετώπιση εξωτερικών απειλών κατά της κυριαρχίας. Η δεύτερη κατηγορία αναφέρεται σε συμφέροντα που αφορούν στην ισορροπία ισχύος με δυνητικούς αντιπάλους, στην ασφάλεια ομοεθνών

---

⁸ Ήφαιστος Π. 2007, « Οι Διεθνείς σχέσεις ως Αντικείμενο Επιστημονικής Μελέτης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό », σελ. 333-334

Lijphart A. 1974, The Structure of the Theoretical Revolution in International Relations, *International Studies Quarterly*, Vol.18, No.1

⁹ Waltz, 2010, *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, σελ 10-12

εκτός συνόρων, στην αντιμετώπιση δραστηριοτήτων εξωτερικών παραγόντων που αποδυναμώνουν το πολιτειακό καθεστώς, στην οικονομική ανάπτυξη και στις ισχυρές συμμαχίες¹⁰.

c) στην αυτοβοήθεια, με άλλα λόγια στο γεγονός ότι ένα κράτος δεν μπορεί να εμπιστευθεί κανένα άλλο κράτος ή θεσμό προκειμένου να εγγυηθεί την επιβίωσή του, λόγω της αβεβαιότητας και των «διλλημάτων ασφαλείας» που δημιουργούνται εξαιτίας της έλλειψης μιας παγκόσμιας διακυβέρνησης.

Με βάση όλα τα παραπάνω, μπορεί κανείς να οδηγηθεί στα ακόλουθα συμπεράσματα: αφ' ενός, τόσο η Ελλάδα όσο και η Τουρκία ως δρώντες του διεθνούς συστήματος επιδιώκουν την εκπλήρωση αντικρουόμενων συμφερόντων στο Αιγαίο, προκειμένου να ενισχύσουν την ισχύ τους στο πλαίσιο του υφιστάμενου ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, για την Ελλάδα η κήρυξη Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης ανάγεται σε ζωτικό συμφέρον, δεδομένου του ότι αποτελεί οικονομικό συμφέρον για τη χώρα, αφού οι οικονομικοί πόροι που προκύπτουν δεν είναι διόλου αμελητέοι, και είναι κάτι που θα οδηγήσει στην ενίσχυση της θέσης-ρόλου της χώρας στην ευρύτερη περιοχή. Αφ' ετέρου, το ίδιο ισχύει και για την Τουρκική πλευρά, με τη διαφορά όμως ότι η ίδια επιχειρεί, μέσω της επιχειρηματολογίας της, να παγιώσει την άποψη ότι η ενδεχόμενη κήρυξη Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης εκ μέρους της Ελλάδας θα απειλούσε την ασφάλειά της, και επομένως να γίνεται λόγος για συμφέρον επιβίωσης και για την ίδια.

---

¹⁰ www.ifestos.edu.gr/fackelloi/Speakinontes/10ΕθνικόΣυμέρονΔιαβαθμίσεις.DOC

Μέρος 2ο

Κεφάλαιο 2: ΑΟΖ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

2.1: Εισαγωγικά

Η ιδέα της επέκτασης των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους πέρα από τα όρια της αιγιαλίτιδας ζώνης δεν αποτελεί καινοτομία. Το 1930, η Συνδιάσκεψη της Χάγης για το δίκαιο της θάλασσας αναγνώρισε ότι η προστασία των ποικίλων πόρων της θάλασσας απαιτεί φροντίδα τόσο μέσα στην αιγιαλίτιδα ζώνη όσο και στα ύδατα που είναι παρακείμενα στις ακτές.

Ο θεσμός της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ), σε συνδυασμό με τη Ζώνη της Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας όπως αυτή ονομάζεται, αποτελούσε το κύριο μέλημα των αναπτυσσόμενων κρατών, όσον αφορά την κατοχύρωση των οικονομικών τους διεκδικήσεων στο θαλάσσιο χώρο, τη δεκαετία του 1960 κυρίως. Η κατοχύρωση της Α.Ο.Ζ από την U.N.C.L.O.S. III ως τέταρτη κατά σειρά ζώνη εθνικής δικαιοδοσίας οφείλεται κατά κύριο λόγο στη δυναμική και μαζική εμφάνιση των αναπτυσσόμενων κρατών του Νότου στο διεθνές σκηνικό¹¹.

Οι διαπραγματεύσεις για τη δημιουργία του κειμένου της Νέας Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας άρχισαν το 1973 και έληξαν το 1982, στο πλαίσιο της Τρίτης Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. Κύριος στόχος αυτής της Διάσκεψης ήταν η αναθεώρηση του συγκεκριμένου δικαίου, όπως αυτό υφίστατο ως εκείνη τη χρονική στιγμή. Σ' αυτή έλαβαν μέρος περισσότερα από 160 κράτη και ίσως για το λόγο αυτό να χαρακτηρίζεται ως «η πιο επιβλητική» στην ιστορία των διακρατικών σχέσεων¹².

---

¹¹ Τσάλτας και Ευσταθοπούλου, 2003, *Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών*, σελ.289

¹² Οικονομίδης, 1998, *Θέματα Διεθνούς Δικαίου και Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής*, σελ.43

2.2: Ιστορική εξέλιξη του όρου

Κατά την έναρξη της Δεύτερης Συνόδου της U.N.C.L.O.S. III στο Καράκας της Βενεζουέλας το 1974, υποστηρίχθηκε μέσω του Κινέζου εκπροσώπου ότι « οι λαοί της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής υπήρξαν για μεγάλο χρονικό διάστημα «θύματα επιθέσεων και λεηλασιών των αποικιοκρατών και των ιμπεριαλιστών». Για το λόγο αυτό, είναι απόλυτα δίκαιο να διεκδικούν την υιοθέτηση μιας αιγιαλίτιδας ζώνης που να συνοδεύεται και από μια Α.Ο.Ζ. συνολικής έκτασης 200 ναυτικών μιλίων»¹³. Με αυτό τον τρόπο, εγκαινιάστηκε η διεκδίκηση της Α.Ο.Ζ. Στην πραγματικότητα, όμως, η απαίτηση για Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη οφείλεται στις σχετικές διεκδικήσεις των κρατών της Λατινικής Αμερικής. Πρώτα η Χιλή και αμέσως μετά το Περού, με μονομερής πράξεις το 1947, θεωρήθηκαν οι προπομποί της λεγόμενης «πατρογονικής θάλασσας», την οποία διαδέχτηκε στη συνέχεια η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη.

a. Η πατρογονική θάλασσα

Η ιδέα για τη δημιουργία μιας διευρυμένης παράκτιας ζώνης ανήκει κατά κύριο λόγο στη Διακήρυξη των τριών κρατών (Περού, Χιλή, Ισημερινός), που έλαβε χώρα στο Σαντιάγκο της Χιλής το 1952. Η φιλοσοφία της πατρογονικής θάλασσας, όπως αυτή καθιερώθηκε από τις λατινοαμερικανικές χώρες, στηρίζεται σε τέσσερις βασικές παραμέτρους. Οι ίδιες με τη σειρά τους στηρίζονται στο ιδιαίτερο εθνικό συμφέρον των παράκτιων κρατών σχετικά με την εξασφάλιση των απαραίτητων συνθηκών προώθησης της οικονομικής τους ανάπτυξης¹⁴. Το συγκεκριμένο γεγονός αποδεικνύει ότι τα κράτη λειτουργούν με βάση το εθνικό τους συμφέρον και την επιδίωξη για αύξηση της ισχύος τους και της κατοχύρωσης της ανεξαρτησίας τους, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως.

---

¹³ Τσάλτας ό.π. σελ.290

¹⁴ Τσάλτας ό.π. σελ.290-292

Η πρώτη παράμετρος αναφέρεται στις άμεσες διατροφικές ανάγκες των παράκτιων πληθυσμών σε συνδυασμό με την οικονομική τους εξέλιξη, κάτι που συνδέει την αιγιαλίτιδα ζώνη, την υπό διεκδίκηση αλιευτική ζώνη και την υφαλοκρηπίδα. Η δεύτερη παράμετρος σχετίζεται με την εξασφάλιση των φυσικών πόρων των νερών της παράκτιας ζώνης.

Η τρίτη παράμετρος αναφέρεται στην ανάπτυξη σχέσης αλληλεξάρτησης όσον αφορά στη βιολογική αλυσίδα μεταξύ των πληθυσμών που κατοικούν στη θάλασσα και των παράκτιων πληθυσμών. Τέλος, η τέταρτη παράμετρος είναι εκείνη που αναφέρεται στην άμεση ανάγκη για επέκταση των ορίων της εθνικής κυριαρχίας και της αποκλειστικής δικαιοδοσίας των παράκτιων κρατών σε μια ζώνη που δεν θα ξεπερνά τα 200 ναυτικά μίλια, συμπεριλαμβανομένης και της αιγιαλίτιδας ζώνης. Σημαντικό, βέβαια, ήταν ότι προϋπόθεση της υιοθέτησης αυτής της διευρυμένης θαλάσσιας ζώνης ήταν η εξασφάλιση του δικαιώματος αβλαβούς διέλευσης στα πλοία των τρίτων κρατών¹⁵.

b. Η θεωρία της οικονομικά ελεγχόμενης ζώνης

Εξαιτίας της αδυναμίας της Πρώτης Συνδιάσκεψης της Γενεύης το 1958 αλλά και της Δεύτερης το 1960 να ικανοποιήσουν τις διεκδικήσεις των Λατινοαμερικανών, τα κράτη αυτά επανήλθαν το 1970 στην παραμονή της έναρξης της Τρίτης Συνδιάσκεψης. Στη Διακήρυξη του Μοντεβιδέο συμμετέχουν εκτός από τα τρία κράτη του Σαντιάγκο και αυτά της Βραζιλίας, του Παναμά, της Αργεντινής, της Νικαράγουας, του Σαλβαδόρ και της Ουρουγουάης¹⁶.

Η βασική έννοια αυτής της Διακήρυξης θεωρείται και ο προπομπός της έννοιας της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης. Μέσω αυτής αναγνωρίζεται ότι η επέκταση της

---

¹⁵ Τσάλας ό.π. σελ.290-292

¹⁶ Τσάλας ό.π. σελ.292-294

συνορεύουσας ζώνης με τις ακτές του παράκτιου κράτους θαλάσσιας περιοχής για οικονομικούς σκοπούς, σε μια απόσταση 200 ναυτικών μιλίων από τις ακτές από όπου μετριέται η αιγιαλίτιδα ζώνη, εδράζεται στην προσπάθεια μείωσης κάποιων ανισοτήτων μεταξύ των αναπτυσσόμενων κρατών. Τέτοιες ανισότητες περικλείουν γεωγραφικές ιδιαιτερότητες όπως και οικονομικές ή κοινωνικές ευθύνες¹⁷.

Με βάση τη φιλοσοφία αυτή, οι γεωγραφικοί δεσμοί, σε συνδυασμό με τους οικονομικούς και τους κοινωνικούς, ενώνουν τη θάλασσα με τις ηπειρωτικές ακτές και τους λαούς που τις κατοικούν. Από αυτή τη σχέση απορρέει μια νόμιμη προτεραιότητα των παράκτιων πληθυσμών να επωφελούνται από τους φυσικούς πόρους που προσφέρει το θαλάσσιο περιβάλλον. Σημαντική παράμετρος αυτής της Διακήρυξης είναι το γεγονός ότι δεν γίνεται πλέον αναφορά σε κατοχύρωση του δικαιώματος για αβλαβή διέλευση, αλλά για δικαίωμα στην ελευθερία της ναυσιπλοΐας. Το δικαίωμα αυτό αποτελεί καίριο στοιχείο των ελευθεριών της ανοιχτής θάλασσας¹⁸. Με αυτό τον τρόπο, εγκαταλείπεται η έννοια της πατρογονικής θάλασσας υπέρ εκείνης της ελεγχόμενης.

---

¹⁷ Τσάλτας ό.π. σελ.292-294

¹⁸ Τσάλτας ό.π. σελ.292-294

2.3: Ορισμός και δικαιώματα του παράκτιου κράτους

Σύμφωνα με τα άρθρα 55 και 57 της Συνθήκης του Μοντέγκο Μπέϋ του 1982, ως Α.Ο.Ζ. ορίζεται «η θαλάσσια περιοχή που βρίσκεται μετά την αιγιαλίτιδα ζώνη, στην οποία παράκειται, και εκτείνεται μέχρι το όριο των 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης, από τις οποίες μετρείται το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης»¹⁹.

Τα δικαιώματα, η δικαιοδοσία και οι υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους στην Α.Ο.Ζ. είναι σύμφωνα με τη Συνθήκη διττού χαρακτήρα. Αφ' ενός κυριαρχικά δικαιώματα και αφ' ετέρου δικαιώματα δικαιοδοσίας. Η καταγραφή και η απαρίθμηση των δικαιωμάτων αυτών αποτέλεσαν το σημαντικότερο θέμα προς συζήτηση ανάμεσα στις ανεπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι πρώτες υποστήριζαν ότι η Α.Ο.Ζ. πρέπει να αποτελεί εξαίρεση στο καθεστώς της ανοιχτής θάλασσας προς όφελος του παράκτιου κράτους, το οποίο καλείται να ασκήσει για οικονομικούς σκοπούς μόνο συγκεκριμένα δικαιώματα. Τα αναπτυσσόμενα κράτη από την άλλη, υποστήριζαν ότι η Α.Ο.Ζ. αποτελεί μια νέα, ξεχωριστή ζώνη εθνικής δικαιοδοσίας και ότι η ανοιχτή θάλασσα ξεκινά μετά την Α.Ο.Ζ. Το μόνο που διατηρείται στην Α.Ο.Ζ. είναι η ελευθερία στη ναυσιπλοΐα²⁰.

Τα άρθρα 56 και 57 καθορίζουν τα δικαιώματα, τις υποχρεώσεις και τις αρμοδιότητες του παράκτιου κράτους, καθώς και την έκταση που φτάνει μέχρι 200 μίλια από την ακτογραμμή. Τα καινοτόμα χαρακτηριστικά της ΑΟΖ σε σχέση με την υφαλοκρηπίδα είναι η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, ζώντων και μη, όχι μόνο στο βυθό και στο υπέδαφος αλλά και στα υπερκείμενα ύδατα²¹. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 61 της Συνθήκης, το παράκτιο κράτος διατηρεί το κυριαρχικό δικαίωμα του καθορισμού της επιτρεπτής ποσότητας αλιευμάτων των βιολογικών πόρων στην Α.Ο.Ζ. του²².

---

¹⁹ Τσάλτας ό.π. σελ.294

²⁰ Τσάλτας ό.π. σελ.295

²¹ Μάζης Ι.Θ. 2011, Γεωπολιτική των Υδρογονανθράκων στην Ν/Α Μεσόγειο: Σχέσεις Ελλάδος-Ισραήλ-Κύπρου και η σημασία της ΑΟΖ (ΕΕΖ) του Καστελορίζου

²² Τσάλτας ό.π. σελ. 296

Ακόμη, σύμφωνα με το άρθρο 72 της Σύμβασης, τα κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους επί της εκμετάλλευσης των ζώντων πόρων της Α.Ο.Ζ. του δεν μεταβιβάζονται άμεσα ή έμμεσα σε τρίτα κράτη ή σε πολίτες τους²³. Σημαντικό είναι, τέλος, το άρθρο 121, που αναγνωρίζει δικαίωμα ΑΟΖ και στα νησιά, η οποία προσδιορίζεται με τον ίδιο τρόπο όπως και στις ηπειρωτικές περιοχές²⁴.

Σε αυτό το σημείο, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι σχετικά με το καθεστώς των νησιών υπάρχουν συγκεκριμένες εξαιρέσεις με βάση τη νομολογία για το Δίκαιο της Θάλασσας. Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της Τρίτης Συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών, ορισμένα κράτη προσπάθησαν να διασπάσουν το νομικό καθεστώς των νησιών (Τουρκία, Λιβύη, Μαρόκο, Τυνησία, Καμερούν, Κένυα). Τα ίδια υπέβαλαν προτάσεις διαφοροποίησης του νομικού καθεστώτος των νησιών ενός κράτους που παράκειται στην ηπειρωτική ακτή άλλου κράτους, επιχειρώντας με αυτόν τον τρόπο να αφαιρέσουν την υφαλοκρηπίδα από τα νησιά λόγω «ειδικών περιστάσεων». Η Συνδιάσκεψη όμως, απέρριψε αυτές τις προτάσεις και ήδη από το 1958 « σε κάθε νησί αντιστοιχούν σωρευτικά, και ισχύουν ως προς αυτό όλοι οι θεσμοί της θάλασσας». Η μόνη εξαίρεση που εισάγεται με τη Σύμβαση για το δίκαιο της Θάλασσας του 1982 σχετίζεται με τους βράχους, που «ενώ συγκεντρώνουν χαρακτηριστικά νησιού, στερούνται οικονομικής ζωής ή που δεν μπορούν να διατηρήσουν νόμιμο πληθυσμό». Σε αυτή την περίπτωση, η Σύμβαση του 1982 αναγνωρίζει σε αυτούς τους βράχους μόνο δικαιώματα αιγιαλίτιδας ζώνης αλλά όχι υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ²⁵. Όπως θα αναλυθεί στην πορεία της εργασίας, το συγκεκριμένο επιχείρημα αποτελεί ένα από τα μέσα με τα οποία η Τουρκία επιχειρεί να αποδείξει τους ισχυρισμούς της τόσο περί μη δικαιώματος ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας του νησιωτικού συμπλέγματος του Καστελόριζου όσο και περί ύπαρξης «ειδικών περιστάσεων» σε πιθανή οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ στο Αιγαίο.

---

²³ Τσάλτας ό.π. σελ. 297

²⁴ Μάζης Ι.Θ. 2011, Γεωπολιτική των Υδρογονανθράκων στην Ν/Α Μεσόγειο: Σχέσεις Ελλάδος-Ισραήλ-Κύπρου και η σημασία της ΑΟΖ (ΕΕΖ) του Καστελόριζου

²⁵ Ρούκουνας Εμ. 2006, «Διεθνές Δίκαιο: το κράτος και το υπέδαφος-το δίκαιο της θάλασσας», εκδόσεις Σάκκουλα, σελ.124

Στο χώρο της ΑΟΖ το παράκτιο κράτος διαθέτει δικαίωμα εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων, της αλιείας, της ενέργειας από αέρα ή ύδατα, του υπεδάφους και πολλών άλλων. Επιπλέον, διαθέτει δικαίωμα κατασκευής τεχνητών νησίδων ή άλλων κατασκευών ενώ διατηρείται το δικαίωμα ελεύθερης διέλευσης για όλα τα κράτη, υπέρπτησης, πόντισης καλωδίων, σύμφωνα πάντα με το Διεθνές Δίκαιο, αρκεί τα παραπάνω να μην απειλούν την ασφάλεια του παράκτιου κράτους. Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, διαθέτουν μόνο τα νησιά που κατοικούνται, στοιχείο που προκύπτει από μία οικογένεια, ένα φαροφύλακα, κατοικίδια, καλλιέργειες και οτιδήποτε άλλο αποδεικνύει οικονομική δραστηριότητα. Για όλα τα άλλα νησιά και τις βραχονησίδες ισχύει μόνο η διάταξη των 12 ναυτικών μιλίων της αιγιαλίτιδας ζώνης²⁶.

Στην οριοθέτηση της ΑΟΖ ακολουθείται κατά κανόνα το κριτήριο της «μέσης γραμμής» για απόσταση μικρότερη των 400 μιλίων και απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η σχετική συμφωνία μεταξύ των αντικείμενων κρατών. Αν αυτή δεν επιτευχθεί, όπως και στην περίπτωση της υφαλοκρηπίδας, προβλέπεται η προσφυγή σε όργανα επίλυσης διεθνών διαφορών, όπως για παράδειγμα στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης²⁷.

---

²⁶ Μάζης Ι.Θ. 2011, ό.π

²⁷ Μάζης Ι.Θ. 2011, ό.π

2.4: Δικαιώματα τρίτων κρατών στην Α.Ο.Ζ παράκτιου κράτους

Τα δικαιώματα τρίτων κρατών στην Α.Ο.Ζ. του παράκτιου κράτους καταγράφονται αναλυτικά στη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, στο πλαίσιο της προσπάθειας της U.N.C.L.O.S. III να διατηρηθεί όσο το δυνατόν περισσότερο η μορφή και η φύση της ανοιχτής θάλασσας στο χώρο της Α.Ο.Ζ. Τα δικαιώματα αυτά αφορούν αποκλειστικά στις ελευθερίες του καθεστώτος της ανοιχτής θάλασσας, το οποίο φαίνεται να διατηρείται αλώβητο, εκτός από την ελευθερία της αλιείας, η οποία για την περιοχή της Α.Ο.Ζ. δίδεται αποκλειστικά στο παράκτιο κράτος²⁸.

Το κείμενο της Σύμβασης προβλέπει ότι αν το παράκτιο κράτος δεν εκμεταλλεύεται πλήρως τους φυσικούς πόρους της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης, τα τρίτα κράτη μπορούν να επωφελούνται. Ακόμη, αναγνωρίζει σε τρεις κατηγορίες κρατών δικαιώματα προτιμήσεως: α) Τα περικλειστα κράτη της περιοχής δικαιούνται να συμμετέχουν στην αλίευση των ζωντανών οργανισμών που απομένουν αφού το παράκτιο κράτος ολοκληρώσει την αλίευση. β) Σε περίπτωση που το περικλειστο κράτος είναι αναπτυσσόμενο, δικαιούται να μετέχει στην αλίευση χωρίς να περιμένει τον καθορισμό των πλεονασμάτων. Τα κράτη που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τα παράκτια κράτη, που δηλαδή έχουν ιδιαίτερα γεωγραφικά χαρακτηριστικά, μετέχουν στην αλιεία με τις ίδιες προϋποθέσεις με τα περικλειστα κράτη. γ) Όλα τα υπόλοιπα κράτη και ιδιαίτερα εκείνα που συνήθως αλίευαν στην Α.Ο.Ζ., διαθέτουν δικαίωμα συμμετοχής στο πλεονάζον αλιεύμα, δηλαδή όταν η ποσότητα που υπάρχει υπερβαίνει την δυνατότητα αλιεύσεως που έχει το παράκτιο κράτος. Την ικανότητα και την ποσότητα αλιεύσεως του παράκτιου κράτους καθορίζει αποκλειστικά το ίδιο το παράκτιο κράτος²⁹.

---

²⁸ Τσάλας ό.π. σελ. 301

²⁹ Ρούκουνας, 2006, ό.π., σελ.194

2.5: Θετικές και αρνητικές ρυθμίσεις της Νέας Σύμβασης για την Ελλάδα

Στη Σύμβαση του 1982 υπάρχουν ποικίλες διατάξεις. Κάποιες από αυτές χαρακτηρίζονται ως θετικές για την Ελλάδα και κάποιες αρνητικές. Παρακάτω, αναλύονται οι πιο σημαντικές ρυθμίσεις αμφοτέρων των κατηγοριών³⁰:

- Ως θετικές ρυθμίσεις μπορούν να χαρακτηριστούν οι ακόλουθες:
  - a) Ο κανόνας των 12 ναυτικών μιλίων για το εύρος της χωρικής θάλασσας

Ο κανόνας αυτός, που μέχρι σήμερα διέθετε χαρακτήρα εθιμικού κανόνα, αποκτά και το χαρακτήρα του συμβατικού. Από τη Σύμβαση του 1982 και έπειτα, ο κανόνας αυτός θεωρείται ξεκάθαρος, αδιαμφισβήτητος και παγκόσμιας αποδοχής. Από αυτή τη διάταξη προκύπτει ότι κάθε κράτος έχει το δικαίωμα μονομερώς, μέσω του εσωτερικού του δικαίου, να καθορίζει ελεύθερα και κυρίαρχα το εύρος της χωρικής του θάλασσας. Διασαφηνίζεται επίσης το γεγονός ότι η απόφαση αυτή είναι απόλυτα νόμιμη, στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου, υπό τον όρο ότι τα 12 ναυτικά μίλια δεν πρόκειται να ξεπεραστούν.

Ο κανόνας αυτός είναι ιδιαίτερα πλεονεκτικός για την Ελλάδα από όλες τις απόψεις, όχι μόνο όσον αφορά το Αιγαίο πέλαγος αλλά επίσης για όλες τις θάλασσες που υπάγονται στην δικαιοδοσία της. Ειδικότερα, η ίδια διαθέτει μια θάλασσα γενικού χαρακτήρα με εύρος 6 ναυτικά μίλια και μια ειδική θάλασσα με εύρος 10 ναυτικά μίλια για τις αποκλειστικές ανάγκες της αεροπορίας και της αστυνομίας της. Στην περίπτωση που η Ελλάδα επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα στα 12 ναυτικά μίλια στο Αιγαίο, θα θέσει υπό την κυριαρχία της περίπου το 70% του πελάγους, ενώ σήμερα κατέχει μόλις το 42%. Ταυτόχρονα, η υφιστάμενη διαφορά της με την Τουρκία σχετικά με την υφαλοκρηπίδα θα χάσει σημαντικό μέρος της σημασίας της.

³⁰ Οικονομίδης, 1998, *Θέματα Διεθνούς Δικαίου και Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής*, σελ.46-59

Εναντία σ' αυτό το αναφαίρετο δικαίωμα της Ελλάδας, η Τουρκία απειλεί επίσημα εδώ και περίπου 20 χρόνια ότι θα θεωρήσει αιτία πολέμου (casus belli) ενδεχόμενη επέκταση της χωρικής θάλασσας της Ελλάδας σε 12 ναυτικά μίλια. Ενδεικτική της συγκεκριμένης συμπεριφοράς είναι η εξουσιοδότηση της Κυβέρνησης από το Τουρκικό Κοινοβούλιο τον Ιούνιο του 1995 να προσφύγει σε ένοπλη βία σε περίπτωση που η Ελλάδα αποφάσιζε την επέκταση των χωρικών της υδάτων! Προφανώς, οι πράξεις αυτές της γειτονικής χώρας συνιστούν κατάφορη παραβίαση του διεθνούς δικαίου και του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος διαμέσου του άρθρου 2 απαγορεύει τον πόλεμο και κάθε απειλή χρήσης βίας. Από όλα τα παραπάνω, μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι το δικαίωμα που παρέχεται στην Ελλάδα μέσω του διεθνούς δικαίου αποτελεί ένα όπλο μεγάλης αξίας όσον αφορά στα συμφέροντα του κράτους. Εξάλλου, η διασφάλιση τους αποτελεί και μια από τις κυριότερες επιδιώξεις οποιασδήποτε κρατοκεντρικής μονάδας στο διεθνές σύστημα.

b) Το δικαίωμα της υφαλοκρηπίδας των νησιών

Όπως αναφέρθηκε και προγενέστερα, σύμφωνα με τη νέα σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας, τα νησιά διαθέτουν τα ίδια δικαιώματα στην υφαλοκρηπίδα όπως και τα ηπειρωτικά εδάφη. Εξαιρέση στη συγκεκριμένη διάταξη αποτελούν «οι βράχοι οι οποίοι δεν μπορούν να διατηρήσουν ανθρώπινη διαβίωση ή δική τους οικονομική ζωή» και για το λόγο αυτό δεν δικαιούνται αποκλειστική οικονομική ζώνη ή υφαλοκρηπίδα. Οι βράχοι αυτοί, όμως, έχουν δικαίωμα σε δική τους χωρική θάλασσα και συνορεύουσα ζώνη. Παρ' όλα αυτά, η συγκεκριμένη εξαίρεση μοιάζει να ενδυναμώνει τον συγκεκριμένο κανόνα παρά να τον αποδυναμώνει, αφού διακηρύσσει ρητά ότι σε κάθε άλλη περίπτωση εκτός από εκείνη των βράχων, τα νησιά δικαιούνται υφαλοκρηπίδας.

Εξαιρετικά σημαντικό είναι το γεγονός ότι η νέα Σύμβαση δεν ακολούθησε στο σημείο αυτό τη νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου, το οποίο σε ορισμένες περιπτώσεις υπήρξε εξαιρετικά αυστηρό αναφορικά με την υφαλοκρηπίδα των νησιών. Είναι λοιπόν εμφανές ότι η συγκεκριμένη συνιστά μια ακόμη αρκετά ευνοϊκή διάταξη για την Ελλάδα, από τη στιγμή που το δικαίωμα των νησιών της χώρας σε υφαλοκρηπίδα και στις λοιπές ζώνες που προβλέπονται από το διεθνές δίκαιο καθίσταται αδιαμφισβήτητο.

c) Η μεταβολή της έννοιας της υφαλοκρηπίδας

Με τη νέα Σύμβαση, ο νομικός ορισμός της υφαλοκρηπίδας αλλάζει ριζικά διότι εγκαταλείπονται τα κριτήρια του βάθους των 200 μέτρων και της εκμεταλλεύσεως των φυσικών πόρων. Η υφαλοκρηπίδα από εδώ και στο εξής «εκτείνεται μέχρι τα 200 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσεως από τις οποίες μετρείται το εύρος της χωρικής θάλασσας». Επομένως, το εξωτερικό της όριο είναι πλέον σταθερό. Το νέο αυτό κριτήριο είναι αριθμητικό, ένα κριτήριο απόστασης και η υφαλοκρηπίδα δεν εξαρτάται πλέον από το γεωλογικό κριτήριο, κάτι που ευνοεί την Ελλάδα αφού οι ισχυρισμοί της Τουρκίας ότι « τα ελληνικά νησιά του Αιγαίου στερούνται υφαλοκρηπίδας γιατί επικάθονται πάνω στην υφαλοκρηπίδα της ακτής της Ανατολίας» στερούνται πλέον νομικής βάσης.

d) Η αναβάθμιση της συνορεύουσας ζώνης

Το καθεστώς της συνορεύουσας ζώνης ενισχύθηκε από τη νέα Σύμβαση, τόσο όσον αφορά τις δικαιοδοσίες που τα παράκτια κράτη μπορούν να ασκήσουν μέσα στη ζώνη όσο και σε ότι αφορά το εύρος της. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ενώ με βάση τη Σύμβαση της Γενεύης του 1958, η χωρική θάλασσα και η συνορεύουσα ζώνη δεν ξεπερνούσαν τα 12 μίλια αμφότερες, σύμφωνα με το νέο δίκαιο η συνορεύουσα ζώνη είναι δυνατόν να εκτείνεται ως τα 24 ναυτικά μίλια. Πρόκειται για μια σημαντική διαφορά, η οποία ευνοεί την Ελλάδα, αφού η ίδια έχει τη δυνατότητα να διαθέτει συνορεύουσα ζώνη της τάξης των 18 μιλίων.

Επιπλέον, ένας ακόμη σημαντικός νεωτερισμός για τη χώρα μας είναι το γεγονός ότι εκτός από τις συνήθεις αρμοδιότητες που τα παράκτια κράτη μπορούν να ασκούν στο εσωτερικό της συνορεύουσας ζώνης, προστίθεται και μια νέα αρμοδιότητα. Το παράκτιο κράτος από δω και στο εξής έχει τη δυνατότητα να ασκεί μέσα στη συγκεκριμένη ζώνη την αποκλειστική δικαιοδοσία του για την προστασία των αρχαιολογικών και ιστορικών αντικειμένων που βρίσκονται στο βυθό της. Επομένως,

είναι αναμφίβολο ότι η Ελλάδα έχει κάθε συμφέρον να υιοθετήσει μια τέτοια ζώνη, αφ' ενός για την προστασία των αρχαιολογικών και ιστορικών αγαθών που βρίσκονται σ' αυτή και αφ' ετέρου για την αντιμετώπιση προβλημάτων που ανακύπτουν, όπως η λαθραία μετανάστευση και η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών.

e) Ο κανόνας της μέσης γραμμής για την οριοθέτηση της χωρικής θάλασσας

Η Νέα Σύμβαση διατήρησε τον κανόνα της Συμβάσεως της Γενεύης του 1958 για τη χωρική θάλασσα και τη συνορεύουσα ζώνη, δηλαδή την εφαρμογή της μέσης γραμμής. Από την πλευρά της, η Ελλάδα υποστήριζε πάντα τον κανόνα της μέσης γραμμής, όπως θα αναφερθεί εκτενέστερα στη συνέχεια. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι οι θαλάσσιες οριοθετήσεις που πραγματοποιούνται βασιζόμενες στον κανόνα της μέσης γραμμής, διαθέτουν τα στοιχεία της καθαρότητας της λύσης, της σταθερότητας και του δίκαιου χαρακτήρα. Για τους παραπάνω λόγους, η συγκεκριμένη ρύθμιση χαρακτηρίζεται ως ευνοϊκή για την Ελλάδα.

f) Η επίλυση των διαφορών

Η νέα Σύμβαση προβλέπει ένα περίπλοκο σύστημα για την επίλυση των διαφορών που μπορεί να προκύψουν από την ερμηνεία ή την εφαρμογή των διατάξεών της. Σύμφωνα με αυτό το σύστημα, κάθε κράτος όταν υπογράφει ή επικυρώνει ή προσχωρεί στη Σύμβαση, είναι ελεύθερο να επιλέξει ένα ή περισσότερα μέσα επιλύσεως των διαφορών. Τα μέσα αυτά είναι: το Διεθνές Δικαστήριο του δικαίου της Θαλάσσης, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, το Διαιτητικό Δικαστήριο και το Ειδικό Διαιτητικό Δικαστήριο για ορισμένες κατηγορίες διαφορών.

Αν τα δύο κράτη που εμπλέκονται σε μια διαφορά επιλέξουν το ίδιο όργανο, η διαφορά αυτή θα επιλυθεί από το όργανο της κοινής τους επιλογής. Σε περίπτωση όμως που τα δύο μέρη δεν έχουν αποδεχθεί το ίδιο όργανο ή δεν έχουν ορίσει κάποιο, η διαφορά θα επιλύεται από το Διαιτητικό Δικαστήριο. Η χώρα μας, επικυρώνοντας τη Σύμβαση, δήλωσε την επιθυμία της να επιλεγεί το Διεθνές Δικαστήριο για το δίκαιο της θάλασσας

ως όργανο για την επίλυση των διαφορών σχετικών με την ερμηνεία ή την εφαρμογή της Σύμβασης.

Η επιλογή του νέου αυτού Δικαστηρίου από την Ελλάδα οφείλεται στους εξής λόγους: Αρχικά, η Ελλάδα υποστήριξε το νέο αυτό θεσμό στα πλαίσια της Διάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας. Επιπλέον, το συγκεκριμένο όργανο θα αποτελείται από 21 πρόσωπα «με εγνωσμένη αρμοδιότητα στον τομέα του δικαίου της θάλασσας». Αυτή η εξειδίκευση, επομένως, αποτελεί εγγύηση για την σωστή εφαρμογή της Σύμβασης. Είναι εξάλλου γνωστές οι συνεχείς προτάσεις της Ελλάδας προς την Τουρκία για την υποβολή της διαφοράς της οριοθετήσεως της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου στο Διεθνές Δικαστήριο, προτάσεις που έμειναν παρ' όλα αυτά χωρίς ανταπόκριση από την άλλη πλευρά.

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, θα μπορούσε κανείς να συμπεράνει ότι το σύστημα επιλύσεως των διαφορών που θεσπίζεται από τη Σύμβαση αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο προόδου και δικαιοδύνης για το δίκαιο της θάλασσας.

- Ως αρνητικές ή λιγότερο ευνοϊκές ρυθμίσεις χαρακτηρίζονται οι ακόλουθες:

1) Το δικαίωμα της ελεύθερης διελεύσεως από τα Στενά

Η νέα Σύμβαση ενίσχυσε αισθητά το θεσμό των Στενών. Δεν αρκέστηκε στο καθεστώς των Στενών διεθνούς ναυσιπλοΐας με βάση τη Συνθήκη της Γενεύης του 1958 για τη χωρική θάλασσα και τη συνορεύουσα ζώνη, αλλά δημιούργησε ένα νέο καθεστώς, αυτό της ελεύθερης διελεύσεως από τα Στενά. Με αυτόν τον τρόπο, όλα τα ξένα πλοία, εμπορικά και πολεμικά, μπορούν να περνούν ελεύθερα, τα υποβρύχια δεν είναι πλέον υποχρεωμένα να πλέουν στην επιφάνεια και κυρίως τα αεροσκάφη, πολιτικά και στρατιωτικά, μπορούν να κάνουν υπέρπτηση ανεμπόδιστα χωρίς άδεια.

Για την Ελλάδα, εξαιτίας του μεγάλου αριθμού των Στενών που υπάρχουν στο Αιγαίο, η ρύθμιση αυτή δεν θεωρείται ευνοϊκή για λόγους άμυνας. Συνεπώς, η χώρα έχει εθνικό συμφέρον να εφαρμόσει το συγκεκριμένο κανόνα όσο πιο επιλεκτικά γίνεται, δεδομένου ότι η ελεύθερη διέλευση από τα Στενά περιορίζει την εθνική της κυριαρχία και για αυτό το λόγο, σύμφωνα πάντα με το διεθνές δίκαιο, υπόκειται σε συσταλτική ερμηνεία.

2) Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας

Για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, η Σύμβαση της Γενεύης του 1958 προβλέπει κατά πρώτο λόγο συμφωνία μεταξύ κρατών των οποίων οι ακτές βρίσκονται η μία απέναντι από την άλλη ή είναι όμορες. Αν τα κράτη αυτά δεν καταλήξουν σε συμφωνία, τότε το θέμα ρυθμίζεται με αυτόματη εφαρμογή του κανόνα μέσης γραμμής ή της αρχής της ίσης απόστασης ανάλογα με την περίπτωση, εκτός αν ειδικές περιστάσεις δικαιολογούν άλλη οριοθέτηση. Η λύση αυτή είναι ιδιαίτερα ευνοϊκή για την Ελλάδα.

Η νέα ρύθμιση παρ' όλα αυτά χαρακτηρίζεται ως ουδέτερη. Σε αντίθεση με τη Σύμβαση της Γενεύης, δεν περιλαμβάνει πια ρητά κανόνες οριοθέτησης αυτόματης εφαρμογής, όπως είναι η αρχή της ίσης απόστασης και η μέση γραμμή. Περιορίζεται στο να παραπέμπει στην εφαρμογή του διεθνούς δικαίου με σκοπό να καταλήξει σε μια δίκαιη λύση. Εξυπακούεται βέβαια ότι η λύση αυτή πρέπει να είναι συνυφασμένη και να απορρέει από το διεθνές δίκαιο. Συμπερασματικά, μπορεί να λεχθεί ότι ο νέος κανόνας αυτός είναι λιγότερο ευνοϊκός για την Ελλάδα απ' ό,τι ο προγενέστερος.

2.6: Συμπεράσματα

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, είναι ευδιάκριτο ότι η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας είναι στο σύνολό της περισσότερο ευνοϊκή για την Ελλάδα παρά το αντίθετο, αφού τα θετικά σημεία υπερτερούν έναντι των αρνητικών³¹.

Είναι γεγονός ότι η επέκταση των δικαιωμάτων των παράκτιων κρατών στην Α.Ο.Ζ. μείωσε δραστικά τις ελευθερίες της ανοιχτής θάλασσας. Η Α.Ο.Ζ. αποτέλεσε μια επαναστατική εξέλιξη στο χώρο του δικαίου της θάλασσας, τόσο σχετικά με τη διεύρυνση των δικαιωμάτων των παράκτιων κρατών στη συνορεύουσα με την αιγιαλίτιδα ζώνη τους θαλάσσια αυτή περιοχή, η οποία διευρύνθηκε, όσο και την ουσιαστική μείωση της παρουσίας όλων των κρατών στο χώρο της ανοιχτής θάλασσας. Η νέα αυτή ζώνη άλλαξε άρδην τη μέθοδο προσδιορισμού του εξωτερικού ορίου της υφαλοκρηπίδας, η οποία μπορεί πλέον να επεκταθεί πέρα από την απόσταση των 200 ναυτικών μιλίων από τη γραμμή από την οποία μετρίεται η αιγιαλίτιδα ζώνη³².

Σχετικά με τη χρησιμότητα και τη σημασία της νέας αυτής ζώνης, έχουν διατυπωθεί πολλαπλές απόψεις από ειδικούς στο χώρο. Αυτές που τείνουν να κυριαρχούν είναι δύο: Αφ' ενός, υποστηρίζεται ότι « η ΑΟΖ έχει υπερκεράσει την υφαλοκρηπίδα και άρα επιλύει διά παντός τα διμερή προβλήματα της Ελλάδας με την Τουρκία, αρκεί η Ελλάδα να θέσει το ζήτημα και να προσφύγει στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης ξεπερνώντας το *casus belli* για τα 12 μίλια, τις «γκρίζες ζώνες» και την υφαλοκρηπίδα»³³. Η άποψη αυτή υποστηρίζεται από τον Καθηγητή Θεόδωρο Καρυώτη του Πανεπιστημίου Μέρυλαντ, που είναι αρμόδιος για θέματα Δικαίου της Θάλασσας και μέλος της ελληνικής αντιπροσωπείας στη σχετική Διάσκεψη του ΟΗΕ. Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και η άποψη του κύριου Άγγελου Συρίγου, ο οποίος υποστηρίζει ότι « Και οι δύο θαλάσσιες ζώνες είναι εξίσου ισχυρές στο νομικό πεδίο. Η βασική τους

---

³¹ Οικονομίδης, 1998, ό.π, σελ.59

³² Τσάλας ό.π. σελ. 302-303

³³ Καρυώτης Θ.Κ 2011, 'Ενα ισχυρό χαρτί στον πόλεμο του Αιγαίου, viewed in <http://infognomonpolitics.blogspot.com>

διαφορά είναι ότι η υφαλοκρηπίδα περιλαμβάνει τον βυθό και το υπέδαφος της θάλασσας και υπό προϋποθέσεις μπορεί να επεκταθεί σε απόσταση μεγαλύτερη των 200 μιλίων από τις ακτές. Η ΑΟΖ εκτείνεται έως 200 μίλια από τις ακτές και περιλαμβάνει εκτός από τον βυθό και το υπέδαφος και τα υπερκείμενα ύδατα. Επίσης η ΑΟΖ δεν αφορά αποκλειστικώς την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών αλλά συνδέεται και με την προστασία και τον περιβαλλοντικό έλεγχο αυτών των πηγών καθώς και την επιστημονική έρευνα»³⁴.

Από την άλλη πλευρά, υφίσταται και μια διαφορετική άποψη, όπως αυτή του κυρίου Τσάλτα ο οποίος υποστηρίζει ότι « Το μόνο που χάνουμε είναι η ζώνη αλιείας πάνω από τον βυθό. Αν μας ενδιαφέρει μόνο το φυσικό αέριο και το πετρέλαιο, τότε η υφαλοκρηπίδα είναι υπεραρκετή, είναι αποπροσανατολιστική η συζήτηση για την ΑΟΖ. Αν θέλουμε να αποκτήσουμε επιπλέον κυριαρχικά δικαιώματα, που αφορούν στα νερά πάνω από την υφαλοκρηπίδα, τότε θα μπορούσαμε να έχουμε και ΑΟΖ»³⁵.

Μια τρίτη άποψη που έχει διατυπωθεί είναι αυτή του δικηγόρου LL.M KENT κ. Χρήστου Γιώργου. Όπως ο ίδιος υποστηρίζει, η νομική βάση στην οποία έχει στηριχθεί η Ελλάδα σε ό,τι αφορά το Αιγαίο (δηλαδή το άρθρο 3 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας σχετικά με τα 6 ή 12 ναυτικά μίλια), είναι λανθασμένη και έχει δώσει το δικαίωμα σε έναν ατέρμονα κι εθνικά επιβαρυντικό διάλογο με την Τουρκία. Ο ίδιος ισχυρίζεται ότι η θέση της Ελλάδας στο διεθνές δίκαιο είναι αρχιπελαγική και ότι τα γεινιάζοντα στο ηπειρωτικό κομμάτι νησιά εμπίπτουν στον ορισμό του παράκτιου αρχιπελάγους, όπως αυτό αναφέρεται στο άρθρο 7 της Σύμβασης του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας. Σύμφωνα με αυτό το άρθρο το Αιγαίο Αρχιπέλαγος πρέπει να περικλειστεί με ευθείες ακτογραμμές βάσης, κατά το παράδειγμα του νορβηγικού³⁶. Επιπρόσθετα, τονίζει ότι παράλληλα με την εφαρμογή του άρθρου 7, δημιουργούνται αρχιπελαγικού τύπου περάσματα και το Αιγαίο στο σύνολό του και σε συνάρτηση με το στενό του Βοσπόρου αναγνωρίζεται νομικά ως αρχιπελαγικού τύπου στενό, συνδέοντας τη Μεσόγειο με τον Εύξεινο Πόντο και το status quo παραμένει ως έχει,

³⁴ Συρίγος, 2011, Η ΑΟΖ είναι μια «μόδα» που συμφέρει την Ελλάδα, <http://www.makthes.gr/news/politics/73279/>

³⁵ Τσάλτας, 2011, Η υφαλοκρηπίδα είναι υπεραρκετή για να εκμεταλλευτούμε το πετρέλαιο, <http://www.makthes.gr/news/politics/73279/>

³⁶ Χρήστου Γ. 2012, Το Αιγαίο ως παράκτιο Αρχιπέλαγος, viewed in 11 Απριλίου 2012, <http://www.economist.gr>

καθώς όλα τα παραπάνω ήδη ισχύουν de facto και απομένει η αναγνώρισή τους. Η εφαρμογή του άρθρου 7 είναι μονομερής απευθυντέα πράξη, δε χρειάζεται δηλαδή συμφωνία με κάποιο άλλο κράτος, παρά μόνο αποδεκτή χάραξη και κατάθεση σε διεθνείς οργανισμούς όπως τον ΟΗΕ και τον Παγκόσμιο Ναυτιλιακό Οργανισμό (ΙΜΟ)³⁷.

Τέλος, όπως ο ίδιος διαπιστώνει, «με την αναγνώριση του Αιγαίου ως Παράκτιο Αρχιπέλαγος στο διεθνές δίκαιο καλύπτονται τα κυριαρχικά κενά που ονομάζονται διεθνή ύδατα. Με αυτή την έννοια, το κάθε νησί δεν αποτελεί αυθύπαρκτη οντότητα, αλλά ενώνεται άρρηκτα με το διπλανό του και δημιουργείται μία ενιαία αρχιπελαγική κυριαρχική αλυσίδα. Σε παράκτιο αρχιπέλαγος δεν εφαρμόζεται ο κανόνας των 6 ή 12 ναυτικών μιλίων, αλλά ο κανόνας του άρθρου 7». Εάν η Ελλάδα χαράξει υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ με το σημερινό καθεστώς απαγορεύεται η μετέπειτα χάραξη νέων παράκτιων αρχιπελαγικών γραμμών. Συνεπώς, σύμφωνα με τον ίδιο, θα πρέπει πρώτα να αναγνωρισθεί το Αιγαίο ως «Παράκτιο Αρχιπέλαγος» και μετά να καθορισθούν οι κυριαρχικές ζώνες, όπως έπραξε η Νορβηγία το 1951 και ο Καναδάς το 1985³⁸. Παρ' όλα αυτά, τα παραπάνω λεγόμενα στερούνται νομικού ερείσματος, καθώς η Ελλάδα με βάση τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 δεν αναγνωρίστηκε ως αρχιπελαγικό κράτος, αλλά αποτελεί μικτό αρχιπελαγικό κράτος εφόσον διαθέτει ηπειρωτικό έδαφος σε συνδυασμό με νησιά.

Θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι βάσει της νομολογίας για την ΑΟΖ, υπάρχουν κάποιες «δημιουργικές ασάφειες» που ενδεχομένως επιδιώκει να εκμεταλλευτεί η Τουρκία υπέρ της. Κάτι τέτοιο είναι κατανοητό αφού οποιοδήποτε νομικό κείμενο επιδέχεται ερμηνείας και από τη στιγμή που το κάθε κράτος επιδιώκει την διασφάλιση των προσωπικών του συμφερόντων και της επιβίωσής του. Επίσης, είναι γεγονός ότι η κάθε περίπτωση κρίνεται από ένα δικαστήριο με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που τη διέπουν και συνεπώς δεν δύναται να γίνουν γενικεύσεις για το τι θα μπορούσε να περιμένει κανείς από την απόφαση ενός δικαστηρίου όπως το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης για την περίπτωση της ΑΟΖ. Σύμφωνα με ειδικούς επί του θέματος, ενδεχόμενα «θολά σημεία» αποτελούν τα άρθρα 74, 121, 122 και 123 της Συνθήκης.

---

³⁷ Χρήστου Γ. 2012, ό.π

³⁸ Χρήστου Γ. 2012, ό.π

Συγκεκριμένα, το άρθρο 74 προβλέπει σύναψη Συμφωνίας «συμφώνως προς το διεθνές Δίκαιον, όπως αυτό καθορίζεται στο άρθρο 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου, προς τον σκοπόν καταλήξεως εις δικαίαν (επιεική) λύση». Το συγκεκριμένο σημείο αναφέρεται στη μέθοδο με τον οποίο γίνεται η οριοθέτηση της ΑΟΖ, δηλαδή είτε μέσω της μέσης απόστασης-μέσης γραμμής, κάτι που υποστηρίζεται από την Ελληνική πλευρά και αποτελεί διεθνή πρακτική στις περισσότερες οριοθετήσεις ως σήμερα, είτε μέσω ευθυδικίας, πράγμα που αποτελεί τουρκική διεκδίκηση. Επιπλέον, το άρθρο 121 αναφέρεται στην δυνατότητα ύπαρξης ΑΟΖ και άλλων ζωνών σε βραχονησίδες ή βράχους, κάτι το οποίο αποτελεί έντονη διαφωνία μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας σχετικά με το νησιωτικό σύμπλεγμα του Καστελορίζου και την αναγνώριση των ζωνών που δικαιούται βάσει διεθνούς δικαίου³⁹.

Τέλος, τα άρθρα 122-123 δύνανται να θεωρηθούν «ασαφή», οδηγώντας με αυτόν τον τρόπο σε παρερμηνείες ή ολέθριους χειρισμούς σχετικά με τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδος στο Ανατολικό Αιγαίο. Τα άρθρα αυτά προτείνουν κάποιες εξαιρέσεις από τις κοινώς αποδεκτές λύσεις του Δικαίου της Θάλασσας που αφορούν τις περιπτώσεις των λεγομένων «κλειστών ή ημικλειστών Θαλασσών». Η ρύθμιση αυτή έχει χαρακτήρα συστάσεως και όχι δεσμευτικό, και προβλέπει απλώς συνεργασία στους τομείς της εξερεύνησης, διατήρησης και εκμετάλλευσης των «ζώντων φυσικών πόρων» όπως και στους τομείς της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Συνεπώς, τα οποιαδήποτε επιχειρήματα της Τουρκίας για ημικλειστή θάλασσα του Αιγαίου δεν δύνανται, ακόμη και εάν γίνονταν αποδεκτά από την Αθήνα, να επεκταθούν σε τομείς συνεκμεταλλεύσεως υποθαλασσίου πλούτου, ούτε βέβαια εκχωρήσεως εθνικής κυριαρχίας στους τομείς της υφαλοκρηπίδας⁴⁰.

Εξετάζοντας όλα τα παραπάνω, αυτό που μπορεί κάποιος να υποστηρίξει είναι ότι η Α.Ο.Ζ. εσωκλείει στο καθεστώς της όλους τους θαλάσσιους οργανισμούς που βρίσκονται στο σύνολο του χώρου που καταλαμβάνει, από την επιφάνεια μέχρι το βυθό. Αν ένα παράκτιο κράτος, όπως η Ελλάδα, δεν έχει κηρύξει τη συγκεκριμένη

³⁹ Μάζης Ι.Θ. 2011, Γεωπολιτική των Υδρογονανθράκων στην Ν/Α Μεσόγειο: Σχέσεις Ελλάδος-Ισραήλ-Κύπρου και η σημασία της ΑΟΖ (ΕΕΖ) του Καστελορίζου

⁴⁰ Μάζης Ι.Θ. 2011, ό.π

ζώνη, εξακολουθεί να έχει ipso iure τα κυριαρχικά δικαιώματα στο έδαφος και το υπέδαφος της υφαλοκρηπίδας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Μέρος 3ο

Κεφάλαιο 3: Οι θέσεις της Ελλάδας

Με άξονα τη διαφορά για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και την κρίση που επακολούθησε από το 1973 και έπειτα, η Ελλάδα και η Τουρκία περιήλθαν σε έντονη αντιπαράθεση, της οποίας επιλήφθηκε τελικώς, κατόπιν ελληνικής πρωτοβουλίας, τόσο το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, όσο και το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης⁴¹. Από αυτή τη χρονική στιγμή και μετά, η Τουρκία ξεκίνησε σταδιακά να θέτει σε εφαρμογή την πολιτική των επαυξανόμενων αμφισβητήσεων και διεκδικήσεων έναντι των Ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων.

Από το 1974 και έπειτα, βασική αρχή της αμυντικής πολιτικής της χώρας ήταν η ανάγκη ανάπτυξης μιας αυτόνομης πολιτικής ασφαλείας βασιζόμενη στις δικές της δυνάμεις, έτσι ώστε να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την τουρκική απειλή. Επομένως, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η Ελλάδα υιοθετούσε περισσότερο τη «στρατηγική εσωτερικής εξισορρόπησης», δηλαδή την κινητοποίηση δικών της δυνάμεων, παρά αυτή της «εξωτερικής εξισορρόπησης», δηλαδή της προσδοκίας συμμαχικών ενισχύσεων⁴². Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, αφού τόσο η Ελλάδα όσο και η Τουρκία αποτελούν μέλη του NATO από το 1950 και επομένως είναι σύμμαχοι στα πλαίσια αυτού του θεσμού της Δύσης. Παρ' όλα αυτά, οι αξιώσεις της Τουρκίας ως προς τα κατοχυρωμένα δικαιώματα της χώρας και η εν γένει συμπεριφορά της ως σήμερα δείχνουν το ακριβώς αντίθετο. Απόδειξη αυτού του γεγονότος είναι ότι η Ελλάδα εδώ και πολλά χρόνια δαπανά μεγάλο μέρος του ΑΕΠ της για τον εξοπλισμό των ενόπλων δυνάμεών της και την άμυνα της χώρας γενικότερα⁴³.

---

⁴¹ Ιωάννου Κ. και Στρατή Α. 2000, *Δίκαιο της θάλασσας*, σελ.446-516,

Ρούκουνας Εμ. 2006, *Διεθνές Δίκαιο*, τεύχος Β', σελ.270-271

⁴² Πλατιάς Αθ. Η Ελληνική Αμυντική Πολιτική μετά το 1974

Waltz K.N. 1979, «*Theory of International Politics*», σελ.168

⁴³ <http://www.globalfirepower.com/countries-comparison.asp>

Επιπλέον, μια δεύτερη ανάγνωση θα μπορούσε να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι σε περίπτωση πιθανής σύγκρουσης μεταξύ των δύο χωρών, η Ελλάδα δεν θα μπορούσε να υπολογίζει στις συμμαχικές δυνάμεις του NATO για εξωτερική εξισορρόπηση και αποτροπή της τουρκικής επιθετικότητας και γι' αυτό προέβη και στη συγκεκριμένη τακτική. Αυτό συνάδει με την αρχή της αυτοβοήθειας που πρεσβεύει ο νεορεαλισμός, το γεγονός δηλαδή ότι κάθε κράτος πρέπει να μεριμνά μόνο του για την ασφάλειά του και την επιβίωσή του στο διεθνές σύστημα⁴⁴. Επομένως, και η Ελλάδα θα έπρεπε να μεριμνήσει μόνη της για την ασφάλεια των πολιτών της και των εθνικών συμφερόντων της και όχι να προσβλέπει στην παροχή βοήθειας από οποιαδήποτε συμμαχία, δεδομένου ότι οι ίδιες μεταβάλλονται συνεχώς ανάλογα με την ανακατανομή ισχύος και συμφερόντων στο διεθνές σύστημα. Ως χαρακτηριστικά παραδείγματα του γεγονότος αυτού, μπορούν να αναφερθούν οι περιπτώσεις της μεταβολής των δεδομένων μεταξύ Ισραήλ-Τουρκίας και ΗΠΑ-Τουρκίας. Στην πρώτη περίπτωση, το Ισραήλ και η Τουρκία αποτελούσαν συμμαχικές χώρες για μεγάλο χρονικό διάστημα και είχαν συνάψει πολλαπλές συμφωνίες σε εμπορικό, αμυντικό επίπεδο και όχι μόνο. Παρ' όλα αυτά, μετά τα γεγονότα του θανάτου 9 Τούρκων ακτιβιστών στο Μανί Μαργατα το Μάιο του 2010, οι σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών έχουν εμφανώς μεταβληθεί προς το χειρότερο και το Ισραήλ έχει πλέον προσεγγίσει διπλωματικά την Ελλάδα στους τομείς της άμυνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων⁴⁵. Ακόμη, οι σχέσεις δύο συμμαχικών δυνάμεων του NATO, των ΗΠΑ και της Τουρκίας, διαταράχθηκαν όταν στον πόλεμο του Ιρακ το 2003, η Τουρκία αρνήθηκε στα πλαίσια των υποχρεώσεών της να επιτρέψει στις ΗΠΑ να χρησιμοποιήσουν τις βάσεις που οι ίδιες διαθέτουν στο έδαφός της για την επέμβαση που θα πραγματοποιούσαν⁴⁶.

Εκτός όμως από την εσωτερική εξισορρόπηση, ο δεύτερος κεντρικός άξονας της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής είναι αυτός της αποτροπής της Τουρκικής απειλής στην Ελλάδα και την Κύπρο. Η στρατηγική αυτή είχε ως στόχο να παρουσιάσει στην

<http://www.mod.gr>

⁴⁴ Waltz K.N 2010, « Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής», σελ. 10-12

⁴⁵ Μνημόνιο Συνεργασίας στον τομέα της ασφάλειας υπέγραψαν Ελλάδα και Ισραήλ, viewed 4 Σεπτεμβρίου 2011, <http://www.in.gr>

⁴⁶ Αντωνιάδης Γ. και Μιχαλόπουλος Σ. 2007, Ο Αντίκτυπος της κρίσης των Σχέσεων ΗΠΑ-Τουρκίας, http://panteion.academia.edu/georgiosantoniadis/Papers/1130277/Iraq_Crisis_and_the_Turkish-American_Relations

Τουρκία την απειλή ότι το τίμημα για την ίδια σε περίπτωση που προέβαινε σε επιθετική ενέργεια ενάντια στην Ελλάδα θα είναι πολύ υψηλό. Από τη στιγμή που τα εθνικά συμφέροντα της Ελλάδας εκτείνονται και εκτός των συνόρων της, όταν η Κύπρος απειλείται η Ελλάδα πρέπει να δύναται να την υπερασπιστεί, κάτι που συνιστά την έννοια της εκτεταμένης αποτροπής⁴⁷. Για να αυξήσει την αξιοπιστία του αποτρεπτικού μηχανισμού της, η Ελλάδα προέβη στις ακόλουθες ενέργειες μετά το 1974 : διέθεσε σημαντικούς πόρους για τον τομέα της Άμυνας, εκσυγχρόνισε το οπλοστάσιό της, αναβάθμισε το Σύστημα Διοίκησης Επικοινωνιών και Πληροφοριών⁴⁸, ενίσχυσε τις ειδικές δυνάμεις, το ναυτικό και την αεροπορία, ενίσχυσε την Ανώτατη Στρατιωτική Διοίκηση Εσωτερικού και Νήσων όπως επίσης μείωσε την εξάρτησή της από ξένες πηγές προμήθειας αμυντικού υλικού⁴⁹. Όσον αφορά την Κύπρο, για να μπορέσει να ενισχυθεί η αξιοπιστία της ελληνικής αποτροπής, υιοθετήθηκαν οι στρατηγικές του *casus belli*, της φήμης σταθερής και ριψοκίνδυνης συμπεριφοράς και των πυροδοτικών μηχανισμών⁵⁰.

Παρ' όλα τα προηγούμενα, η Ελλάδα προσδίδει τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερη βαρύτητα στην αρχή της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών επί τη βάση του διεθνούς δικαίου. Η προσήλωσή της στο διεθνές δίκαιο δεν είναι θεωρητική, αλλά έμπρακτη, αφού η ίδια έχει αποδεχθεί με δήλωσή της τη γενική υποχρεωτική δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, με εξαίρεση τις διαφορές που σχετίζονται με τη λήψη στρατιωτικών μέτρων αμυντικού χαρακτήρα για λόγους ασφαλείας και αμύνης, ενώ έχει κυρώσει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (1982). Βασική επιδίωξη της χώρας, στο πλαίσιο αυτό, είναι η επίλυση της μόνης, σύμφωνα με την ίδια, διαφοράς που υφίσταται μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας σύμφωνα με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου και, ειδικότερα, το δίκαιο της θάλασσας. Η διαφορά αυτή έγκειται στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, η οποία σύμφωνα με την επίσημη θέση της Ελλάδας πρόκειται για διαφορά καθαρά νομικής φύσεως⁵¹. Γίνεται, λοιπόν, εμφανές ότι κύριο

⁴⁷ Πλατιάς Αθ. και Ήφαιστος Π. 1992, «Ελληνική Αποτρεπτική Στρατηγική», εκδόσεις Παπαζήσης, σελ. 36-37

⁴⁸ Πλατιάς Αθ. Η Ελληνική Αμυντική Πολιτική μετά το 1974

⁴⁹ Πλατιάς Αθ. και Ήφαιστος Π. 1992, ό.π., σελ.31-33

⁵⁰ Πλατιάς Αθ. και Ήφαιστος Π. 1992, ό.π., σελ. 36-37

⁵¹ <http://www.1.mfa.gr>

μέλημα της χώρας, σε αντίθεση με τη γείτονα χώρα, είναι η επίλυση των προβλημάτων της με βάση τη διεθνή νομιμότητα.

Ιδιαίτερα καθοριστικό ρόλο στην διαμόρφωση της Ελληνικής εξωτερικής πολιτικής διαδραματίζει η ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας. Η Ελλάδα υπήρξε και συνεχίζει ως και σήμερα να αποτελεί ένα συνεπή υποστηρικτή της ενταξιακής πορείας της γείτονος χώρας, καθώς θεωρεί ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση διαδραματίζει καταλυτικό ρόλο για την περιφερειακή σταθερότητα και ανάπτυξη καθώς και ότι η ένταξη της Τουρκίας θα είναι επωφελής τόσο για την ίδια την Ευρώπη όσο και για την ευρύτερη περιοχή γενικότερα⁵². Μια διαφορετική εκδοχή, βέβαια, είναι ότι ίσως η Ελλάδα με αυτόν τον τρόπο επιχειρεί να προσδώσει στη διαφορά μεταξύ των δύο χωρών Ευρωπαϊκές διαστάσεις, με άλλα λόγια να αναγάγει το ζήτημα από ελληνοτουρκικό σε ευρωπαϊκό, έτσι ώστε να αποκτήσει την υποστήριξη των συμμάχων της στην κοινότητα. Αυτό είναι κάτι το οποίο θα αποτελούσε μια ακόμα εγγύηση για τα συμφέροντα της ίδιας στην περιοχή. Με άλλα λόγια, από τη στιγμή που το συγκεκριμένο ζήτημα δεν θα αναγόταν πλέον σε Ελληνικό συμφέρον αλλά σε συμφέρον της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ίδια θα μεριμνούσε για την ασφάλεια, την ανεξαρτησία και την επιβίωσή της, όπως άλλωστε πράττει και ο κάθε δρών στο άναρχο διεθνές σύστημα. Με αυτόν τον τρόπο, οι αναθεωρητικές βλέψεις της Τουρκίας θα εξισοροπούσαν.

Επιπρόσθετα, η ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα σήμαινε αυτόματα ότι η ίδια θα έπρεπε να τηρεί και να σέβεται τους κανόνες του διεθνούς δικαίου (αλλά και του ευρωπαϊκού δικαίου) που τη διέπουν, και άρα να εγκαταλείψει την αναθεωρητική πολιτική που ασκεί μέχρι και σήμερα για ίδιον όφελος. Προς αυτή την κατεύθυνση, χαρακτηριστική είναι η δήλωση του Υπουργού Εξωτερικών κ. Σταύρου Δήμα πριν από λίγους μήνες, ο οποίος υπογραμμίζει μεταξύ άλλων ότι: « ...αντί για τη διατύπωση απειλών, η Τουρκία θα πρέπει να σέβεται το Διεθνές Δίκαιο και τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών και το Δίκαιο της Θαλάσσης, όπως άλλωστε υπογραμμίζεται και στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της

---

⁵² Αρβανιτόπουλος Κ. & Κόππα Μ. 2005, « 30 Χρόνια Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής », σελ.58, σελ.161

Ευρωπαϊκής Ένωσης του περασμένου Δεκεμβρίου. Αρνούμενη να εξομαλύνει τις σχέσεις της με την Κυπριακή Δημοκρατία, η Τουρκία επιβαρύνει τις διαπραγματεύσεις για την επίλυση του Κυπριακού, οι οποίες βεβαίως ουδόλως συνδέονται με την άσκηση κυριαρχικών δικαιωμάτων της Κυπριακής Δημοκρατίας... Η Ελλάδα στηρίζει πλήρως την Κυπριακή Δημοκρατία στην άσκηση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων και της Κυπριακής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης, τα οποία εξάλλου αναγνωρίζονται στο σύνολό τους και από τη Διεθνή Κοινότητα, με εξαίρεση την Τουρκία. Ελλάδα και Κύπρος βρίσκονται σε διαρκή συνεργασία για τον πλήρη συντονισμό των ενεργειών τους»⁵³. Επιπρόσθετα, προς αυτήν την κατεύθυνση κινήθηκε και η δήλωση του κ. Χριστόφια κατά τη συνάντησή του με τον Πρωθυπουργό του Ισραήλ κ. Νετανιάχου: « Καλώ παράλληλα τη διεθνή κοινότητα και ιδιαίτερα την Ευρωπαϊκή Ένωση να αποστείλει εκ νέου ισχυρό μήνυμα προς την Τουρκία ότι πρέπει να σεβαστεί το διεθνές δίκαιο και να σταματήσει με τη συμπεριφορά της να το παραβιάζει-ιδιαίτερα εάν ενδιαφέρεται να γίνει μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας»⁵⁴.

Θεμελιώδης, βέβαια, προϋπόθεση για την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ είναι η έγκαιρη πλήρωση των ενταξιακών κριτηρίων, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνεται και ο σεβασμός της αρχής της καλής γειτονίας. Στο πλαίσιο αυτό, η ειρηνική επίλυση των διαφορών, συμπεριλαμβανομένης της προσφυγής στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, εφόσον χρειασθεί, έχει αναχθεί σε βασικό κριτήριο και αποτυπώνεται στα θεμελιώδη ενταξιακά κείμενα (Διαπραγματευτικό Πλαίσιο, Εταιρική Σχέση), αλλά και στη Στρατηγική για τη Διεύρυνση, στις ετήσιες Εκθέσεις Προόδου, σε Συμπεράσματα του Συμβουλίου και σε άλλα επίσημα κείμενα της ΕΕ⁵⁵.

Η Ελλάδα δίδει μεγάλη σημασία στην αρχή του σεβασμού της καλής γειτονίας, που αποτελεί εξάλλου προϋποτιθέμενη συνθήκη για την ύπαρξη και λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την εμπέδωση και θεμελίωσή της. Επιπλέον, σταθερή επιδίωξη της ίδιας τα τελευταία χρόνια είναι η

⁵³ <http://www.mfa.gr/epikairotiita/proto-thema/deloseis-upeks-dema-kai-genikou-grammatea-tou-nato-af-rasmussen-meta-te-sunantese-tous.html>

⁵⁴ <http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/0/CDE0569D6FF32C2BC22579A7002763BA?OpenDocument>

⁵⁵ <http://www.1.mfa.gr>

μετατροπή της ελληνοτουρκικής σχέσης από αντιπαραθετική σε συνεργατική. Γι' αυτό το λόγο, τείνει χείρα φιλίας στην Τουρκία, καλώντας την σε συνεργασία για τη βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων και την εξομάλυνση των σημείων τριβής μεταξύ των δύο χωρών⁵⁶. Άλλωστε, είναι γεγονός ότι προκειμένου δύο κράτη με ανταγωνιστικά ζωτικά συμφέροντα να μπορέσουν να προσέλθουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων πρέπει να πληρούνται κάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις⁵⁷ (όπως να υπάρχει σύγκρουση βουλήσεων, να υπάρχει ισορροπία ισχύος και άλλα). Απόδειξη του παραπάνω γεγονότος είναι η στάση του κ. Παπανδρέου στο Ερζερούμ της Τουρκίας, όπου ο ίδιος προσκάλεσε τον πρόεδρο της Τουρκίας κ. Ερντογάν σε συνεργασία για την αξιοποίηση του φυσικού πλούτου της περιοχής. Κάτι τέτοιο, βέβαια, προϋποθέτει δύο ενέργειες: την επέκταση των χωρικών υδάτων της χώρας σύμφωνα με τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου και την οριοθέτηση τόσο της Ελληνικής υφαλοκρηπίδας όσο και της ΑΟΖ, κάτι που μέχρι και σήμερα δεν έχει πραγματοποιηθεί.

Τον Μάρτιο του 2002, στο πλαίσιο της διαδικασίας της ελληνοτουρκικής προσέγγισης που εγκαινιάστηκε το 1999, οι δύο πλευρές συμφώνησαν σε μια διαδικασία εμπιστευτικών διερευνητικών επαφών, οι οποίες συνεχίζονται μέχρι σήμερα, με σκοπό να διερευνηθεί εάν και κατά πόσον υπάρχει κοινό έδαφος και συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την έναρξη διαπραγματεύσεων που θα μπορούσαν ενδεχομένως να καταλήξουν σε συμφωνία, κάτι που επιβεβαιώνει τον προηγούμενο ισχυρισμό⁵⁸. Σε περίπτωση που διαφανεί ότι δεν καθίσταται δυνατή η εξεύρεση κοινού εδάφους εντός εύλογου χρόνου, η πάγια θέση της Ελλάδας, η οποία συνάδει απολύτως με το διεθνές δίκαιο και έχει τεθεί και ως κριτήριο στην ενταξιακή πορεία της Τουρκίας, είναι η παραπομπή του ζητήματος στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, προκειμένου να μη διαιωνισθεί η διαφορά. Δεδομένου, όμως, ότι η Τουρκία δεν έχει αναγνωρίσει τη γενική υποχρεωτική δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, απαιτείται ειδική συμφωνία (συνυποσχετικό) που θα αποτελέσει τη νομική βάση για τη δικαιοδοσία του ΔΔΧ.

---

⁵⁶ <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon>

⁵⁷ Wight M. 1998, « Διεθνής Θεωρία: Τα τρία ρεύματα σκέψης », εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 242-248

⁵⁸ <http://www.1.mfa.gr>

Οι θέσεις της Ελλάδας επί της ουσίας του ζητήματος της υφαλοκρηπίδας είναι οι εξής⁵⁹:

- Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας προβλέπει κυριαρχικά δικαιώματα του παρακτίου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας, το εύρος της οποίας είναι τουλάχιστον 200 ναυτικά μίλια., εφόσον το επιτρέπει η απόσταση μεταξύ των αντικειμένων ακτών. Τα δικαιώματα αυτά του παρακτίου κράτους υφίστανται ipso facto και ab initio. Η Ελλάδα κύρωσε την ως άνω Σύμβαση (Ν. 2321/1995), που βάσει του Συντάγματος υπερισχύει κάθε αντίθετης διάταξης νόμου, αλλά και ως νεώτερος νόμος κατισχύει του παλαιότερου.
- Σύμφωνα με το άρθρο 121 (2) της Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, όλα τα νησιά δικαιούνται αιγιαλίτιδας ζώνης, συνορεύουσας ζώνης, αποκλειστικής οικονομικής ζώνης (ΑΟΖ) και υφαλοκρηπίδας. Οι ζώνες αυτές καθορίζονται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις της Σύμβασης, όπως αυτές εφαρμόζονται στις ηπειρωτικές περιοχές. Ο γενικός αυτός κανόνας αποτελεί και εθιμικό δίκαιο, δεσμεύει, δηλαδή, και τα κράτη που δεν είναι συμβαλλόμενα στη Σύμβαση. Κατ' εφαρμογή του κανόνα αυτού, όλα τα ελληνικά νησιά, σύμφωνα με το δίκαιο της θάλασσας, έχουν υφαλοκρηπίδα.
- Στο πλαίσιο αυτό, ζήτημα οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας τίθεται μόνον μεταξύ των αντικείμενων ακτών των ελληνικών νησιών που βρίσκονται απέναντι από την Τουρκία και των τουρκικών ακτών, δηλαδή αφ' ενός τη θαλάσσια προέκταση της συνοριακής γραμμής στη Θράκη και αφ' ετέρου στα νησιά του Βόρειου και Ανατολικού Αιγαίου που βρίσκονται κοντά σε τουρκική ακτή και στη Δωδεκάνησο.
- Ως προς τη μέθοδο οριοθέτησης, η Ελλάδα παγίως υποστηρίζει ότι η οριοθέτηση όλων των θαλασσίων ζωνών, συμπεριλαμβανομένης της υφαλοκρηπίδας, θα πρέπει να γίνει με βάση την αρχή της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής.

---

⁵⁹ <http://www.1.mfa.gr>

Σχετικά με τις πολιτικές που εφάρμοσαν κατά καιρούς τα δύο μεγάλα κόμματα εξουσίας της χώρας και το κατά πόσο αυτές κρίνονται αποτελεσματικές ή όχι, υπάρχουν διάφορες απόψεις που έχουν εκφραστεί από μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας, όπως ο κ. Τσάλτας, ο κ. Συρίγος, ο κ. Μάζης, ο κ. Καρυώτης και όχι μόνο. Ενδεικτικές είναι οι θέσεις του κ. Μάζη και κ. Τσάλτα: « Οφείλει η Ελλάδα να δείξει ότι δεν ανέχεται επιτέλους την κοροϊδία και τον ευτελισμό και να δώσει ένα μήνυμα σοβαρότητας και εις το υπόλοιπο διεθνές της περιβάλλον...»⁶⁰, « το ερώτημα που τίθεται είναι: συμμετέχουμε για να συζητάμε μόνο τις τουρκικές διεκδικήσεις ή για να θέσουμε κι εμείς κάποια θέματα, στα οποία, σε τελική ανάλυση, έχουμε την πλήρη υποστήριξη του διεθνούς δικαίου; »⁶¹. Η κυρίαρχη άποψη που επικρατεί είναι ότι ενώ η Τουρκία κινητοποιεί κάθε είδους πραγματικό, πολιτικό και νομικό όπλο, μεγιστοποιώντας τις διεκδικήσεις της, η ελληνική πλευρά δε φαίνεται να διασφαλίζει τα κυριαρχικά της συμφέροντα όπως θα έπρεπε⁶². Επίσης, απόπειρα της ελληνικής πλευράς αποτελεί για αρκετούς το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν έχει υποβάλει χάρτες με τα υποθετικά όρια της ελληνικής υφαλοκρηπίδας-ΑΟΖ στα αρμόδια όργανα του ΟΗΕ, παρ' ότι η Υδρογραφική Υπηρεσία του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού έχει ετοιμάσει τέτοιους χάρτες. Η ίδια έχει υποβάλει μόνο τις συμφωνίες με την Ιταλία και την Αλβανία, οι οποίες αφορούν το Ιόνιο. Είναι αξιοσημείωτο ότι για τις υπόλοιπες θαλάσσιες περιοχές υπάρχουν χάρτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Χάρτες τρίτων χωρών, οι οποίοι απεικονίζουν τα υποθετικά όρια της ελληνικής υφαλοκρηπίδας-ΑΟΖ, χρησιμοποιώντας την αρχή της μέσης γραμμής⁶³.

Στα πλαίσια των δηλώσεων που έχουν γίνει από πλευράς της κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ, η φράση του τέως Υπουργού Εξωτερικών κ. Δημήτρη Δρούτσα, ο οποίος πρόσφατα (Σεπτέμβρης 2011) περιέγραψε το θεσμό του διεθνούς δικαίου για την ΑΟΖ ως «μόδα», προκάλεσε πολλές αντιδράσεις. Χαρακτηριστική είναι η απάντηση που δόθηκε από τον κ. Τσάλτα σε ερώτηση που τέθηκε στον ίδιο, υποστηρίζοντας ότι « Η

---

⁶⁰ Μάζης Ι.Θ. 2011, Γεωπολιτική των Υδρογονανθράκων στη Ν/Α Μεσόγειο: Σχέσεις Ελλάδος-Ισραήλ-Κύπρου και η σημασία της ΑΟΖ (ΕΕΖ) του Καστελορίζου

⁶¹ Τσάλτας Γ. 2011, Η υφαλοκρηπίδα είναι υπεραρκετή για να εκμεταλλευτούμε το πετρέλαιο, <http://www.makthes.gr/news/politics/73279/>

⁶² Λυγερός Σ. και Κωνσταντακόπουλος Δ. Στο φως οι μυστικές διαπραγματεύσεις για το Αιγαίο, viewed 27/11/2010, <http://www.kte.gr>

⁶³ Λυγερός Σ. και Κωνσταντακόπουλος Δ, ό.π

ελληνική κυβέρνηση έχει διαχειριστική αντίληψη των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Πρωταρχικό μέλημά της είναι η αποφυγή οξύνσεων και προβλημάτων. Για αυτό τον λόγο ο ίδιος ο υπουργός Εξωτερικών έφθασε στο σημείο να περιγράψει έναν θεσμό του διεθνούς δικαίου ως «μόδα». Είναι μια περίεργη «μόδα», όμως, που κρατά 30 χρόνια και την οποία το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης έχει κρίνει ως εθιμικό δίκαιο. Είναι μια μόδα που συμφέρει σίγουρα την Ελλάδα»⁶⁴.

Για τον ίδιο λόγο, ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης κ. Σαμαράς είχε επικρίνει την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ στη ΔΕΘ, επιδιώκοντας να αποδείξει την κατά τον ίδιο ολιγωρία της ελληνικής πλευράς να επιλύσει ζητήματα που αποτελούν ζωτικό συμφέρον για τη χώρα. Ο ίδιος υποστήριξε ότι «η κυβέρνηση έχει χάσει πολύτιμο χρόνο ως προς την οριοθέτηση και τη συνακόλουθη αξιοποίηση της ελληνικής ΑΟΖ», επαναλαμβάνοντας ότι αν γίνει ο ίδιος πρωθυπουργός, θα προασπίσει με κάθε δυνατό τρόπο τα κυριαρχικά δικαιώματα της χώρας, ανακηρύσσοντας πάραυτα την ελληνική ΑΟΖ, αφού πρώτα συνεννοηθεί με όσους εμπλέκονται, και ότι θα κάνει ό,τι μπορεί για την ουσιαστική εκμετάλλευση του φυσικού και ορυκτού πλούτου της χώρας». Είναι ενδεικτικό ότι η μόνη κίνηση που είχε πραγματοποιηθεί για την οριοθέτηση της υφαλοκρητίδας από την Ελληνική πλευρά, ήταν επί κυβέρνησης του κ. Καραμανλή, όταν η τότε Υπουργός Εξωτερικών κ. Μπακογιάννη είχε προβεί σε επαφές με τη Λιβύη και την Αίγυπτο⁶⁵. Παρ' όλα αυτά, όμως, οι συγκεκριμένες πρωτοβουλίες δεν οδήγησαν σε κάποιο έμπρακτο αποτέλεσμα μέχρι και τη στιγμή που γραφόταν το παρόν κείμενο, με το ζήτημα της οριοθέτησης να παραμένει ανοιχτό μεταξύ της Ελλάδας και των συγκεκριμένων χωρών.

Επιπρόσθετα, όσον αφορά τα παραπάνω ζητήματα, παρατηρείται ένας ευρύς διάλογος για τη σημασία του συμπλέγματος της Δωδεκανήσου, με πολλές συζητήσεις να επικεντρώνονται γύρω από τη σημασία των ζωνών του Καστελόριζου. Παρ' όλα αυτά, όπως υποστηρίζει σε κείμενό του και ο καθηγητής Ιωάννης Μάζης, η θέση

---

⁶⁴ Τσάλτας, 2011, ό.π

⁶⁵ Καρυώτης Θ. 2011, Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη: Ένα θαμμένο όπλο, http://news247.gr/newspapers/weekly/paraskevi_kai_13

της Ελληνικής πλευράς αποτυπώνεται στην παρακάτω φράση: « Αναφορικός με το Καστελόριζο, η ελληνική κυβέρνηση -και μάλιστα διά χειλέων του πρωθυπουργού ενώπιον της εθνικής αντιπροσωπείας- επιβεβαίωσε ότι δεν έχει την ελάχιστη πρόθεση να εγκαταλείψει κυριαρχικά δικαιώματά της, τα οποία μάλιστα εκπηγάζουν σαφώς από τη Νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982»⁶⁶.

Επιπλέον, σε παλαιότερη δήλωση του Υπεξ της Τουρκίας, κ. Νταβούτογλου, αναφορικά με το *casus belli* που θέτει επί τάπητος η γειτονική χώρα σε περίπτωση που η Ελλάδα επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα σε 12 ναυτικά μίλια με βάση το διεθνές δίκαιο, η απάντηση του τότε εκπροσώπου του υπουργείου Εξωτερικών κ. Δελαβέκουρα ήταν εξίσου σημαντική: « Ο συσχετισμός που επιχειρείται από τον Υπουργό Εξωτερικών της Τουρκίας είναι τουλάχιστον άστοχος. Η απόφαση της ελληνικής βουλής αφορά στην άσκηση νόμιμου δικαιώματος, συμφώνως με το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας, τόσο το συμβατικό όσο και το εθιμικό. Το ψήφισμα της Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης περιέχει το γνωστό *casus belli*, που κείται εκτός των ορίων της διεθνούς νομιμότητας και του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, εξακολουθεί να δηλητηριάζει τις διμερείς μας σχέσεις και να υπονομεύει το μέλλον τους, καθώς και την Ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας. Η ελληνική κυβέρνηση παραμένει σταθερά προσηλωμένη στις προσπάθειες βελτίωσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων. [...] Προϋπόθεση γι' αυτό και υποχρέωση της Τουρκίας είναι η άρση της απειλής πολέμου»⁶⁷. Εντούτοις, η σιωπή της Αθήνας σε παρόμοιες δηλώσεις εκ μέρους της τουρκικής πλευράς δίνει το δικαίωμα στον Τούρκο υπουργό Εξωτερικών να δημιουργεί εντυπώσεις και να εγείρει νέα ζητήματα τουρκικών διεκδικήσεων, γεγονός που αποτελεί πλήγμα για τα ζωτικά συμφέροντα της χώρας.

Μεγάλο κίνδυνο ενέχει, επίσης, η πεποίθηση, η οποία μεταφράζεται και ως εξωτερική πολιτική της χώρας, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση και το NATO παρέχουν εγγυήσεις και

⁶⁶ Μάζης Ι., 2011, Οι νέες διεθνείς ενεργειακές ισορροπίες ευνοούν την Ελλάδα, <http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=29/01/2011&id=246139>

⁶⁷ Άστοχος ο συσχετισμός *casus belli* και νομικών δικαιωμάτων, viewed 11 Μαρτίου 2011, <http://www.newpost.gr>

ασφάλεια στην Ελλάδα, αλλά και στην Κύπρο⁶⁸. Κάτι τέτοιο όμως δεν είναι ασφαλές ως παραδοχή, από τη στιγμή που, όπως υποστηρίχθηκε σε προηγούμενο μέρος της εργασίας, κάθε κράτος οφείλει να μεριμνά το ίδιο για την ασφάλειά του, από τη στιγμή που δεν μπορεί να εμπιστευθεί κανένα άλλο κράτος ή θεσμό προκειμένου να εγγυηθεί την επιβίωσή του, λόγω της αβεβαιότητας και των «διλημάτων ασφαλείας» που δημιουργούνται από την έλλειψη μιας παγκόσμιας διακυβέρνησης (αρχή της αυτοβοήθειας). Επομένως, πιθανώς να είναι λάθος να θεωρεί η Ελλάδα πως η συμμετοχή της στους ευρωπαϊκούς θεσμούς της παρέχει προστασία από τις τουρκικές αξιώσεις.

Μια σχετική θέση που αφορά τις πολιτικές όψεις του διεθνούς συστήματος είναι αυτή του καθηγητή Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιά κ. Ήφαιστου, ο οποίος μεταξύ άλλων επισημαίνει ότι «κάθε κράτος ασκεί πλήρως τα κυριαρχικά δικαιώματά του που απορρέουν από την διεθνή νομιμότητα. Οτιδήποτε λιγότερο είναι ζημιά. Η άσκηση ενός δικαιώματος που απορρέει από την διεθνή νομιμότητα απαιτεί σωστές εκτιμήσεις για την διεθνή πολιτική, χάραξη και εφαρμογή μιας εθνικής στρατηγικής που συμπλέκει τα συμφέροντα των άλλων κρατών με τα δικά σου και αποφασιστικότητα ανάληψης ρίσκου αν οι περιστάσεις το απαιτούν[...]

[...]απαιτείται να προσδιοριστεί άμεσα ο θαλάσσιος κυριαρχικός μας χώρος και οι ζώνες των 200 μιλίων ή μέσων γραμμών με τα γειτονικά κράτη, μέσα στα οποία θα αρχίσει η δραστηριότητα εκμετάλλευσής τους. Η Ελλάδα αργοπορεί, διστάζει και έτσι αναπόδραστα χάνει. Ανεξαρτήτως οικονομικών δυσκολιών ή ακόμη και μιας πιθανής χρεοκοπίας, η οριοθέτηση του ελληνικού κυριαρχικού χώρου σύμφωνα με την διεθνή νομιμότητα αποτελεί το πλέον επείγον ζήτημα της ελληνικής διπλωματίας. Στα πεδία των 12 μιλίων, της υφαλοκρηπίδας και ή της ΑΟΖ η Ελλάδα ατονεί, με αποτέλεσμα να χάνονται πόροι, να χάνουμε κυριαρχία και να δημιουργούνται τετελεσμένα. Στο μυαλό των τρίτων συγκροτείται η λογική σκέψη ότι για τον υποθαλάσσιο πλούτο θα πρέπει να διαπραγματευτούν όχι με το ελληνικό κράτος αλλά με το κράτος εκείνο

---

⁶⁸ Πλατιάς Αθ. και Ήφαιστος Π. 1992, «Ελληνική Αποτρεπτική Στρατηγική», εκδόσεις Παπαζήσης, σελ. 29-31

που θα προσδιοριστεί ο κυρίαρχος των ζωνών κάτω από τις οποίες ενυπάρχουν πλουτοπαραγωγικοί πόροι»⁶⁹.

Αναφορικά με την οριοθέτηση της ΑΟΖ, η εκάστοτε κυβερνήσεις δείχνουν να μην κατανοούν τη μακρόχρονη σημασία της για τη γεωστρατηγική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας⁷⁰. Απέναντι στην κλιμακούμενη αμφισβήτηση των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων, η ελληνικές κυβερνήσεις επιλέγουν ως σήμερα να κρατούν χαμηλούς τόνους έτσι ώστε να μη διαταραχθεί το κλίμα διερευνητικών επαφών μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας, θέτοντας όμως σε άμεσο κίνδυνο τα ζωτικά της συμφέροντα. Παραδείγματα επιθετικής συμπεριφοράς από την πλευρά της Τουρκίας, όπως παραβιάσεις εναέριου και θαλάσσιου χώρου, έχουν μείνει χωρίς αντίδραση από μέρους της Ελληνικής πλευράς⁷¹.

Παρά την επικύρωση της Σύμβασης του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας, δεν υπήρξε μέχρι σήμερα καμία ενέργεια ή τουλάχιστον έκφραση πρόθεσης από την Ελληνική πλευρά για θέσπιση ΑΟΖ, προφανώς λόγω των προβλημάτων που κάτι τέτοιο θα συνεπαγόταν με την Τουρκία. Η Ελλάδα αποτελεί μικτό αρχιπελαγικό κράτος, δηλαδή απαρτίζεται από νησιά και ηπειρωτικό έδαφος και γι' αυτό το λόγο διαφέρει από ένα αμιγώς αρχιπελαγικό κράτος που απαρτίζεται μόνο από νησιά⁷². Παρά το γεγονός αυτό, όμως, αν και διαθέτει τεράστιο μήκος ακτών, ηπειρωτικό και νησιωτικό, και κατέχει το μεγαλύτερο ναυτικό στόλο διεθνώς, εμφανίζεται να έχει ίσως τις λιγότερες διεκδικήσεις στο θαλάσσιο χώρο της. Έχει χωρική θάλασσα μόλις 6 ναυτικών μιλίων, δεν έχει καθορίσει συνορεύουσα ζώνη ή ΑΟΖ και δεν χρησιμοποιεί τις ευθείες γραμμές βάσης, ενώ κλείνει τους κόλπους της μέχρι τα 10 και όχι μέχρι τα 24 ναυτικά μίλια που θα μπορούσε νόμιμα. Σε αντίθεση, η Τουρκία, έχοντας καταψηφίσει τη Σύμβαση του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας και ιδιαίτερα το θεσμό της ΑΟΖ, προέβη σε οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας με την ΕΣΣΔ στη Μαύρη Θάλασσα με βάση τη μέση γραμμή, ενώ διαθέτει χωρικά ύδατα 12 ναυτικών μιλίων τόσο στη Μαύρη Θάλασσα όσο

⁶⁹ Ήφαιστος Π., 2011, Στρατηγικά περιβάλλοντα και εθνικές στρατηγικές και οι ενεργειακοί πόροι της ζώνης από το κεντρικό Αιγαίο μέχρι και την Κύπρο, <http://www.ifestosedu.gr>

⁷⁰ Κοτζιάς Ν. 2011, ΑΟΖ: Ένα ανεπιθύμητο δικαίωμα;, <http://www.epikaira.gr>

⁷¹ http://iskra.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=4905:tolios-aoz&catid=54:anpolitiki&Itemid=284

⁷² Οικονομίδης Κ. 1998, ό.π, σελ.52-53

και στη Μεσόγειο. Σε περίπτωση που η Ελλάδα προβεί σε οριοθέτηση ΑΟΖ στον ελληνικό θαλάσσιο χώρο, θα αποκτήσει πλεονεκτήματα σε ζητήματα όπως αυτό της αλιείας, του πετρελαίου, της εκμετάλλευσης του βυθού, της ρύπανσης του περιβάλλοντος και στα θέματα που αφορούν την ελληνοτουρκική διένεξη στο Αιγαίο, κάτι που εναντιώνεται στα συμφέροντα της γείτονος χώρας.

Ως μια σύντομη αποτίμηση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, θα μπορούσε κανείς να ισχυρισθεί ότι η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας αντιμετωπίζει αρκετά προβλήματα. Αρχικά, « πολλές φορές η εθνική στρατηγική δεν συμπλέει με το διεθνή συσχετισμό δυνάμεων και τις τάσεις που διαμορφώνονται στο διεθνές σύστημα, με αποτέλεσμα να πολιτική αυτή να είναι αδιέξοδη και ο ρόλος της Ελλάδας να υποβαθμίζεται σημαντικά »⁷³. Επιπρόσθετα, αυτό που χαρακτηρίζει τα τελευταία χρόνια τη χώρα είναι ο παθητικός τρόπος με τον οποίο παρακολουθεί τις παγκόσμιες και περιφερειακές ανακατατάξεις στη διεθνή σκηνή. «Όταν και αν υπάρξει κάποια αντίδραση από πλευράς της, αυτή είναι περισσότερο μια αντίδραση σε πρωτοβουλίες άλλων παρά πρωτοβουλία της ίδιας που καθορίζεται από τα συμφέροντά της, όπως αυτά διαμορφώνονται από τον υπάρχοντα συσχετισμό ισχύος»⁷⁴. Αυτή η τακτική θα μπορούσε να δημιουργεί την αίσθηση στα υπόλοιπα κράτη ότι η Ελλάδα είναι απλά μια χώρα αδύναμη, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να την λάβει κανείς σοβαρά υπόψη ως σημαντικό δρώντα του διεθνούς συστήματος. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι «η δραματική απώλεια ευκαιριών εκ μέρους της Ελλάδας να αναβαθμίσει το ρόλο της στο διεθνές σύστημα και να εκμεταλλευτεί την όποια αδυναμία άλλων κρατών προς όφελός της»⁷⁵, όπως επίσης και η αδυναμία της να προστατεύσει τα εθνικά της συμφέροντα, κάτι που όπως έχει ήδη ειπωθεί αποτελεί πρωταρχικό μέλημα του εκάστοτε κράτους και που εν ευθέτω χρόνο θα μπορούσε να οδηγήσει σε μεγάλες απώλειες, ενδεχομένως και σε θέματα εθνικής κυριαρχίας .

Οι ηγέτες της χώρας θα πρέπει να κατανοήσουν ότι όσο η οικονομική, διπλωματική και στρατιωτική ισχύς της Ελλάδας αποδυναμώνεται για οποιοδήποτε λόγο, τόσο η

---

⁷³ Πλατιάς Αθ. Ο Σχεδιασμός της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής

⁷⁴ Πλατιάς Αθ. ό.π

⁷⁵ Πλατιάς Αθ. ό.π

Τουρκία αποκτά συγκριτικό πλεονέκτημα, το οποίο τα τελευταία χρόνια γίνεται όλο και πιο εμφανές μέσω της πολιτικής που η ίδια ακολουθεί. Αποτέλεσμα αυτού του πλεονεκτήματος είναι η όλο και μεγαλύτερη αναθεωρητική διάθεση από πλευράς της, τη στιγμή που η ίδια η Ελλάδα αδυνατεί να υπερασπιστεί τα εθνικά της συμφέροντα και δεν κάνει κάτι για να την αποτρέψει. Άμεσος στόχος της Ελλάδας είναι η επιβίωση, η ανεξαρτησία και η ασφάλειά της όπως επίσης και η αποτελεσματική αποτροπή και εξισορρόπηση της γείτονος χώρας απέναντι σε κάθε αναθεωρητική ή επεκτατική συμπεριφορά, κάτι που εκφράζεται και μέσω του ρεύματος του ρεαλισμού. Για να καταστεί βέβαια αυτό υλοποιήσιμο, είναι επιτακτική η ανάγκη ενίσχυσης της ισχύος και του ρόλου της χώρας στο διεθνές σύστημα.

Η οριοθέτηση και εκμετάλλευση της ελληνικής ΑΟΖ θα συνέβαλε αυτόματα στην αλλαγή της κατανομής ισχύος τόσο σε περιφερειακό επίπεδο όσο και γενικότερα, αφού μέσω της εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων της περιοχής, η χώρα θα αναπτυσσόταν οικονομικά και επομένως αυτό θα μεταφραζόταν και σε αύξηση της ισχύος της στο διεθνές σύστημα. Η Ελλάδα θα αποτελούσε ένα πολύτιμο σύμμαχο εξαιτίας της γεωστρατηγικής της θέσης και θα πετύχαινε να αναβαθμίσει το ρόλο της, αποκτώντας με αυτόν τον τρόπο ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα υπέρ της Τουρκίας. Μέσω της θέσπισης αυτής της ζώνης, διασφαλίζεται η πολιτική και οικονομική ενότητα του ελλαδικού χώρου, των ηπειρωτικών περιοχών με τα νησιά και διευκολύνεται η ορθή προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος, που είναι και ο μόνος πλούτος του Αιγαίου τον οποίο πραγματικά εκμεταλλεύεται η χώρα μέσω του τουρισμού. Περαιτέρω, δημιουργούνται δυνατότητες οικονομικής εκμετάλλευσης πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης, όπως η παραγωγή ενέργειας από ρεύματα, ύδατα και ανέμους, γεγονός που θα βοηθούσε στην περαιτέρω οικονομική ανάκαμψη της χώρας σε περίοδο κρίσης στην οποία βρίσκεται.

Επιπρόσθετα, δεν θα ήταν σοφό να παραβλέψει κανείς την δυνατότητα της Ελλάδας να διαδραματίσει ένα καίριο ρόλο στον ενεργειακό χάρτη της περιοχής. Με βάση τις ήδη υπάρχουσες μετρήσεις, στην περιοχή του Πατραϊκού Κόλπου τα αποθέματα ανέρχονται σε 200 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου, στην περιοχή της Ηπείρου σε 50-

80 και στο Δυτικό Κατάκολο σε 3 εκατομμύρια βαρέλια αντίστοιχα⁷⁶. Σημαντικά κοιτάσματα προβλέπονται, επίσης, στις περιοχές νότια της Κρήτης και στο νησιωτικό σύμπλεγμα του Καστελόριζου. Τέλος, είναι απαραίτητο να επισημανθεί ότι μέσω του αγωγού που είναι δυνατόν να δημιουργηθεί μεταξύ Ισραήλ-Κύπρου και Ελλάδας, η Δύση θα αποκτήσει πρόσβαση στα κοιτάσματα της Κασπίας και του Καυκάσου, παρακάμπτοντας την Τουρκία και όντας ανεξάρτητη ενεργειακά πλέον από τη Ρωσία. Διαμέσου όλων των παραπάνω, η Ελλάδα θα αποτελούσε έναν ισχυρό ενεργειακό παίκτη στη διεθνή σκηνή, αφού θα αποτελούσε το μέσο πρόσβασης των Δυτικών δυνάμεων σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Μέσω της οικονομικής της ανάκαμψης και της αναβάθμισης της ισχύος της, η Ελλάδα θα ήταν δυνατόν να αποτρέπει και να εξισορροπεί πιο αποτελεσματικά οποιονδήποτε δυνητικό αντίπαλο, όπως επίσης να εξυπηρετεί με καλύτερο τρόπο τα συμφέροντα του λαού της, χωρίς να προσβλέπει τόσο στη στήριξη από πλευράς των συμμάχων της. Για όλους τους παραπάνω λόγους, η θέσπιση της ΑΟΖ προκρίνεται ως ζωτικό εθνικό συμφέρον για τη χώρα.

---

⁷⁶ Προκυρήχθηκε ο διαγωνισμός για το Πετρέλαιο σε Ιωάννινα, Πατραϊκό Κόλπο και Κατάκολο, viewed 2 Ιανουαρίου 2011 <http://www.in.gr>

Κεφάλαιο 4: Οι θέσεις της Τουρκίας

Σύμφωνα με την επίσημη τοποθέτηση του Υπουργείου Εξωτερικών της γείτονας χώρας, υποστηρίζεται ότι η Τουρκία και η Ελλάδα, ως παράκτια κράτη, διαθέτουν νόμιμα δικαιώματα και ενδιαφέροντα για το Αιγαίο πέλαγος. Αυτά περιλαμβάνουν « την ασφάλεια αμφοτέρων των πλευρών, την οικονομία και άλλα παραδοσιακά δικαιώματα που αναγνωρίζονται από το διεθνές δίκαιο»⁷⁷.

Επιπρόσθετα, οι διμερείς σχέσεις στο Αιγαίο είναι αναγκαίο να βασίζονται στις ακόλουθες αρχές: Αρχικά, στο γεγονός ότι το Αιγαίο είναι μια κοινή θάλασσα μεταξύ των δύο αντικείμενων κρατών. Στη συνέχεια, στην αρχή της μη παραβίασης των ελευθεριών της θάλασσας και του εναέριου χώρου που υπέρκειται αυτής, τον οποίο αυτή τη στιγμή και τα δύο παράκτια κράτη καθώς επίσης και οι τρίτες χώρες απολαμβάνουν. Τέλος, στο γεγονός ότι οποιαδήποτε απόκτηση νέων θαλάσσιων περιοχών πρέπει να βασιστεί στην αμοιβαία συγκατάθεση και να είναι δίκαιη⁷⁸.

Μια σημαντική διαφοροποίηση, η οποία είναι και ενδεικτική της τουρκικής αναθεωρητικής συμπεριφοράς στο Αιγαίο, είναι η παρακάτω άποψη, όπως αποτυπώνεται βάση της επίσημης θέσης του τουρκικού κράτους: «Η θεμελιώδης πηγή έντασης μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας είναι η ελληνική αντίληψη, η οποία θεωρεί ολόκληρο το Αιγαίο ως ελληνική θάλασσα, αγνοώντας πλήρως κάθε κυριαρχικό δικαίωμα της Τουρκίας και τα ενδιαφέροντά της ως ένα από τα παράκτια κράτη»⁷⁹. Ένα κράτος χαρακτηρίζεται ως αναθεωρητικό όταν επιδιώκει να επιφέρει μονομερώς αυθαίρετες αλλαγές στην ισχύουσα τάξη και ταυτόχρονα αρνείται την προσφυγή στους διεθνείς θεσμούς⁸⁰, κάτι το οποίο συνιστά πρακτική της Τουρκίας

⁷⁷ <http://www.mfa.gov.tr/background-note-on-aegean-disputes.en.mfa>

⁷⁸ ό.π

⁷⁹ ό.π

⁸⁰ Σύνορα και οριοθετήσεις μεταξύ διεθνούς-διακρατικής και παγκόσμιας ή κοσμοπολίτικης δικαιοσύνης. Ορισμός του αναθεωρητικού κράτους, www.ifestos.edu.gr και

τα τελευταία χρόνια, αφού οι ισχυρισμοί της δεν βρίσκουν κανένα έρεισμα στο διεθνές δίκαιο και η ίδια αρνείται την προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης για την επίλυση των ζητημάτων που υφίστανται μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας. Με βάση αυτόν τον ισχυρισμό, γίνεται εμφανές ότι απώτερος σκοπός της γειτονικής χώρας είναι να καταστήσει την Ελλάδα ως τον παίκτη εκείνο ο οποίος αγνοεί τα δικαιώματά της και συνεπώς ευθύνεται για τις όποιες εντάσεις και συνθήκες μη καλής γειτονίας μεταξύ των χωρών αυτών. Βέβαια, πουθενά δεν γίνεται αναφορά στις συνεχείς παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου και θαλάσσιου χώρου από τουρκικά μαχητικά και πλοία, οι οποίες τα τελευταία χρόνια ολοένα και αυξάνονται.

Με βάση τις τουρκικές θέσεις, « Η απειλή της επέκτασης των ελληνικών χωρικών υδάτων πέρα από το παρόν πλάτος των 6 ναυτικών μιλίων, η στρατιωτικοποίηση των ανατολικών νησιών του Αιγαίου που υπάγονται σε καθεστώς αποστρατικοποίησης δυνάμει των ίδιων των συμφωνιών με τις οποίες εκχωρήθηκαν στην Ελλάδα, ο εθνικός εναέριος χώρος 10 ναυτικών μιλίων που υπέρκειται των χωρικών υδάτων 6 ναυτικών μιλίων και η κατάχρηση της ευθύνης διάσωσης του FIR σαν να παρέχει κυριαρχικά δικαιώματα (αίτημα σχεδίων πτήσης από τα κρατικά αεροσκάφη και οι ισχυρισμοί «των παραβιάσεων» του FIR της Αθήνας) μπορούν να ενταχθούν μεταξύ των ζητημάτων που είναι οι πραγματικές αιτίες της τουρκο-ελληνικής σύγκρουσης στο Αιγαίο»⁸¹.

Παρ' όλα αυτά, οι παραπάνω θέσεις της Τουρκίας δεν βρίσκουν κανένα νομικό έρεισμα⁸². Αυτό δικαιολογείται για τους ακόλουθους λόγους: αρχικά, με βάση τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, κάθε κράτος έχει νόμιμο δικαίωμα για επέκταση των χωρικών υδάτων του ως και 12 ναυτικά μίλια. Ως εκ τούτου, η Ελλάδα δεν υποχρεούται να πάρει την έγκριση της Τουρκίας για να προβεί σε μία τέτοια

Gilpin R. 2005, « Πόλεμος και αλλαγή στη διεθνή πολιτική», σελ.230

⁸¹ <http://www.mfa.gov.tr/background-note-on-aegean-disputes.en.mfa>

⁸² Ροζάκης Χ. και Δίπλα Χ. 2004, « Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα», σελ.175-188

Οικονομίδης Κ. 1998, ό.π., σελ.46-59,

Ροζάκης Χ. 1988, ό.π., σελ.276-423,

<http://www.1.mfa.gr>

κίνηση, που αποτελεί κυριαρχικό δικαίωμα της χώρας και που, όπως είχε αναφερθεί σε προηγούμενο μέρος της παρούσας εργασίας, γίνεται μονομερώς.

Στη συνέχεια, είναι γεγονός ότι το στρατιωτικό καθεστώς του Ανατολικού Αιγαίου δεν είναι ενιαίο και διέπεται από διαφορετικές διεθνείς συμφωνίες-συνθήκες⁸³. Συγκεκριμένα, η αποστρατικοποίηση των ελληνικών νησιών Λήμνου και Σαμοθράκης, η οποία μαζί με την αποστρατικοποίηση των Δαρδανελλίων, της Θάλασσας του Μαρμαρά και του Βοσπόρου και των τουρκικών νησιών Ίμβρου, Τενέδου και Λαγουσών προβλεπόταν αρχικά από τη Σύμβαση της Λωζάννης για τα Στενά του 1923, καταργήθηκε από τη Σύμβαση του Montreux του 1936 που αντικατέστησε στο σύνολό της την προαναφερόμενη Σύμβαση. Το δικαίωμα της Ελλάδας να εξοπλίσει τη Λήμνο και τη Σαμοθράκη αναγνωρίστηκε από την Τουρκία, σύμφωνα και με την επιστολή που απηύθυνε στον έλληνα Πρωθυπουργό στις 6 Μαΐου 1936 ο τότε Τούρκος Πρέσβης στην Αθήνα Roussen Esref, κατόπιν οδηγιών της Κυβέρνησής του⁸⁴. Η Τουρκική Κυβέρνηση επανέλαβε αυτή τη θέση, όταν ο τότε Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας, Rustu Aras, απευθυνόμενος προς την Τουρκική Εθνοσυνέλευση με την ευκαιρία της κύρωσης της Συμβάσεως του Montreux, αναγνώρισε ανεπιφύλακτα το νόμιμο δικαίωμα της Ελλάδας να εγκαταστήσει στρατεύματα στη Λήμνο και τη Σαμοθράκη. Επομένως, θα έλεγε κανείς ότι οποιοσδήποτε άλλος ισχυρισμός από την πλευρά της Τουρκίας μόνο αναθεωρητικές βλέψεις δύναται να εξυπηρετεί.

Εν συνεχεία, τα νησιά Χίος, Σάμος και Ικαρία παραχωρήθηκαν στην Ελλάδα με τη συνθήκη της Λωζάνης του 1923 και πουθενά δεν προβλέπεται αποστρατικοποίηση τους. Η ελληνική κυβέρνηση αναλαμβάνει μόνο την υποχρέωση να μην εγκαταστήσει εκεί ναυτικές βάσεις ή οχυρωματικά έργα και, σύμφωνα με το άρθρο 13 της συνθήκης, επιτρέπεται η Ελλάδα να διατηρεί έναν συνήθη αριθμό καλουμένων για τη στρατιωτική θητεία στρατιωτών⁸⁵. Χαρακτηριστικό είναι ότι ενώ η Ελλάδα έχει μέχρι σήμερα εφαρμόσει με συνέπεια τις παραπάνω διατάξεις, η

---

⁸³ <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/eidikotera-keimena/tourkikoi-ishirismo-i-apostratikopoiisis-nison-aiagaiou.htm>

⁸⁴ ό.π

⁸⁵ ό.π

Τουρκία, παρά το γεγονός ότι υποχρεούται σύμφωνα με το ίδιο άρθρο να μην επιτρέπει στα στρατιωτικά της αεροσκάφη να υπερίπτανται του εναερίου χώρου των εν λόγω ελληνικών νησιών, έχει επανειλημμένως παραβιάσει και συνεχίζει να παραβιάζει τις σχετικές νομικές της υποχρεώσεις⁸⁶. Ακόμη, η Ελλάδα, όπως και καμία άλλη χώρα, δεν παραιτήθηκε ποτέ από το νόμιμο δικαίωμά της για άμυνα, σε περίπτωση απειλής στρεφόμενης κατά των νησιών της ή μέρους της επικράτειάς της.

Επιπλέον, το σύμπλεγμα των Δωδεκανήσων παραχωρήθηκε στην Ελλάδα «κατά πλήρη κυριαρχία» από τη Σύμβαση Ειρήνης των Παρισίων το 1947. Παρά το γεγονός ότι τα νησιά αυτά περιέρχονται σε καθεστώς αποστρατικοποίησης, στα Δωδεκάνησα υφίστανται κάποιες δυνάμεις εθνοφυλακής, οι οποίες έχουν δηλωθεί σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τις διατάξεις της CFE⁸⁷. Πέρα από τα παραπάνω, όμως, υπάρχουν κάποια σημεία που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής: α) η Τουρκία δεν αποτελεί συμβαλλόμενο μέρος σε αυτήν τη Συνθήκη του 1947, η οποία αποτελεί "res inter alios acta" γι' αυτήν, δηλαδή ζήτημα που αφορά άλλα κράτη και β) σύμφωνα με το άρθρο 34 της Συνθήκης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών, "μια συνθήκη δεν δημιουργεί υποχρεώσεις ή δικαιώματα για τρίτες χώρες" εκτός των συμβαλλομένων. Η πρόβλεψη περί αποστρατικοποίησης των Δωδεκανήσων έγινε μετά από αποφασιστική παρέμβαση της Σοβιετικής Ένωσης και απηχεί τις πολιτικές σκοπιμότητες της Μόσχας εκείνη τη χρονική περίοδο. Θα πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι τα καθεστώτα αποστρατικοποίησης έχασαν το λόγο ύπαρξής τους με τη δημιουργία των συνασπισμών του NATO και του Συμφώνου της Βαρσοβίας, ως ασύμβατα με τη συμμετοχή χωρών σε στρατιωτικούς συνασπισμούς⁸⁸.

Συνεπώς, η Τουρκία δεν θα έπρεπε να έχει κάποια ένσταση σχετικά με αυτήν τη συνθήκη, αφού δεν την επηρεάζει προσωπικά από τη στιγμή που δεν είναι η ίδια συμβαλλόμενο μέρος και αφού και η ίδια συμμετέχει στο NATO. Όπως και στις προηγούμενες, έτσι και σε αυτή την περίπτωση η Ελλάδα διασφαλίζει τα κυριαρχικά

---

⁸⁶ ό.π

⁸⁷ ό.π

⁸⁸ ό.π

της δικαιώματα απέναντι σε κάθε ενδεχόμενη απειλή που στρέφεται ενάντια σε αυτά. Ως εκ τούτου, η Τουρκία δεν δύναται και είναι παράνομο να ζητά την αποστρατικοποίηση των νησιών αυτών χωρίς καμία διάκριση, αγνοώντας τις νόμιμες συμφωνίες που έχουν συναφθεί, τη στιγμή μάλιστα που η ίδια παραβιάζει κατάφορα το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, απειλώντας την Ελλάδα με πόλεμο σε περίπτωση που η ίδια ασκήσει νόμιμα δικαιώματα που της παρέχονται με βάση το διεθνές δίκαιο.

Τέλος, αναφορικά με το FIR, την 7^η Δεκεμβρίου 1944 υπογράφηκε η Σύμβαση περί Διεθνούς Πολιτικής Αεροπορίας που προέβλεπε τη δημιουργία ενός Διεθνούς Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO). Ο οργανισμός αυτός οριοθέτησε τα όρια ευθύνης για τον έλεγχο του εναέριου χώρου στις χώρες μέλη του. Η Τουρκία ήταν παρούσα και αποδέχθηκε τον καθορισμό του εναέριου χώρου για τον οποίο υπεύθυνη ορίστηκε η Ελλάδα. Το FIR Αθηνών καλύπτει ολόκληρο τον ελληνικό εναέριο χώρο και διάσπαρτα τμήματα του διεθνούς εναέριου χώρου από τότε και στο εξής. Η Τουρκία, πέρα από το γεγονός ότι εξέδωσε αυθαίρετα τη NOTAM 714 με την οποία επιχείρησε να επεκτείνει το χώρο δικαιοδοσίας της μέχρι το μέσο του Αιγαίου εντός του FIR Αθηνών, την οποία ανακάλεσε αργότερα, συνεχίζει μέχρι και σήμερα να παραβιάζει το FIR Αθηνών με το επιχείρημα ότι η Σύμβαση του Σικάγο δεν αφορά στα πολεμικά αεροπλάνα και συνεπώς τα ίδια δεν πρέπει να υποβάλλουν σχέδια πτήσης. Η ίδια Σύμβαση και οι Κανονισμοί του ICAO καθορίζουν και την έρευνα και διάσωση σε περίπτωση αεροπορικών ατυχημάτων. Η ελληνική περιοχή έρευνας και διάσωσης έχει καθοριστεί με βάση τα παραπάνω να συμπίπτει με το FIR Αθηνών. Συμπερασματικά, μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι από την πλευρά της η Ελλάδα δεν απειλεί τα συμφέροντα της Τουρκίας σε κάποιον από τους παραπάνω τομείς, καθώς ότι πράττει γίνεται με βάση τα όσα έχουν αποφασισθεί με βάση διεθνείς συμφωνίες και το διεθνές δίκαιο⁸⁹.

Ουσιαστικά, είναι εμφανές ότι οι θέσεις της Τουρκίας είναι διαμετρικά αντίθετες από αυτές της Ελλάδας. Σύμφωνα με τις τουρκικές αξιώσεις, το θεμελιώδες κριτήριο για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας είναι η φυσική-γεωλογική συγγένεια του εδάφους της ξηράς με το έδαφος του βυθού. Όπως η ίδια ισχυρίζεται, η διαφορά σχετικά με την

⁸⁹ <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/eidikotera-keimena/>.

οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας έγκειται στη διανομή ολόκληρης της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου, το οποίο επιδιώκει να χωρίσει σε δύο ίσα μέρη έτσι ώστε να αποκτήσει δικαιώματα υφαλοκρηπίδας δυτικά των ελληνικών νησιών. Ακόμη, υποστηρίζει ότι τα νησιά αποτελούν ειδικές περιστάσεις και το Αιγαίο συνιστά μια ημίκλειστη θάλασσα που απαιτεί την εφαρμογή ιδιαίτερων κανόνων⁹⁰. Συγκεκριμένα, το επιχείρημα που προβάλλεται από την Τουρκία είναι ότι η Ελλάδα δεν έχει το δικαίωμα να επεκτείνει τα θαλάσσια σύνορά της μονομερώς επειδή το Αιγαίο αποτελεί ημίκλειστη θάλασσα και επομένως μια τέτοια ενέργεια απαιτεί την προηγούμενη συγκατάθεση της ίδιας ως όμορου παράκτιου κράτους⁹¹.

Το Αιγαίο αποτελεί πράγματι μια ημίκλειστη θάλασσα, δηλαδή « κόλπος, λεκάνη ή θάλασσα που περιβάλλεται από δύο ή περισσότερα κράτη και που συνδέεται με άλλη θάλασσα ή με τον ωκεανό με στενό δίαυλο ή που αποτελείται καθ' ολοκληρίαν ή κυρίως από τις χωρικές θάλασσες ή από τις αποκλειστικές οικονομικές ζώνες δύο ή περισσότερων παράκτιων κρατών» (άρθρο 122 Σύμβασης ΔΘ)⁹². Πρέπει όμως να τονιστεί το γεγονός ότι, με βάση τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 για τις ημίκλειστες θάλασσες, δεν υπάρχει κανένας περιορισμός δικαιωμάτων και καμία διαφοροποίηση σχετικά με τις ζώνες που απολαμβάνουν τα παράκτια κράτη σύμφωνα με τους κανόνες του γενικού δικαίου της θάλασσας⁹³. Επιπρόσθετα, είναι σημαντικό ότι τα άρθρα 122 και 123 της Συνθήκης του 1982, τα οποία προτείνουν κάποιες εξαιρέσεις από τις κοινώς αποδεκτές λύσεις του Δικαίου της Θάλασσας έχουν χαρακτήρα συστάσεως και όχι δεσμευτικό (ενδεικτικά οι όροι που χρησιμοποιούνται είναι οι *should* και *shall*), και προβλέπουν απλώς συνεργασία στους τομείς της ι) εξερεύνησης, διατήρησης και εκμετάλλευσης των «ζώντων φυσικών πόρων» (δηλαδή: αλιεία), των θαλασσών αυτών όπως και στους τομείς ii) της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και της προστασίας του θαλασσιού περιβάλλοντος (Περιβαλλοντική προστασία)⁹⁴.

⁹⁰ Νταβούτογλου Α. 2010, « Το Στρατηγικό Βάθος: η διεθνής θέση της Τουρκίας », σελ.267-270

Bolukbasi D. 2004, « *Turkey and Greece. The Aegean disputes. A unique case in international law* », σελ.183-218

⁹¹ Ροζάκης Χ. και Δίπλα Χ. 2004, ό.π , σελ.189

⁹² Ροζάκης Χ. και Δίπλα Χ. 2004, ό.π , σελ.189

⁹³ Ροζάκης Χ. και Δίπλα Χ. 2004, ό.π , σελ.189-190

⁹⁴ Ροζάκης Χ. και Δίπλα Χ. 2004, ό.π , σελ.190

Συνεπώς, τα οποιαδήποτε επιχειρήματα της Τουρκίας για ημίκλειστη θάλασσα του Αιγαίου δεν δύνανται, ακόμη και εάν γίνονταν αποδεκτά από την Αθήνα, να επεκταθούν σε τομείς συνεκμεταλλεύσεως υποθαλασσίου πλούτου (υδρογονανθράκων), ούτε βέβαια εκχωρήσεως εθνικής κυριαρχίας στους τομείς της υφαλοκρηπίδας, αφού κάτι τέτοιο δεν προβλέπεται από την Σύμβαση του 1982⁹⁵. Με αυτόν τον ισχυρισμό, η ίδια επιδιώκει να αποσυνδέσει το νησιωτικό σύμπλεγμα του Καστελόριζου από τα υπόλοιπα Δωδεκάνησα και να το εμφανίσει ως αποκομμένες νησίδες που επικάθονται πάνω σε τουρκική υφαλοκρηπίδα, αμφισβητώντας με αυτόν τον τρόπο τις ζώνες (μεταξύ των οποίων και την ΑΟΖ) που δικαιούνται τα νησιά αυτά βάσει διεθνούς δικαίου.

Μια σχετική δήλωση σχετικά με τα παραπάνω λεγόμενα είναι αυτή του κ. Νταβούτογλου: «το Καστελόριζο δεν βρίσκεται στο Ανατολικό Αιγαίο, αλλά στη Μεσόγειο». Επομένως, αντιλαμβάνεται κανείς ότι η διαφορά για την Τουρκία δεν είναι νομική, όπως είναι για την Ελληνική πλευρά, αλλά περισσότερο πολιτική, από τη στιγμή που δεν βασίζεται σε κανένα κανόνα του διεθνούς δικαίου. Συνιστά μια επεκτατική βλέψη από την πλευρά της Τουρκίας σε βάρος των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων, από τη στιγμή μάλιστα που σε μία ενδεχόμενη συμφωνία για τον καθορισμό ΑΟΖ μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας, η ίδια θα επιτύγχανε αφ' ενός να αποκτήσει γεωστρατηγικά και οικονομικά δικαιώματα και αφ' ετέρου να εξαφανίσει το Καστελόριζο από το χάρτη, στερώνοντας έτσι την Ελλάδα από τη δυνατότητα να συνδέσει την ΑΟΖ της με αυτή της Κύπρου και του Ισραήλ, κάτι που θα αναβάθμιζε την ισχύ και τη γεωστρατηγική σημασία της ίδιας στην περιοχή. Τέλος, η ίδια πρεσβεύει ότι η αρχή που πρέπει να εφαρμοστεί στη συγκεκριμένη οριοθέτηση είναι η αρχή της ευθυδικίας⁹⁶.

Πέρα όμως από την επίσημη άποψη της τουρκικής πλευράς, όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω αντικατοπτρίζονται σε δηλώσεις που έχουν γίνει κατά διαστήματα από

---

⁹⁵ Μάζης Ι.Θ και Σγουρός Α.Γ. 2011, Η Ελληνική ΑΟΖ και το Καστελόριζο Αρχές μιας Γεωπολιτικής Ανάλυσης, raysofprnka.wordpress.com/.../h-ελληνικη-αοζ-και-το-καστελοριζο

⁹⁶ Ροζάκης Χρ. Λ., 1988, ό.π., σελ. 271-313

<http://www.1.mfa.gr>

Bolukbasi D. 2004, ό.π., σελ.165-180

προσωπικότητες, όπως ο υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας κ.Νταβούτογλου, μέσω του βιβλίου του «Το στρατηγικό βάθος: Η διεθνής θέση της Τουρκίας». Αναλύοντας κάποια αποσπάσματα από το έργο του κ.Νταβούτογλου, είναι εμφανές ότι ο ίδιος αναγνωρίζει τη σπουδαιότητα του Αιγαίου πελάγους, αφού επισημαίνει ότι αποτελεί το σημαντικότερο θαλάσσιο κομβικό σημείο της Ευρασιατικής παγκόσμιας ηπείρου στην κατεύθυνση Βορρά-Νότου. Υποστηρίζει ότι αν και η Ερυθρά θάλασσα και ο Περσικός κόλπος κατέχουν παρόμοιες θέσεις, το Αιγαίο εξαιτίας της απόστασής του και από τις τρεις ηπείρους κατέχει μιας πρώτης τάξεως στρατηγική σημασία, όχι μόνο για την Ελλάδα και την Τουρκία αλλά και για τις παρευξινίες χώρες και όλες τις παγκόσμιες και περιφερειακές δυνάμεις που χρειάζονται ένα μεταφορικό και εμπορικό κόμβο⁹⁷. Επομένως, ο ίδιος θεωρεί το Αιγαίο ως μια πολύ σημαντική μεταβλητή ισχύος που καθορίζει τις ισορροπίες στη διεθνή σκηνή και το status quo στην περιοχή, πόσο μάλλον για μια χώρα όπως η Τουρκία η οποία είναι εμφανές ότι επιδιώκει να καταστεί περιφερειακή ηγεμονική δύναμη στην ευρύτερη περιοχή.

Επιπρόσθετα, αναφέρεται στα νησιά του Αιγαίου τα οποία ταξινομεί σε έξι βασικές ομάδες, ισχυριζόμενος ότι δημιουργούν μεταξύ τους στρατηγικά περάσματα που αυξάνουν τη συνολική σημασία του Αιγαίου. Παραδέχεται, εντούτοις, ότι εξαιτίας του γεγονότος ότι η πλειονότητα των νησιών αυτών βρίσκεται υπό ελληνική κυριαρχία, επέρχεται αδιέξοδο στην πολιτική της εγγύς θαλάσσιας περιοχής της Τουρκίας⁹⁸. Συνεπώς, μπορεί να υποστηριχθεί ότι αυτός είναι ένας λόγος για τον οποίο η τουρκική πλευρά επιδιώκει να δημιουργήσει τετελεσμένα, αποκόπτοντας ορισμένα νησιά από τα υπόλοιπα (Καστελόριζο) για να εξυπηρετηθούν καλύτερα τα σχετικά οφέλη της ίδιας και ενδεχομένως να ενισχυθεί ο συσχετισμός ισχύος υπέρ της τουρκικής πλευράς, μέσω της εκμετάλλευσης των περασμάτων που δημιουργούνται ή των ζωνών που τα νησιά αυτά δικαιούνται βάση νομολογίας.

Ειδικότερα, σε ότι αφορά το Καστελόριζο, είναι γεγονός ότι η Τουρκία δεν αμφισβητεί την ελληνική κυριαρχία στο νησί, κάτι που αναφέρεται ρητά και στις ιταλοτουρκικές συμφωνίες του 1932, αλλά δεν αποδέχεται ότι το νησί έχει δικαίωμα σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ, δεδομένου ότι θίγει τα ζωτικά συμφέροντα της ίδιας. Βέβαια, όλα τα νησιά

---

⁹⁷ Νταβούτογλου Α. 2010, ό.π , σελ. 267

⁹⁸ Νταβούτογλου Α. 2010, ό.π , σελ. 268

όπου δικαιολογείται οικονομική δραστηριότητα και ζωή δικαιούνται όλες τις ζώνες που προβλέπονται από το διεθνές δίκαιο. Για την Τουρκία, όμως, η θαλάσσια αυτή περιοχή ανήκει κατά βάση στην Τουρκία και στην Αίγυπτο.

Ο ίδιος ο κ. Νταβούτογλου τονίζει ότι « Το γεγονός ότι τα νησιά του Αιγαίου είναι φυσική προέκταση της γεωλογικής δομής της χερσονήσου της Μ.Ασίας και το ότι ο πολιτικός διαχωρισμός που έχει προκύψει, σε αντίθεση με τις γεωπολιτικές αναγκαιότητες, με τις διεθνείς συνθήκες έχει προσκυρωθεί υπέρ της Ελλάδας παρέχουν το κατάλληλο έδαφος, για να αναφύονται διάφορα ζητήματα, όπως η υπαλοκρηπίδα, τα χωρικά ύδατα, ο εναέριος χώρος, η ζώνη FIR, τα πεδία διοίκησης και ελέγχου και ο εξοπλισμός των νησιών. Η εγγύτητα ενός σημαντικού μέρους των ελληνικών νησιών στη μικρασιατική ακτή σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως επιχειρησιακή βάση εναντίων της Μ.Ασίας, και η περικύκλωση των υδάτινων διαδρόμων, που εξασφαλίζουν το πέρασμα από την Προποντίδα στη Μεσόγειο, από αυτά τα νησιά, αξιολογούνται από την Τουρκία ως ένα πολύ σοβαρό κενό ασφαλείας»⁹⁹.

Με βάση τα παραπάνω, είναι εμφανές το δίλημμα ασφάλειας εκ μέρους της τουρκικής πλευράς. Με άλλα λόγια, η ίδια, θεωρώντας ότι η Ελλάδα ενισχύεται σημαντικά από άποψη ισχύος και σχετικών κερδών μέσω του καθεστώτος του Αιγαίου, επιχειρεί να αυξήσει την ασφάλειά της, κάτι που με τη σειρά του ανατροφοδοτεί την ανασφάλεια και τον ανταγωνισμό στο διεθνές σύστημα¹⁰⁰. Αυτή η στάση της γειτονικής χώρας αποδεικνύει για μια ακόμα φορά την ισχύ των όσων υποστηρίζουν οι θιασώτες της νεορεαλιστικής θεωρίας έναντι στους νεοφιλελεύθερους. Οι τελευταίοι θεωρούν ότι στο άναρχο διεθνές σύστημα μπορεί να υπάρξει συνεργασία μεταξύ των κρατών προκειμένου να υπάρχει ισορροπία και εξάλειψη του ανταγωνισμού αφού, μέσα στα πλαίσια των διεθνών θεσμών, θα υπάρχουν οφέλη για όλες τις πλευρές που

---

⁹⁹ Νταβούτογλου Α. 2010, ό.π., σελ. 267-268

¹⁰⁰ Waltz Κ. 2010, « Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής», σελ.10-12

Herz J.H. 1950, Idealist Internationalism and the Security Dilemma, World Politics, vol.2, no 2, pp 157-180

συμμετέχουν σε αυτή¹⁰¹. Γι' αυτό το λόγο, ισχυρίζονται ότι θα είναι πολύ δύσκολο η συνεργασία αυτή να σταματήσει να υφίσταται και ως φυσικό επακόλουθο θα υπάρξει αρμονία και ισορροπία στο διεθνές σύστημα, αφού το κόστος μιας ενδεχόμενης διάλυσης θα ήταν μεγαλύτερο από τα οφέλη που τα κράτη αποκομίζουν από αυτή (Jackson R. & Sorensen G. 2006, «Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων», σελ. 83-86 και Πλατιάς Αθ. 2011, Γεωπολιτική, Γεωοικονομία και Διεθνής Ανταγωνισμός). Από την άλλη πλευρά, οι νεορεαλιστές υποστηρίζουν ότι κάτι τέτοιο είναι αδύνατον να συμβεί από τη στιγμή που αυτό που ενδιαφέρει κυρίως το κάθε κράτος είναι όχι μόνο το να έχει κάποια οφέλη αλλά και το πόσα περισσότερα οφέλη θα αποκτήσει το ίδιο σε σύγκριση με ένα αντίπαλο ή ανταγωνιστικό κράτος¹⁰². Επομένως, όπως και στην περίπτωση της Τουρκίας, παρατηρείται ανατροφοδότηση του ανταγωνισμού και των διλημάτων ασφαλείας στο διεθνές σύστημα, κάθε άλλο δηλαδή παρά ισορροπία και αρμονία¹⁰³.

Εξέχουσας σημασίας είναι ακόμη το γεγονός ότι, σύμφωνα με την προηγούμενη άποψη, αναγνωρίζεται από πλευράς του κ. Νταβούτογλου ότι οι ελληνικές θέσεις στηρίζονται στο διεθνές δίκαιο και στις διεθνείς συμβάσεις, παρά ταύτα η Τουρκία επιχειρεί να ανατρέψει το παρών καθεστώς με όσα μέσα διαθέτει, χωρίς κανένα νομικό έρεισμα. Η συγκεκριμένη διαπίστωση επιβεβαιώνει με τη σειρά της την άποψη των νεορεαλιστών σχετικά με τη σχέση ισχύος-δικαίου. Από τη στιγμή που δεν υπάρχει ένα παγκόσμιο ηθικοκανονιστικό σύστημα που να ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ των κρατών και να ενισχύει το ρόλο των διεθνών θεσμών, όπως μια «διεθνής κοινότητα κρατών», οι διεθνείς θεσμοί και το διεθνές δίκαιο γενικότερα καθίστανται εξαρτημένες μεταβλητές της ισχύος των κρατών. Με άλλα λόγια, ανάλογα με την ισχύ που διαθέτει ένα κράτος και τα εθνικά του συμφέροντα στο μεταβαλλόμενο διεθνές σύστημα, υπάρχει διαφορετική κατανομή ισχύος και άρα διαφορετικές οριοθετήσεις της διεθνούς τάξης

---

¹⁰¹ Grieco M. J. 2010, *Anarchy and the Limits of Cooperation. A Realist Critique of the newest Liberal Institutionalism*, *International Organization*, vol. 42, no. 3, pp. 485-507

Baldwin D. 1993, *Neorealism and Neoliberalism: the contemporary debate*, Columbia University Press, pp. 3-28

¹⁰² Grieco M. J. 2010, ό.π

Baldwin D. 1993, ό.π

¹⁰³ Jackson R. & Sorensen G. 2006, «Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων», σελ.87-89

Πλατιάς Αθ. 2011, Γεωπολιτική, Γεωοικονομία και Διεθνής Ανταγωνισμός

ανάλογα με τα δεδομένα. Η τελευταία προκύπτει από τη διαμάχη μεταξύ των εμπλεκομένων, εν τη απουσία ενός «διεθνούς δικαστηρίου»¹⁰⁴.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός, εξάλλου, ότι ανάλογα με την οικονομική, στρατιωτική και διπλωματική ισχύ του εκάστοτε κράτους, η επίλυση των διεθνών συγκρούσεων, η διαπραγματευτική ικανότητα των κρατών και η αποτελεσματικότητα των διεθνών θεσμών επηρεάζεται ποικιλοτρόπως¹⁰⁵. Όπως αναφέρεται και από τον Θουκυδίδη: « το δίκαιο λογαριάζεται όταν υπάρχει ίση δύναμη για την επιβολή του, ενώ όταν αυτό δεν συμβαίνει ο δυνατός κάνει ότι του επιτρέπει η δύναμή του και ο αδύναμος υποχωρεί και αποδέχεται»¹⁰⁶. Ως παράδειγμα που αποδεικνύει τους παραπάνω ισχυρισμούς θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς την τακτική που ακολουθήθηκε από τις ΗΠΑ στον πόλεμο του Ιράκ το 2003, όπου παρά το γεγονός ότι δεν υπήρχε καμία έγκριση από το Συμβούλιο Ασφαλείας, η ίδια επιχείρησε μονομερή επέμβαση, παραβιάζοντας τους κανόνες του διεθνούς δικαίου και χωρίς ποτέ να υποστεί κυρώσεις, όπως προβλέπεται. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, εξαιτίας και της οικονομικής κρίσης στην οποία έχει περιέλθει η Ελλάδα, η Τουρκία εμφανίζεται να κατέχει μεγαλύτερη οικονομική, διπλωματική και στρατιωτική ισχύ και συνεπώς επιδιώκει να επηρεάσει τα πράγματα ανάλογα με τα συμφέροντα της ίδιας στο Αιγαίο, ακόμα και αν υπάρχουν διατάξεις του διεθνούς δικαίου που οριοθετούν τις συγκεκριμένες διαφορές.

Ένα ακόμη σημείο που αξίζει να αναφερθεί είναι η ανάλυση του Νταβούτογλου σχετικά με την επέκταση των χωρικών υδάτων της Ελλάδας σε 12 ναυτικά μίλια. Επισημαίνει ότι σε περίπτωση που γίνει αυτό, η Τουρκία δεν θα έχει πρόσβαση στο Αιγαίο χωρίς την άδεια της Ελλάδας και ότι το Αιγαίο θα είναι πια μια κλειστή θάλασσα. Θεωρεί ότι αυτό δεν πρέπει να επιτραπεί, καθώς η Τουρκία θα βρεθεί αντιμέτωπη με μια

---

¹⁰⁴ Ήφαιστος Π. 2004, *Ισχύς και δίκαιο στη διεθνή πολιτική: ελληνική εξωτερική πολιτική 1974-2004*, <http://www.ifestos.edu.gr>

Ήφαιστος Π. 2007, « *Οι Διεθνείς σχέσεις ως Αντικείμενο Επιστημονικής Μελέτης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό*», σελ.182-187

¹⁰⁵ ό.π

¹⁰⁶ Θουκυδίδης 1998, « *Θουκυδίδου Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου*», Ε89

Πλατιάς Αθ. 2000, « *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*», σελ. 27

στρατηγική πολιορκία και θα επηρεαστεί και στις οικονομικές της δραστηριότητες¹⁰⁷. Δίνεται, λοιπόν, άλλο ένα παράδειγμα του γεγονότος ότι το κάθε κράτος φροντίζει να ενισχύει τα ατομικά του συμφέροντα έναντι των άλλων για να ισχυροποιήσει τη θέση του στο διεθνές σύστημα. Και πάλι δεν αναφέρεται πουθενά ότι η Ελλάδα δεν έχει το δικαίωμα να κάνει μια τέτοια κίνηση, απλώς υποστηρίζεται ότι κάτι τέτοιο δεν πρέπει για κανένα λόγο να επιτραπεί. Εξαιτίας αυτού, η Τουρκία προβαίνει στην απειλή του *casus belli*, ως ένα μέσο αποτροπής απέναντι στην Ελλάδα. Γεγονός είναι, παρ' όλα αυτά, η δήλωσή του ότι σε περίπτωση που η Ελλάδα δεσμευθεί ότι δεν θα επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα, διατηρώντας το πλάτος των 6 ναυτικών μιλίων, η Τουρκία θα αποσύρει το *casus belli*.

Τέλος, ενδεικτικές των επεκτατικών βλέψεων της Τουρκίας και των αναθεωρητικών της αξιώσεων είναι και οι ακόλουθες δηλώσεις: « Οι εντάσεις που υφίστανται στις σχέσεις με την Ελλάδα πρέπει να αξιολογηθούν εκ νέου στο πλαίσιο μιας γενικής θαλάσσιας στρατηγικής στο Αιγαίο, δεδομένου ότι η χώρα αυτή, θεωρώντας ως μη ικανοποιητικό το ισχύον καθεστώς που περιορίζει το ζωτικό χώρο της Τουρκίας, ακολουθεί μια επεκτατική πολιτική. [...] Η Τουρκία για να γίνει μια πραγματική περιφερειακή δύναμη , είναι υποχρεωμένη να αυξήσει την πολιτική και οικονομική της επιρροή στις θαλάσσιες αρτηρίες που εκτείνονται από το Αιγαίο ως την Αδριατική και από το Σουέζ ως την Ερυθρά θάλασσα»¹⁰⁸.

Από τα παραπάνω λεχθέντα, διαφαίνονται τόσο οι επιδιώξεις της γειτονικής χώρας όσο και το γεγονός ότι επιδιώκει να αλλάξει τον υπάρχοντα συσχετισμό ισχύος προς όφελος της ίδιας, με σκοπό την αποκόμιση περισσότερων κερδών από την αντίπαλο Ελλάδα με βάση το εθνικό συμφέρον. Η Τουρκία επιθυμεί να μην επεκτείνει η Ελλάδα τα χωρικά της ύδατα όπως δικαιούται βάση διεθνούς δικαίου, αφού κάτι τέτοιο θα σήμαινε τον περιορισμό της ίδιας σε πολύ μικρή περιοχή του Αιγαίου, την οικονομική και εμπορική της αποδυνάμωση, την μεγάλη εγγύτητα των συνόρων της Ελλάδας στο χερσαίο έδαφος της γειτονικής χώρας και τη δυσκολία να καταστεί η ίδια

---

¹⁰⁷ Νταβούτογλου Α. 2010, ό.π. σελ.269

¹⁰⁸ Νταβούτογλου Α. 2010, ό.π., σελ.270

περιφερειακή δύναμη όπως επιδιώκει στην περιοχή¹⁰⁹. Δημιουργείται, με αυτόν τον τρόπο, ανατροφοδότηση του ανταγωνισμού και της ανασφάλειας που χαρακτηρίζουν το διεθνές σύστημα. Επιπλέον, επιδιώκεται η «ενοχοποίηση» της Ελλάδας, ότι δηλαδή η ίδια προβαίνει σε ενέργειες που πλήττουν τα συμφέροντα της γειτονικής χώρας, τη στιγμή που η Ελλάδα, ακολουθώντας τη στρατηγική του κατευνασμού, δηλαδή τις «παραχωρήσεις με σκοπό την υπέρβαση της αντιπαλότητας»¹¹⁰, αποφεύγει συστηματικά τα τελευταία χρόνια να απαντήσει σε οποιαδήποτε παραβίαση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων από την πλευρά της Τουρκίας. Η τακτική αυτή, όμως, εμπεριέχει τον κίνδυνο να θεωρηθεί η χώρα αδύναμη από την αντίπαλη χώρα και αυτό να την ωθήσει σε ακόμη μεγαλύτερη επιθετικότητα.

Τέλος, ισχυριζόμενος ότι «η χώρα πρέπει να αυξήσει την πολιτική και οικονομική της επιρροή στις θάλασσες», αντιλαμβάνεται κανείς ότι η πολιτική που ακολουθείται σχετικά με τα νησιά του συμπλέγματος του Καστελόριζου σχετικά με την αναγνώριση ή όχι υφαλοκρηπίδας ή άλλων ζωνών, αποσκοπεί ακριβώς σε όσα αναφέρθησαν παραπάνω: στην αναθεώρηση του παρόντος status quo και εξυπηρέτησης των ζωτικών συμφερόντων της Τουρκίας, αφού αν αναγνωριστεί το δικαίωμα των νησιών αυτών σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ η τουρκική πλευρά χάνει ένα πολύ μεγάλο μέρος ορυκτού πλούτου της περιοχής και νιώθει απειλούμενη, τόσο εξαιτίας της εγγύτητας των νησιών αυτών στις ακτές της όσο και εξαιτίας της ισχυροποίησης της ισχύος της Ελλάδας στην ευρύτερη περιοχή του Αιγαίου. Και όλα αυτά σε μια στιγμή όπου, σύμφωνα με τον ίδιο τον κ. Νταβούτογλου, η Τουρκία «έχει φτάσει στο ύψιστο σημείο παραχωρήσεων στο Αιγαίο» και «στο μέλλον θα βλέπετε περισσότερες τουρκικές σημαίες στο Αιγαίο»!. Οι δηλώσεις αυτές συνοδεύονται πολλές φορές από παραβιάσεις τουρκικών μαχητικών του ελληνικού FIR, αβλαβών διελεύσεων τουρκικών πολεμικών πλοίων ως και το Σούνιο και άλλων παρόμοιων ενεργειών¹¹¹.

¹⁰⁹ Νταβούτογλου Α. 2010, ό.π, σελ 267-273

¹¹⁰ Kissinger H. 1995, « Διπλωματία », σελ.351-355

¹¹¹ Παραβιάσεις εθνικού εναέριου χώρου Τουρκικών αεροσκαφών, viewed 31 Ιανουαρίου 2011, <http://www.ekeo.gr> και Επιθετικότερη η Τουρκία στο Αιγαίο, viewed 23 Οκτωβρίου 2011, <http://www.bloglines.gr>

Όλα τα παραπάνω υποστηρίζονται και από την άποψη του κ. Μάζη, ο οποίος τονίζει ότι « η Τουρκία στο πλαίσιο του νέο-οθωμανικού νταβουτογλιανού μεγαλοϊδεατισμού, επιθυμεί να ελέγξει την, κατά Νταβούτογλου, « εγγύς θαλάσσια λεκάνη » (Εύξεινος-Αιγαίο-N.A Μεσόγειος) ώστε αποκλείοντας το ισραηλινό στρατηγικό βάθος σε θάλασσα και αέρα, να ελέγξει μέσω αυτού κάθε πόλο δυτικής προβολής ισχύος προς τη Μέση Ανατολή. Επίσης, να ελέγξει κάθε δυνατότητα προμήθειας της Ε.Ε. με πράσινη ενέργεια (φυσικό αέριο) το οποίο να μην προέρχεται από ιρανικές, ρωσικές (άρα μέσω των τουρκικών εδαφών) και αραβομουσουλμανικές πηγές. Με τον τρόπο αυτόν πιστεύει η ισλαμική κυβέρνηση της Άγκυρας ότι θα επιβάλει τη γεωπολιτική της ηγεμονία σε ολόκληρη τη Δύση και κυρίως στις ΗΠΑ»¹¹².

Οι παραπάνω απόψεις θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ορθές, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η Τουρκία όντως επιδιώκει να καταστεί περιφερειακή δύναμη στην ευρύτερη περιοχή, όπως άλλωστε παραδέχεται και ο κ. Νταβούτογλου στο βιβλίο του¹¹³. Για την ίδια, είναι καίριος ο ρόλος που πρέπει να διαδραματίσει σχετικά με τα κοιτάσματα του Καυκάσου και της Κασπίας, όπως επίσης και με τη μεταφορά των ενεργειακών πόρων προς τη Δύση, αφού κάτι τέτοιο θα εξυπηρετούσε τα εθνικά της συμφέροντα. Η χώρα θα αναπτυσσόταν οικονομικά, επομένως και στρατιωτικά, και θα αποκτούσε ακόμα μεγαλύτερη σχετική ισχύ στο διεθνές σύστημα εξαιτίας του γεγονότος ότι η Δύση δεν θα είχε άλλη διέξοδο προς τα ενεργειακά κοιτάσματα της Μέσης Ανατολής πέρα από την ίδια.

Επιπλέον, η Τουρκία με αυτόν τον τρόπο θα έδινε την ευκαιρία στις ΗΠΑ να ανεξαρτητοποιηθούν ενεργειακά από τη Ρωσία, μέσω της πρόσβασης στα κοιτάσματα της Μέσης Ανατολής, και συνεπώς ο στρατηγικός της ρόλος θα αναβαθμιζόταν για τους συμμάχους της. Τέλος, εξαιτίας της αναβάθμισης της ισχύος και του ρόλου της σε περιφερειακό επίπεδο, θα ήταν πιο αποτελεσματική η αποτροπή επίθεσης από έναν δυνητικό αντίπαλο, την περίοδο που οι διπλωματικές σχέσεις της ίδιας με το Ισραήλ, για παράδειγμα, είναι ιδιαίτερα άσχημες. Επομένως, παρατηρεί κανείς ότι τα σχέδια της γειτονικής χώρας εξυπηρετούν το εθνικό της συμφέρον και την ασφάλειά της, όπως

---

¹¹² Μάζης Ι.Θ 2011, Οι νέες διεθνείς ενεργειακές ισορροπίες ευνοούν την Ελλάδα, <http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=29/01/2011&id=246139>

¹¹³ Νταβούτογλου Α. 2010, ό.π., σελ.202-209, 270

επίσης και την επιδίωξη της για περεταίρω ισχύ, πράγματα που αποτελούν αναγκαίες επιδιώξεις κάθε κράτους στο μεταβαλλόμενο και άναρχο διεθνές σύστημα. Το μόνο που θα μπορούσε να ανακόψει αυτή την πορεία της Τουρκίας, θα ήταν η δημιουργία ενός υποθαλάσσιου αγωγού μεταξύ Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδας, από τη στιγμή που κάτι τέτοιο θα επέτρεπε να παρακαμφθεί η ίδια στην πορεία εφοδιασμού της Δύσης με ενεργειακούς πόρους από την εγγύτερη περιοχή. Αυτό το γεωοικονομικό και γεωστρατηγικό πλεονέκτημα για την Ελλάδα είναι κάτι που η Τουρκία δεν μπορεί να επιτρέψει, από τη στιγμή που εναντιώνεται στα συμφέροντα της ίδιας και ευνοεί την αντίπαλη χώρα.

Όσον αφορά στις πιο πρόσφατες χρονικά εξελίξεις μεταξύ των δύο χωρών, το Φεβρουάριο 2002, η Ελλάδα αποκρίθηκε θετικά στις συνεχείς κλήσεις της Τουρκίας για έναν διάλογο στα αιγιακά ζητήματα και οι Υπουργοί Εξωτερικών και των δύο χωρών αποφάσισαν να προωθήσουν τις «διερευνητικές επαφές» μεταξύ τους με σκοπό την εύρεση λύσης. Η πρώτη αυτών των επαφών, που κρατήθηκαν στο επίπεδο των υφυπουργών των Υπουργείων Εξωτερικών, πραγματοποιήθηκε στην Άγκυρα στις 12 Μαρτίου 2002. Μέχρι τώρα 49 συνεδριάσεις έχουν πραγματοποιηθεί σε αυτό το πλαίσιο. Τον Οκτώβριο 2009 ο τούρκος πρωθυπουργός κ.Erdoğan με επιστολή στον ελληνικό πρωθυπουργό κ.Παπανδρέου πρότεινε μια καινούρια ώθηση στις διμερείς σχέσεις. Η απάντηση από την ελληνική πλευρά ήταν θετική. Τέλος, τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης (CBMS) αποτελούν έναν άλλο σημαντικό συζυγία, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη των διμερών σχέσεων. Η διαδικασία αυτή συνεχίζεται ως και σήμερα μέσω διαφόρων διαπραγματεύσεων που πραγματοποιούνται.

Διπλωματικές πηγές υποστηρίζουν ότι η Άγκυρα έχει αφήσει να εννοηθεί κεκλεισμένων των θυρών ότι μπορεί να αποδεχθεί ότι τα νησιά έχουν υφαλοκρηπίδα, κάτι που, εφόσον επιβεβαιωθεί, θα δώσει ισχυρή δυναμική στις διαπραγματεύσεις¹¹⁴. Βασική αρχή της διαδικασίας είναι ότι τίποτα δεν έχει συμφωνηθεί αν δεν έχουν συμφωνηθεί όλα. «Αγκάθι» των διαπραγματεύσεων αποτελεί το Καστελόριζο, στην υφαλοκρηπίδα του οποίου εικάζεται βασίμως ότι κρύβονται σημαντικά ενεργειακά κοιτάσματα. Όπως δημοσίως διακήρυξε ο τούρκος Υπουργός Εξωτερικών Α.

¹¹⁴ <http://www.makthes.gr/news/politics/73279/>

Νταβούτογλου, η διαπραγματευτική θέση της Άγκυρας είναι ότι το Καστελόριζο πρέπει να εξαιρεθεί από τη συζήτηση, γιατί δεν ανήκει στο Αιγαίο αλλά στην Ανατολική Μεσόγειο. Επικαλείται μάλιστα παλαιότερη απόφαση του Διεθνούς Υδρογραφικού Οργανισμού για τον γεωγραφικό διαχωρισμό των θαλασσών, βάσει της οποίας το Αιγαίο «σταματά» λίγο μετά τη Ρόδο. Κομβικό σημείο της θεώρησης είναι ότι η πλήρης ΑΟΖ του Καστελόριζου σχεδόν αγγίζει εκείνη της Κυπριακής Δημοκρατίας και είναι αυτός ο βασικός λόγος για τον οποίο η Τουρκία χρησιμοποιεί «βέτο»¹¹⁵.

Πρόσφατα, το Γενικό Επιτελείο της τουρκικής πλευράς επιστράτευσε ειδικούς σε θέματα διεθνών σχέσεων και στρατηγικής και έθεσε το ερώτημα εάν και κατά πόσο με δεδομένο τον υποθαλάσσιο πλούτο της περιοχής θα δικαιολογούνταν η ανάληψη του κόστους και του ρίσκου μιας στρατιωτικής σύγκρουσης μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας. Οι στρατηγοί άσκησαν κριτική για το γεγονός ότι η Τουρκία δεν είχε κάνει τις απαραίτητες έρευνες για να γνωρίζει εγκαίρως το ακριβές - κατά προσέγγιση πάντα - μέγεθος των αποθεμάτων της περιοχής. Αυτό που έχει όμως ενδιαφέρον είναι ότι η απάντηση και ήταν θετική, δηλαδή ότι αξίζει το ρίσκο¹¹⁶.

Ως επιστέγασμα, έχοντας αναλύσει προηγουμένως τις θέσεις της Τουρκίας σχετικά με τα ζητήματα του Αιγαίου, είναι καίριο να γίνει μια σημαντική παρατήρηση: οι τουρκικές αξιώσεις υφίστανται τη στιγμή που η ίδια η Τουρκία ανήκει στη μία εκ των δύο χωρών (μαζί με τις ΗΠΑ) η οποία δεν έχει αποδεχθεί ή κυρώσει τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982. Αυτό όμως δεν την εμποδίζει να επιδιώκει να μεταβάλλει το ισχύον καθεστώς στην περιοχή και να απειλεί με πόλεμο την Ελλάδα σε περίπτωση που αξιοποιήσει τα νόμιμα δικαιώματα που της παρέχονται με βάση το διεθνές δίκαιο, ενώ την ίδια στιγμή η ίδια προέβη σε μονομερή οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ έκτασης 12 ναυτικών μιλίων στη Μαύρη Θάλασσα με τη Ρουμανία, τη Σοβιετική Ένωση και τη Βουλγαρία δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο τετελεσμένο, και ενώ έχει χωρικά ύδατα έκτασης 12 ναυτικών μιλίων στη Μαύρη Θάλασσα και στη Μεσόγειο και 6 ναυτικών μιλίων στο Αιγαίο!. Όλα αυτά καταδεικνύουν τον παραλογισμό της Τουρκίας,

---

¹¹⁵ ό.π

¹¹⁶ Βασιλείου Μ. 2011, Ο παράγοντας γεωγραφία οδηγεί σε πόλεμο Ελλάδα και Τουρκία;, viewed in <http://www.defence-point.gr/news/?p=20329>

από τη στιγμή που ενώ η ίδια κατηγορεί την Ελλάδα για επεκτατική πολιτική, ταυτόχρονα παραβιάζει κατάφορα το διεθνές δίκαιο.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Κεφάλαιο 5: Τελευταίες εξελίξεις αναφορικά με την ΑΟΖ

Το χρονικό διάστημα των τελευταίων μηνών, και πιο συγκεκριμένα από το καλοκαίρι του 2011, παρατηρείται μια έξαρση της αντιπαράθεσης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Αφορμή για το γεγονός αυτό αποτέλεσε η ανακοίνωση της Κυπριακής Δημοκρατίας για έναρξη των γεωτρήσεων για φυσικό αέριο στην κυπριακή ΑΟΖ, στο ονομαζόμενο «οικόπεδο 12». Στο άκουσμα αυτής της είδησης, η γειτονική χώρα προειδοποίησε ότι θα αντιδρούσε σε περίπτωση που ξεκινούσαν οι γεωτρήσεις στην Κυπριακή Δημοκρατία το φθινόπωρο είτε για φυσικό αέριο είτε για πετρέλαιο, όπως είχε εξαγγελθεί¹¹⁷.

Ενδεικτικοί είναι οι ισχυρισμοί του τουρκικού υπουργείου εξωτερικών, σύμφωνα με τους οποίους οι ενέργειες της Κύπρου για την αναζήτηση υδρογονανθράκων στην υφαλοκρηπίδα της Ανατολικής Μεσογείου δεν είναι νόμιμες¹¹⁸. Σαφώς, το γεγονός ότι η ίδια η Τουρκία αναφέρεται στη διεθνή νομιμότητα χωρίς η ίδια να έχει αποδεχθεί τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, καταδεικνύει για ακόμα μια φορά την αβάσιμη στάση που η ίδια υιοθετεί προκειμένου να εξυπηρετήσει προσωπικά ιδιοτελή της συμφέροντα, όπως υποστηρίχθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο. Επιχειρώντας να προασπίσει τα συμφέροντα της ενίσχυσης θέσης- ρόλου της στην περιοχή, δηλαδή τα ενεργειακά κοιτάσματα, την ενίσχυση της ισχύος της και τη διατήρηση της ισορροπίας ισχύος ως έχει, επικαλείται την οριοθέτηση Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών μεταξύ των δύο χωρών, χωρίς όμως η ίδια να επιτρέπει κάτι ανάλογο και στην περίπτωση της Ελλάδας, από τη στιγμή που αποφεύγει να θέσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Ισχυρίζεται ότι δεν είναι σαφή τα χωρικά ύδατα της περιοχής, τη στιγμή που το καθεστώς αποτυπώνεται με βάση το διεθνές δίκαιο¹¹⁹.

---

¹¹⁷ Αντίδραση Αθήνας-Λευκωσίας στην τουρκική προειδοποίηση για τις γεωτρήσεις, viewed 6 Αυγούστου 2011, <http://www.in.gr>

¹¹⁸ ό.π

¹¹⁹ Ροζάκης Χρ. Α. 1988, ό.π, σελ. 276-423

Ροζάκης Χρ. Α και Δίπλα Χ. 2004, ό.π, σελ.188-194

Επίσης, είναι εμφανές ότι η ίδια γνωρίζει ότι λόγω της εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων αυτών και της ενδεχόμενης αξιοποίησής τους, θα αναβαθμιστεί τόσο ο γεωστρατηγικός ρόλος όσο και η ισχύς της Κυπριακής Δημοκρατίας στο διεθνές σύστημα και επομένως το status quo και η ισορροπία δυνάμεων στην περιοχή πρόκειται να μεταβληθεί. Με τις συγκεκριμένες απειλές που εξαπολύει η Τουρκία επιδιώκει να αποτρέψει την Κυπριακή Δημοκρατία να προβεί σε ανάλογες ενέργειες και να συμπράξει αργότερα με την Ελλάδα και το Ισραήλ στην κατασκευή ενός αγωγού μεταφοράς του φυσικού αερίου, αφού όπως υποστηρίχθηκε προηγουμένως η ίδια προσβλέπει στο να καταστεί περιφερειακή δύναμη στην περιοχή¹²⁰. Επομένως, δεν μπορεί γι' αυτό το λόγο να επιτρέψει την οποιαδήποτε μεταβολή στην υπάρχουσα ισορροπία ισχύος, πόσο μάλλον την ισχυροποίηση γειτονικών στην ίδια χωρών.

Η απάντηση τόσο της Κύπρου όπως και της Ελλάδας ήταν άμεση. Επί της ουσίας, η θέση της Ελλάδας όσον αφορά το ζήτημα αυτό όλο το τελευταίο χρονικό διάστημα είναι ότι ενδεχόμενη επίθεση ενάντια στην Κύπρο θα συνιστούσε ταυτόχρονα και επίθεση ενάντια στην Ελλάδα. Ως αποκορύφωμα των τουρκικών απειλών κατά της Κύπρου, τον περασμένο Οκτώβριο η γειτονική χώρα απείλησε με υπογραφή συμφωνίας οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας μεταξύ της Τουρκίας και των κατεχόμενων της Κύπρου σε περίπτωση που ξεκινήσουν οι έρευνες της Κυπριακής Δημοκρατίας για πετρέλαιο στην Ανατολική Μεσόγειο¹²¹. Κλιμακώνοντας τις προκλήσεις, η Άγκυρα ανακοίνωσε έρευνες από νορβηγικό πλοίο, εκδίδοντας τουρκική αγγελία προς ναυτιλλομένους (NAVTEX) για τη διεξαγωγή ερευνών το διάστημα μεταξύ 15 Σεπτεμβρίου και 15 Νοεμβρίου από το νορβηγικό ερευνητικό πλοίο «Bergen Surveyor» και συνοδευτικά σκάφη, σε περιοχή που σύμφωνα με τις σχετικές πρόνοιες του Δικαίου της Θάλασσας επικαλύπτει και ελληνική υφαλοκρηπίδα νοτίως του Καστελόριζου¹²².

---

¹²⁰ Νταβούτογλου Α. 2010, ό.π, σελ. 270

¹²¹ Με «οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας» στα κατεχόμενα απειλεί η Άγκυρα για τις έρευνες στην ΑΟΖ, viewed 15 Σεπτεμβρίου 2011, <http://www.in.gr>

¹²² Έρευνες σε περιοχή που επικαλύπτει και την ελληνική υφαλοκρηπίδα προανήγγειλε η Άγκυρα, viewed 15 Σεπτεμβρίου 2011, <http://www.in.gr>

<http://www.epikaira.gr>

Το συγκεκριμένο γεγονός, βέβαια, συνιστά για ακόμα μια φορά παραβίαση του διεθνούς δικαίου για τους ακόλουθους λόγους: αρχικά, το ψευδοκράτος της Τουρκικής Δημοκρατίας της Βορείου Κύπρου δεν αναγνωρίζεται από τη διεθνή κοινότητα και το Συμβούλιο Ασφαλείας και ακόμη και η παραμονή κατοχικών στρατευμάτων στην κατεχόμενη περιοχή καθίσταται παράνομη βάση του διεθνούς δικαίου¹²³. Επομένως, μια τέτοιου είδους ενέργεια δεν είναι υλοποιήσιμη και αποτελεί παρανομία, από τη στιγμή που δεν υπάρχει αναγνωρισμένο κράτος για να προβεί σε οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας με την Τουρκία! Ακόμη, από τη στιγμή που η περιοχή των ερευνών επικαλύπτει και ελληνική υφαλοκρηπίδα, η οποιαδήποτε ενέργεια εκ μέρους της Τουρκίας καθίσταται παράνομη σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, από τη στιγμή που μόνο το ελληνικό κράτος θα είχε δικαίωμα να προβεί σε μια τέτοια ενέργεια στη δική της υφαλοκρηπίδα και κανείς άλλος δρών, εκτός αν υπήρχε ρητή συγκατάθεση της ίδιας σε μια τέτοιου είδους ενέργεια¹²⁴.

Ως απάντηση, το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών έδωσε οδηγίες στην ελληνική πρεσβεία στην Άγκυρα να πραγματοποιήσει διάβημα στο τουρκικό υπουργείο, αιτούμενη την αποχή από κάθε ερευνητική δραστηριότητα που θίγει ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα στην περιοχή. Ταυτόχρονα, δόθηκαν οδηγίες στην ελληνική πρεσβεία στο Όσλο να έρθει σε επαφή με την πλοιοκτήτρια εταιρεία του νορβηγικού ερευνητικού σκάφους, καθώς και με το ΥΠΕΞ της Νορβηγίας, προκειμένου να γνωστοποιήσει τις σχετικές ελληνικές θέσεις¹²⁵. Τέλος, ο υπουργός εξωτερικών εκείνη την περίοδο, κ. Λαμπρινίδης, ενημέρωσε το Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ για τις νέες τουρκικές προκλήσεις όπως και πολλούς ομολόγους του από άλλες χώρες, στα πλαίσια της 66^{ης} Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ τον περασμένο Σεπτέμβριο, επιδιώκοντας με αυτό τον τρόπο να ενισχύσει και να προασπίσει τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας και της Κύπρου διεθνώς, χωρίς όμως να εντείνει περισσότερο το κλίμα μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας¹²⁶. Αυτή η κίνηση είναι ενδεικτική της

---

¹²³ Ήφαιστος Π. Διεθνές Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων Συγκληθέν από την Επιτροπή για την Ευρωπαϊκή Λύση στην Κύπρο, viewed 20/3/2011, <http://www.ifestosedu.gr/32RuleofLaw.htm>, σελ.5-7

¹²⁴ Ρούκουνας Εμ. 2006, «Διεθνές Δίκαιο: το κράτος και το υπέδαφος-το δικαίο της θάλασσας», σελ. 183-185

Τσάλτας Γ.Ι. και Κλάδη-Ευσταθοπούλου Μ. 2003, ό.π , σελ.295-302

¹²⁵ Έρευνες σε περιοχή που επικαλύπτει και την ελληνική υφαλοκρηπίδα προανήγγειλε η Άγκυρα, viewed 15 Σεπτεμβρίου 2011, <http://www.in.gr>

¹²⁶ Το ΓΓ του ΟΗΕ ενημέρωσε ο Σταύρος Λαμπρινίδης για τις νέες τουρκικές προκλήσεις, viewed 18 Σεπτεμβρίου 2011, <http://www.in.gr>

στρατηγικής κατευνασμού που υιοθετεί η χώρα εδώ και αρκετά χρόνια, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο.

Μέχρι και σήμερα, η ελληνική πλευρά έχει εξαγγείλει ότι θα προβεί σε έρευνες πετρελαίου και φυσικού αερίου στο Ιόνιο και νότια της Κρήτης, καθώς έχει προχωρήσει ήδη στην απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου. Μέχρι και πριν λίγο χρονικό διάστημα, δεν είχε γίνει κάποια κίνηση προς αυτή την κατεύθυνση. Παρ' όλα αυτά, έπειτα από την ταχεία σύσταση της Ελληνικής Διαχειριστικής Εταιρείας Υδρογονανθράκων τον περασμένο Φεβρουάριο¹²⁷, με αφορμή την επιμονή και τις ενέργειες από πλευράς του υφυπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ) κ. Μανιάτη, το Μάρτιο του 2012 οκτώ από τις μεγαλύτερες εταιρείες του κόσμου κατέθεσαν στην ελληνική κυβέρνηση δεσμευτικές προσφορές για τη διενέργεια δισδιάστατων (2D) και τρισδιάστατων (3D) σεισμικών ερευνών σε περιοχές του Ιονίου και νοτίως της Κρήτης. Σύμφωνα με πληροφορίες, στον κατάλογο των εταιρειών περιλαμβάνονται δύο νορβηγικές (οι TGS και PGS), δύο αμερικανικές (οι Spectrum και ION) και μία γαλλοβρετανική (η CGG Veritas)¹²⁸. Ιδιαίτερης σημασίας είναι το γεγονός ότι εταιρείες αυτού του βελγικού αποφάσισαν να συμμετάσχουν σε διεθνή διαγωνισμό, όταν η διεθνής πρακτική είναι οι σεισμικές έρευνες να αναλαμβάνονται κατόπιν ανάθεσης. Αυτή η κίνηση αποδεικνύει ότι η Ελλάδα διαθέτει υδρογονάνθρακες στο έδαφός της και μπορεί να προσμένει σημαντικά οικονομικά οφέλη από την εκμετάλλευσή τους. Μπορεί, συνεπώς, κάποιος να οδηγηθεί στο συμπέρασμα ότι υπήρχε δόλος και ενδεχόμενη σκοπιμότητα πίσω από δηλώσεις του παρελθόντος από στελέχη του ΠΑΣΟΚ και του ίδιου του πρώην πρωθυπουργού, κ. Παπανδρέου, ότι η Ελλάδα δεν διαθέτει πετρέλαιο. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούσε πιο εύκολα η χώρα να οδηγηθεί υπό το καθεστώς του ΔΝΤ και των Μνημονίων και του ξεπουλήματος στη συνέχεια του εθνικού πλούτου της, με σκοπό την αποπληρωμή του χρέους της.

Πέρα όμως από τις θέσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας για το συγκεκριμένο θέμα, υπήρξαν αρκετές αντιδράσεις από δρώντες του διεθνούς συστήματος, που ως επί το

¹²⁷ Συστάθηκε η Ελληνική Διαχειριστική Εταιρεία Υδρογονανθράκων, viewed 10 Φεβρουαρίου 2012, <http://www.in.gr>

¹²⁸ Οκτώ εταιρείες κατέθεσαν προσφορές για τις έρευνες υδρογονανθράκων σε Ιόνιο και Κρήτη, viewed 2 Μαρτίου 2012, <http://www.in.gr>

πλείστον ήταν θετικές για την Κύπρο. Ένα πρώτο παράδειγμα είναι η Ρωσία, η οποία από την πρώτη στιγμή έσπευσε να υποστηρίξει τα κυριαρχικά δικαιώματα της Κύπρου, λαμβάνοντας ανοιχτά θέση υπέρ της ίδιας. Χαρακτηριστικές είναι οι δηλώσεις του εκπροσώπου του ρωσικού Υπουργείου Εξωτερικών Αλεξάντρ Λουκασέβιτς¹²⁹. Είναι εμφανές ότι η Ρωσία αναφέρεται στη στάση της Τουρκίας, στηρίζοντας τις ενέργειες της Κύπρου. Θα μπορούσε να θεωρηθεί κανείς ότι η Ρωσία τηρεί αυτή τη στάση καθώς έχει προσωπικό συμφέρον να τεθεί σε εφαρμογή το δίκαιο της θάλασσας όσον αφορά την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών από ολοένα και περισσότερες χώρες. Και αυτό γιατί η ίδια προσβλέπει στην εκμετάλλευση των κοιτασμάτων της Αρκτικής, τα οποία βεβαίως διεκδικούνται και από άλλους δρώντες (Νορβηγία, Δανία, ΗΠΑ, Καναδάς, Ισλανδία). Το ζητούμενο είναι ότι οι ΗΠΑ, όπως ακριβώς και στην περίπτωση της Τουρκίας, δεν έχουν αναγνωρίσει και κυρώσει τη Συνθήκη για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 και συνεπώς, μια πιθανή απόπειρα οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών από πλευράς της Ρωσίας θα αντιμετώπιζε ενδεχομένως τα ίδια προβλήματα με αυτά της Ελλάδας. Με αυτή της την πρακτική, η Ρωσία ενδεχομένως δηλώνει έμμεσα την στάση που θα υιοθετούσε και η ίδια σε μια αντίστοιχη περίπτωση με αυτή της Ελλάδας και της Κύπρου.

Μια ακόμη χώρα που στηρίζει την Κύπρο σε όλη αυτή τη διαδικασία είναι το Ισραήλ, του οποίου οι διπλωματικές σχέσεις με τη γειτονική Τουρκία έχουν επιδεινωθεί σημαντικά μετά από την επίθεση του ισραηλινού στόλου και το θάνατο 8 Τούρκων ακτιβιστών στο πλοίο Μανί Μαργαρά τον Μάιο του 2010. Από εκείνο το σημείο και έπειτα, οι σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών τείνουν να χειροτερεύουν ολοένα και περισσότερο. Ένδειξη αυτού του γεγονότος είναι η ακύρωση όλων των αμυντικών συμφωνιών που είχαν συνάψει οι δύο χώρες όπως επίσης και η απειλή της Τουρκίας τον περασμένο Σεπτέμβριο ότι θα προσφύγει στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης για τη νομιμότητα του αποκλεισμού της λωρίδας της Γάζας από το Ισραήλ¹³⁰.

---

¹²⁹ Και ρωσική στήριξη στο δικαίωμα της Κύπρου να πραγματοποιήσει έρευνες εντός ΑΟΖ, viewed 22 Αυγούστου 2011, <http://www.in.gr>

¹³⁰ Με προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο για τον αποκλεισμό της Γάζας απειλεί η Τουρκία, viewed 3 Σεπτεμβρίου 2011, <http://www.in.gr>

Στον αντίποδα, το Ισραήλ τα τελευταία χρόνια έχει συσφίξει αρκετά τις σχέσεις του με την Ελλάδα και την Κύπρο, στοχεύοντας στη συνεργασία των χωρών για την εκμετάλλευση των ενεργειακών κοιτασμάτων της ανατολικής Μεσογείου και στη δημιουργία ενός αγωγού φυσικού αερίου που θα διέρχεται από τα ύδατα των χωρών αυτών. Για το λόγο αυτό βέβαια, είναι αναγκαία η οριοθέτηση ΑΟΖ από τις συγκεκριμένες χώρες. Η σύσφιξη αυτή καταδεικνύεται από πολλά γεγονότα, με απαρχή την προηγούμενη κυβέρνηση του Κώστα Καραμανλή (2008-2009). Μερικά από αυτά είναι η στρατιωτική διπλωματία και οι συνασκήσεις των Ενόπλων Δυνάμεων των δύο χωρών (Glorious Spartan), οι ανταλλαγές επισκέψεων επισήμων από Ελλάδα και Ισραήλ και άλλες κινήσεις σε διπλωματικό επίπεδο. Από την πλευρά του Ισραήλ, η προσπάθεια του για ανάπτυξη συνεργασίας με την Ελλάδα και την Κύπρο τα τελευταία χρόνια, έχει στρατηγικό χαρακτήρα. Εκτός από την προσπάθεια εξόδου από τη διεθνή απομόνωση, επιδιώκει να αποκτήσει σταθερή γέφυρα σύνδεσης με την Ευρώπη, όχι μόνο οικονομική, αλλά και γεωπολιτική, ιδιαίτερα στον ενεργειακό τομέα, αποδυναμώνοντας τις επιδιώξεις της Τουρκίας. Αυτό διευκολύνεται από τη στάση των ΗΠΑ που στηρίζουν την αμερικάνικη εταιρία Noble Energy και την ισραηλινή Delek στην έρευνα και εκμετάλλευση των αποθεμάτων φυσικού αερίου της Κύπρου. Είναι χαρακτηριστικό ότι το Ισραήλ έχει αναγνωρίσει τα δικαιώματα της ελληνικής ΑΟΖ στην περιοχή του Καστελόριζου. Επίσης η ανάπτυξη στρατιωτικής συνεργασίας με την Ελλάδα, φέρνει πιο κοντά το Τελ-Αβίβ με την Ατλαντική Συμμαχία (NATO)¹³¹.

Από την πλευρά της, η Τουρκία την ίδια περίοδο απειλούσε ότι θα ενίσχυε την παρουσία του πολεμικού της ναυτικού στη Μεσόγειο σε περίπτωση που ξεκινούσαν οι εξορύξεις στο οικόπεδο 12 της κυπριακής ΑΟΖ από την αμερικανική εταιρία Noble και την ισραηλινή Delek. Στα τέλη Σεπτεμβρίου, η ίδια ξεκίνησε παράνομα έρευνες μέσω του Piri Reis στην περιοχή που όρισε η ίδια με τα κατεχόμενα, ενώ το Ισραήλ προειδοποιούσε πως θα επιτίθεντο σε οποιοδήποτε πλοίο ή αεροπλάνο προσέγγιζε την πλατφόρμα των γεωτρήσεων σε απόσταση μικρότερη των 5 ναυτικών μιλίων. Το χρονικό διάστημα μεταξύ Σεπτεμβρίου-Δεκεμβρίου, η Τουρκία συνέχισε την τακτική των εναέριων και υδάτινων παραβιάσεων που ακολουθεί εδώ και χρόνια, χωρίς όμως να προβεί σε κάποια άλλη ενέργεια. Λαμβάνοντας υπόψη την τακτική που η ίδια ακολουθεί ως τώρα, διαφαίνεται ότι διεκδικεί μερίδιο των ενεργειακών αποθεμάτων,

---

¹³¹ Μάζης Ι.Θ 2011, Οι νέες διεθνείς ενεργειακές ισορροπίες ευνοούν την Ελλάδα, <http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=29/01/2011&id=246139>

από τη στιγμή που οι απειλές της δεν μετέβαλλαν τα δεδομένα. Για να το επιτύχει, προσανατολίζεται στη δημιουργία τετελεσμένων στην κυπριακή ΑΟΖ μέσω του Piri Reis, και μάλιστα όχι στο τμήμα της που γεωγραφικά αντιστοιχεί στο τουρκοκυπριακό ψευδοκράτος, αλλά στο τμήμα που αντιστοιχεί στο ελεύθερο τμήμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, αμφισβητώντας με αυτόν τον τρόπο το υπάρχον θαλάσσιο καθεστώς¹³².

Όσον αφορά τη στάση της Αμερικής, φαίνεται ότι η στάση που υιοθετεί σε αυτή τη δεδομένη χρονική στιγμή υποστηρίζει περισσότερο τα κυπριακά και ισραηλινά παρά τα τουρκικά συμφέροντα, κάτι που είναι αναμενόμενο από τη στιγμή που η εταιρία Noble μέσω της οποίας γίνεται η γεώτρηση είναι Αμερικανικών συμφερόντων. Συνεπώς, από τη στιγμή που διακυβεύονται και αμερικανικά συμφέροντα, δεν θα ήταν δυνατό η θέση της χώρας να είναι διαφορετική, υποστηρίζοντας μια ενδεχόμενη επίθεση από πλευράς της Τουρκίας. Από τη στιγμή που εμπλέκονται αμερικανικά συμφέροντα και όχι μόνο στην περιοχή, αυτό λειτουργεί ως στοιχείο αποτροπής μιας ενδεχόμενης τουρκικής επίθεσης. Επιπρόσθετα, ένα άλλο σημαντικό γεγονός που πρέπει να προσμετρηθεί είναι το ότι η Αμερική έχει προσωπικό συμφέρον να δημιουργηθεί αγωγός φυσικού αερίου στη Μεσόγειο μεταξύ της Ελλάδας, της Κύπρου και του Ισραήλ. Και αυτό γιατί με αυτόν τον τρόπο η Ευρώπη δεν θα έχει πλέον ανάγκη από το φυσικό αέριο που προμηθεύεται από τη Ρωσία και έτσι δεν θα εξαρτάται ενεργειακά από την ίδια, γεγονός που αυξάνει τη σχετική ισχύ της Αμερικής στο διεθνές σύστημα, πλήττοντας τη Ρωσία.

Σε σχετικές δηλώσεις προέβη στο πρόσφατο συνέδριο του Economist ο ειδικός απεσταλμένος για θέματα ενέργειας στην Ευρασία πρέσβης κ. Morningstar. Ο ίδιος υποστήριξε ότι οι ΗΠΑ ενδιαφέρονται για τη διασφάλιση της ενεργειακής επάρκειας και ασφάλειας της Ευρώπης, αφού με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται μία ισχυρή ευρωπαϊκή οικονομία, που είναι προς όφελος και της Αμερικής. Υπογράμμισε ακόμα ότι οι ΗΠΑ υποστηρίζουν τον Νότιο Αγωγό, με την προϋπόθεση ότι θα διοχετεύει επαρκές αέριο στις χώρες της Βαλκανικής και θα έχει τη δυνατότητα να δέχεται και επιπλέον αέριο από το Αζερμπαϊτζάν όταν αξιοποιηθεί το δεύτερο κοίτασμα της χώρας. Παράλληλα, επανέλαβε ότι οι ΗΠΑ αναγνωρίζουν το δικαίωμα της Κύπρου να κάνει γεωτρήσεις εντός της δικής της ΑΟΖ, καθώς και το δικαίωμα των αμερικανικών

¹³² Λυγερός Σ. 2011, « Η Άγκυρα μένει χωρίς κομμάτι από την ενεργειακή πίεση », <http://www.pentapostagma.gr>

εταιρειών να δραστηριοποιούνται στην περιοχή αυτή¹³³. Επομένως, οι Αμερικανοί προσφέρουν προστασία στην Ελλάδα και στην Κύπρο έναντι της Τουρκίας, προκειμένου να γίνει εκμετάλλευση των ενεργειακών αποθεμάτων στις ελληνικές θάλασσες, εξυπηρετώντας όμως και προσωπικά οφέλη (σχετικό κέρδος), αφού μεταξύ των άλλων η ίδια θα επιδιώξει να εμπλακεί αμερικανοεβραϊκή εταιρία σε ενδεχόμενη γεώτρηση.

Όσον αφορά στα ενεργειακά κοιτάσματα της Ελλάδας, τον περασμένο Δεκέμβριο υπήρξε εκδήλωση ενδιαφέροντος από πλευράς του Ισραήλ σχετικά με το φυσικό αέριο νοτίως της Κρήτης, περιοχή για την οποία αρκετοί γεωλόγοι θεωρούν ότι παρουσιάζει συγγένεια με τη λεκάνη του «Λεβιάθαν» που περιλαμβάνει τόσο το ομώνυμο κοίτασμα (στο Ισραήλ) όσο και το κοίτασμα «Αφροδίτη» (Οικόπεδο 12 της Κύπρου). Στην Αθήνα κατέφθασαν στελέχη της ισραηλινής εταιρείας Anver Oil Exploration του ομίλου DELEK, που ειδικεύεται στον τομέα των ερευνών υδρογονανθράκων και ο οποίος είναι συνέταρος με την αμερικανική Noble Energy. Από αναλύσεις που έχουν γίνει, μεταξύ αυτών και του ομότιμου καθηγητή του Πανεπιστημίου Κρήτης Α. Φώσκολου, υπάρχουν υποθέσεις για ύπαρξη πιθανού δυναμικού 20 τρισ. κυβικών μέτρων στην ευρύτερη περιοχή νότια της Κρήτης, όταν τα συνολικά αποδεδειγμένα αποθέματα της Ρωσίας φτάνουν τα 47 τρισ., κυβικά μέτρα¹³⁴. Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, αντιλαμβάνεται κανείς ότι ο γεωστρατηγικός και ενεργειακός ρόλος της Ελλάδας αναβαθμίζεται σημαντικά σε περίπτωση που οι προβλέψεις αυτές επαληθευτούν. Η Ελλάδα θα μπορούσε να ισχυροποιήσει σημαντικά τη θέση της στην διεθνή σκηνή και να αλλάξει άρδην τους συσχετισμούς ισχύος, καθιστώντας τον εαυτό της έναν πολύτιμο σύμμαχο για την Ευρώπη και οποιαδήποτε χώρα, εξαιτίας τόσο της θέσης της στη Μεσόγειο και τη Βαλκανική Χερσόνησο όσο και των ενεργειακών της κοιτασμάτων.

Υπέρ αυτής της άποψης τάσσεται και ο καθηγητής κ. Μάζης, ο οποίος τονίζει ότι «η Δύση είναι μάλλον επιφυλακτική για την ουσιαστική της εξάρτηση από τα ρωσικά, ιρανικά και αραβοϊσλαμικά αποθέματα (που θα διακινούνται με αγωγούς μέσω

---

¹³³ Κύριος άξονας Ελλάδας – Κύπρου –Ισραήλ με φόντο τα ενεργειακά στο συνέδριο του Economist..., viewed 30 Μαρτίου 2012, <http://www.ethnosnews.com>

¹³⁴ Ισραηλινό ενδιαφέρον για το φυσικό αέριο στην Κρήτη, viewed 6 Δεκεμβρίου 2011, <http://www.in.gr>

Τουρκίας), πράγμα που καθιστά πολύτιμα για την ενεργειακή επάρκεια της Ευρώπης τα κυπριακά-ισραηλινά αποθέματα στη Ν.Α. Μεσόγειο αλλά και τα ελληνικά της Κρήτης και του Ιονίου»¹³⁵. Επομένως, επιβεβαιώνεται για μια ακόμα φορά το συμφέρον της Ελλάδας να οριοθετήσει υφαλοκρηπίδα και Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και να προβεί σε εκμετάλλευση του ενεργειακού της πλούτου.

Προς αυτή την κατεύθυνση, η Ελλάδα παλαιότερα είχε ξεκινήσει επαφές για την οριοθέτηση της ΑΟΖ με τη Λιβύη και την Αίγυπτο. Στο παρελθόν, η ελληνική ηγεσία δεν εκμεταλλεύτηκε όσο θα έπρεπε τις καλές σχέσεις της με τον Μουαμάρ Καντάφι και τον Χόσνι Μουμπάρακ. Οριοθέτηση όσον αφορά την ΑΟΖ έχει επιτευχθεί με την Ιταλία, με την οποία έχει οριοθετηθεί η υφαλοκρηπίδα, καθώς και με την Αλβανία, η οποία όμως μετά από πιέσεις της τουρκικής διπλωματίας δεν κύρωσε τη συμφωνία αυτή μέσω του Κοινοβουλίου της¹³⁶. Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει ότι η συμφωνία αυτή έχει ακυρωθεί, ωστόσο μένει πρακτικά ανεφάρμοστη. Στόχος της Ελλάδας στην προσπάθειά της να οριοθετήσει ΑΟΖ με τις παραπάνω χώρες ήταν να εκκρεμεί η διευθέτηση του ζητήματος μόνο με την Κύπρο και την Τουρκία. Η συνέχιση και εν τέλει η θετική έκβαση αυτής της προσπάθειας θα πιέσει διμερώς και διεθνώς την Τουρκία να προσχωρήσει στη διεθνή νομιμότητα, αφού θα υπάρχουν τετελεσμένα, και να εναρμονιστεί με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, στα πλαίσια της ευρωπαϊκής προοπτικής της ίδιας, τουλάχιστον στο μέτρο που αυτή εξαρτάται και από την Ελλάδα..

Μια σχετική φράση του κ. Ήφαιστου μπορεί να χρησιμοποιηθεί αντί συμπεράσματος σε όλα όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως: «...στον εθνοκρατοκεντρικό κόσμο του 21ου αιώνα η κρατική κυριαρχία αποτελεί αφενός το θεμέλιο της ζωής μιας κοινωνίας και αφετέρου τον άξονα της διεθνούς πολιτικής. Υπό αυτό το πρίσμα, η Κύπρος πρέπει να την διαφυλάξει και η Ελλάδα πρέπει να ορίσει τα κυριαρχικά της σύνορα»¹³⁷. Μετά από πολλά χρόνια απραξίας, η Ελλάδα έχει ξεκινήσει να κάνει κάποια βήματα προς την

¹³⁵ Μάζης Ι. Θ 2011, Οι νέες διεθνείς ενεργειακές ισορροπίες ευνοούν την Ελλάδα, <http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=29/01/2011&id=246139>

¹³⁶ Μάζης Ι. Θ 2011, ό.π

Καρυώτης Θ.Κ 2011, Ένα ισχυρό χαρτί στον πόλεμο του Αιγαίου, viewed in <http://infognomonpolitics.blogspot.com>

¹³⁷ <http://www.ifestosedu.gr>

εκμετάλλευση των δικαιωμάτων της και του εθνικού της πλούτου. Οι διεθνείς συγκυρίες, έτσι όπως διαμορφώνονται μέχρι στιγμής, ευνοούν την Ελλάδα προς αυτή την κατεύθυνση. Θα ήταν, λοιπόν, λανθασμένη κίνηση να μην εκμεταλλευτεί η ίδια την ευκαιρία που της δίνεται αυτή τη στιγμή. Σε ένα διεθνές σύστημα που διαρκώς μεταβάλλεται και όπου το κάθε κράτος προσπαθεί να διασφαλίσει και να ενισχύσει τα ατομικά του συμφέροντα, θα ήταν μεγάλο λάθος η χώρα να παραμείνει απαθής ενώ απειλείται από πολλά μέτωπα και με ποικίλους τρόπους ταυτόχρονα.

Μέρος 4^ο

Κεφάλαιο 6: Συμπεράσματα

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω στοιχεία, θα μπορούσε κανείς να εξάγει τα ακόλουθα συμπεράσματα. Αρχικά, οι απόψεις σχετικά με τη θέσπιση ΑΟΖ ποικίλουν: μια μερίδα θεωρητικών ισχυρίζεται ότι θα πρέπει να οριοθετηθεί σε συνδυασμό με την υφαλοκρηπίδα, καθώς αποτελεί εθνικό συμφέρον για τη χώρα και διεθνής πρακτική από την πλευρά των περισσότερων κρατών-δρώντων στο διεθνές σύστημα. Από την άλλη πλευρά, μια άλλη μερίδα ανθρώπων υποστηρίζει ότι ο θεσμός της υφαλοκρηπίδας είναι αυτός που κατέχει μεγαλύτερη βαρύτητα για τη χώρα και ότι ο θεσμός της ΑΟΖ προκρίνεται ως εθνικό συμφέρον στην περίπτωση που η Ελλάδα επιδιώκει την εκμετάλλευση πιθανών πόρων εκτός του ορυκτού και υποθαλάσσιου πλούτου. Επιπρόσθετα, υφίσταται και η άποψη ότι η νομική βάση στην οποία έχει στηριχθεί η Ελλάδα σε ό,τι αφορά το Αιγαίο (άρθρο 3 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας), είναι λανθασμένη και έχει δώσει το δικαίωμα σε έναν εθνικά επιβαρυντικό διάλογο με την Τουρκία. Σύμφωνα με τον παραπάνω ισχυρισμό, η θέση της Ελλάδας στο διεθνές δίκαιο είναι αρχιπελαγική και τα γεινιάζοντα στο ηπειρωτικό κομμάτι νησιά εμπίπτουν στον ορισμό του παράκτιου αρχιπελάγους, όπως αυτό αναφέρεται στο άρθρο 7 της Σύμβασης του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας και το Αιγαίο Αρχιπέλαγος πρέπει να περικλειστεί με ευθείες ακτογραμμές βάσης, κατά το παράδειγμα του νορβηγικού. Βέβαια, η προαναφερθείσα άποψη μέχρι στιγμής δεν τεκμηριώνεται νομικά με βάση το διεθνές δίκαιο και χρίζει περαιτέρω έρευνας.

Από τη δική μας σκοπιά θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η θέσπιση της ελληνικής ΑΟΖ αποτελεί ζωτικό εθνικό συμφέρον, δεδομένων των υπαρχόντων συνθηκών και ευκαιριών όπως αυτές διαμορφώνονται μέχρι στιγμής. Μέσω της θέσπισης αυτής της ζώνης, διασφαλίζεται η πολιτική και οικονομική ενότητα του ελλαδικού χώρου, των ηπειρωτικών περιοχών με τα νησιά και διευκολύνεται η ορθή προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος. Επιπλέον, δημιουργούνται δυνατότητες οικονομικής εκμετάλλευσης πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης, όπως η παραγωγή ενέργειας από ρεύματα, ύδατα και ανέμους. Όλα τα παραπάνω συντελούν στην αναβάθμιση του ενεργειακού και γεωστρατηγικού ρόλου της χώρας στην περιοχή, και επομένως και

της ισχύος της στο διεθνές σύστημα. Σαφώς, η οριοθέτηση της συγκεκριμένης ζώνης με την Τουρκία δεν θα είναι κάτι εύκολα υλοποιήσιμο, από τη στιγμή που η ίδια προφανώς θα εγείρει πολλά ζητήματα λόγω των προσωπικών της συμφερόντων σε περίπτωση που η Ελλάδα διεκδικήσει όσα δικαιούται με βάση το Διεθνές Δίκαιο.

Για την Τουρκία, ο χρόνος μέχρι στιγμής έχει αποδειχθεί ο καλύτερος σύμμαχος, αφού κατάφερε να ενισχυθεί γεωστρατηγικά, τόσο λόγω των διεθνών συγκυριών όσο και με τις ανάλογες πολιτικές κινήσεις με το πέρασμα των χρόνων. Όπως φαίνεται καθαρά από τις δηλώσεις των πολιτικών αξιωματούχων της, η ίδια επιδιώκει να εκμεταλλευτεί τις κατά τη γνώμη της υπάρχουσες «δημιουργικές ασάφειες» της νομολογίας για το Δίκαιο της Θάλασσας σχετικά με τη θέσπιση της ΑΟΖ υπέρ της (άρθρα 74, 121, 122, 123) . Οι επεκτατικές της βλέψεις ενισχύονται και καθιστούν αναγκαία την υιοθέτηση από πλευράς της Ελλάδας μιας σοβαρής αποτρεπτικής στρατηγικής και τη διαφύλαξη των κυριαρχικών της δικαιωμάτων. Άλλωστε, η θέσπιση ΑΟΖ αποτελεί διεθνή πρακτική από την πλειονότητα των κρατών στις μέρες μας, παράλληλα με την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας. Συνεπώς, η μη συμμόρφωση της Ελλάδας με τη διεθνή πρακτική θα σήμαινε την απώλεια μιας μεγάλης ευκαιρίας. Σε περίπτωση που ο ελλαδικός θαλάσσιος χώρος μειωθεί κατ' οιονδήποτε τρόπο, αυτό θα σήμαινε κατάρρευση του ελληνικού οικονομικού και στρατηγικού οικοδομήματος της χώρας και καθοριστική μείωση της ισχύος της στο διεθνές σύστημα.

Ένα ακόμη σημαντικό γεγονός είναι ότι η αναγνώριση από την ΕΕ της ΑΟΖ της Κύπρου, διευκολύνει την Ελλάδα διότι δημιουργεί νέα «θεσμικά» δεδομένα στις διαπραγματεύσεις με την Τουρκία. Η Ελλάδα ως μέλος της ΕΕ έχει επιπρόσθετο δικαίωμα δημιουργίας ΑΟΖ και θα πρέπει να επιδιώξει από την ίδια να στηρίξει το δικαίωμα της, αξιοποιώντας μεταξύ άλλων και τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Τουρκία¹³⁸. Σημαντικό κρίνεται επίσης το γεγονός ότι, όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, οι διεθνείς συγκυρίες, όπως αυτές διαμορφώνονται αυτή την περίοδο, δείχνουν να συμπλέουν με τα συμφέροντα της Ελλάδας, από τη στιγμή που αυτά υποστηρίζονται από πλείστους δρώντες του διεθνούς συστήματος

---

¹³⁸ Καρυώτης Θ.Κ 2011, 'Ένα ισχυρό χαρτί στον πόλεμο του Αιγαίου, viewed in <http://infognomonpolitics.blogspot.com>

Τέλος, κρίνεται αναγκαία η δημιουργία μιας ενεργητικής, ανεξάρτητης και πολυδιάστατης εξωτερικής πολιτικής, με σχεδιασμό, αποφασιστικότητα και αποτελεσματικότητα χειρισμών, για την υπεράσπιση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της χώρας. Μπορεί η συμμαχία Ελλάδας-Ισραήλ να λειτουργεί ως ένα βαθμό ως αντίβαρο στην πίεση της Τουρκίας και να διευκολύνει την οικονομική συνεργασία μαζί του, από την άλλη πλευρά όμως δημιουργεί κινδύνους ενδεχόμενης μετατροπής της Ελλάδας σε εργαλείο της εξωτερικής πολιτικής του Ισραήλ. Η Ελλάδα θα διέπραττε λάθος αν στηρίξει την ενεργειακή της πολιτική και γενικότερα την εξωτερική πολιτική στην Ανατολική Μεσόγειο εξ ολοκλήρου στην πολιτικό-στρατιωτική παρουσία του Ισραήλ. Άλλωστε, είναι γεγονός ότι οι συμμαχίες και οι αντιπαλότητες στο διεθνές σύστημα μεταβάλλονται σύμφωνα με τα εκάστοτε εθνικά συμφέροντα των χωρών. Οι εναέριες και θαλάσσιες περιοχές της Ελλάδας με βάση το διεθνές δίκαιο δεν πρέπει να γίνουν περιοχές έντασης και στρατιωτικής αντιπαράθεσης Τουρκίας-Ισραήλ, αφού σε περίπτωση συμβιβασμού μεταξύ τους μελλοντικά μπορεί να εντείνουν τα προβλήματα αμφισβήτησης της εθνικής κυριαρχίας της χώρας και να δημιουργήσουν περαιτέρω «γκρίζες οικονομικές και ενεργειακές ζώνες».

Είναι αναγκαίο η Ελλάδα να ακολουθήσει ανεξάρτητη και πολυδιάστατη πολιτική, με στόχο πάντα την προστασία των εθνικών συμφερόντων και εκμεταλλεύσιμη την υπεροχή της έναντι στην Τουρκία σχετικά με τους θεσμούς του διεθνούς δικαίου. Άλλωστε, η ίδια η Τουρκία εφαρμόζει μέχρι στιγμής επιλεκτικά πολλές από τις διατάξεις του από τη στιγμή που εξυπηρετούν τα συμφέροντά της (όπως στην περίπτωση της επέκτασης σε 12 ναυτικά μίλια της αιγιαλίτιδας ζώνης της στη Μαύρη Θάλασσα), αγνοώντας επιδεικτικά άλλες που αφορούν τις υποχρεώσεις της (casus belli, κύρωση της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας και άλλα). Όπως καταδεικνύεται από αρκετά παραδείγματα ως τώρα, το διεθνές δίκαιο και η διεθνής δικαιοσύνη αποτελούν εξαρτημένες μεταβλητές της ισχύος του εκάστοτε κράτους στο διεθνές σύστημα και ανάλογα με τον υπάρχοντα καταμερισμό ισχύος άλλοτε εφαρμόζονται και άλλοτε όχι. Από μέρους της Ελλάδας, θα αποτελούσε σοβαρό ολίσθημα η ενδεχόμενη μη εκμετάλλευση της παρούσας σύμπλευσης συμφερόντων της με αυτά άλλων δρώντων του διεθνούς συστήματος, με απώτερο σκοπό την διασφάλιση των συμφερόντων της χώρας. Μια ακόμη επικίνδυνη κατά τη γνώμη μου τακτική είναι και η συνέχιση του παρόντος πολιτικού προσανατολισμού της χώρας προς την κατεύθυνση του κατευνασμού των τουρκικών διεκδικήσεων. Αν κάτι τέτοιο

συνεχιστεί, θα αποτελεί απόδειξη της αδυναμίας της Ελλάδας να υπερασπιστεί τα κυριαρχικά της συμφέροντα, μια από τις πρωταρχικές επιδιώξεις κάθε κρατοκεντρικής δομής στο άναρχο διεθνές σύστημα, όπως επίσης και αιτία ενδεχόμενων παραχωρήσεων από πλευράς της.

Η Ελλάδα, εγκαταλείποντας τα «φοβικά σύνδρομα» που στοιχειώνουν την εξωτερική της πολιτική εδώ και χρόνια, θα ήταν σε θέση να δώσει το στίγμα ενός πιο ισχυρού παίκτη στο διεθνές σκηνικό. Τόσο η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας όσο και η ανακήρυξη και η οριοθέτηση ΑΟΖ αποτελούν κυριαρχικά δικαιώματα της χώρας. Προσωπική μου πεποίθηση είναι ότι θα ήταν αναγκαίο η χώρα να προβεί στην ανακήρυξη και οριοθέτηση της ΑΟΖ, σε συνδυασμό πάντα με αυτήν της υφαλοκρηπίδας σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική, αφού πρωτίστως η ίδια επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα σε 12 ναυτικά μίλια. Με αυτόν τον τρόπο, θα παρεχόταν λύση σε πολλά από τα προβλήματα που πιθανώς να προκύψουν κατά τη διάρκεια των οριοθετήσεων των παραπάνω ζωνών με την γειτονική χώρα.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αντωνιάδης Γ. και Μιχαλόπουλος Σ. 2007, Ο Αντίκτυπος της κρίσης των Σχέσεων ΗΠΑ-Τουρκίας, <http://panteion.academia.edu>
- Αρβανιτόπουλος Κ. και Κόππα Μ. 2005, « 30 Χρόνια Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής», εκδόσεις Λιβάνη.
- Ήφαιστος Π. 2007, « Οι Διεθνείς σχέσεις ως Αντικείμενο Επιστημονικής Μελέτης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό», εκδόσεις Ποιότητα.
- Ήφαιστος Π. 2004, 30 χρόνια ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Ισχύς και Δίκαιο στην διεθνή πολιτική - ελληνική εξωτερική πολιτική 1974-2004, <http://www.ifestos.edu.gr>
- Ήφαιστος Π. Διεθνές Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων Συγκληθέν από την Επιτροπή για την Ευρωπαϊκή Λύση στην Κύπρο, viewed 20/3/2011, <http://www.ifestosedu.gr/32RuleofLaw.htm>
- Θεωδορόπουλος Π. 2009, Η Φύση και οι Προοπτικές της Διεθνούς Κοινωνίας, viewed 15 December 2010, IntlSociety gia diethni koinwnia k martin wight
- Θουκυδίδης 1998, « Θουκυδίδου Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου», μεταφρ. Α.Βλάχος, εκδόσεις Εστία
- Ιωάννου Κ. και Στρατή Α. 2000, «Δίκαιο της θάλασσας», Αθήνα
- Καρυώτης Θ. 2011, Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη: Ένα θαμμένο όπλο, http://news247.gr/newspapers/weekly/paraskevi_kai_13
- Καρυώτης Θ.Κ 2011, Ένα ισχυρό χαρτί στον πόλεμο του Αιγαίου, viewed in <http://infoonomopolitics.blogspot.com>
- Κοτζιάς Ν. 2011, ΑΟΖ: Ένα ανεπιθύμητο δικαίωμα;, <http://www.epikaira.gr>
- Μάζης Ι.Θ και Σγουρός Α.Γ. 2011, Η Ελληνική ΑΟΖ και το Καστελόριζο Αρχές μιας Γεωπολιτικής Ανάλυσης, raysofrnyka.wordpress.com/.../h-ελληνικη-αοζ-και-το-καστελοριζο/
- Μάζης Ι.Θ. 2011, Γεωπολιτική προσέγγιση και «Δημιουργικές Ασάφειες», www.skai.gr/.../geopolitiki-proseggisi-peri-ellino-kupriakis-aoz-ufalokripidos-kai-loipon-dimiourgikon-asafeion/
- Μάζης Ι.Θ 2011, Οι νέες διεθνείς ενεργειακές ισορροπίες ευνοούν την Ελλάδα, <http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=29/01/2011&id=246139>
- Μάζης Ι.Θ. 2011, Η οριοθέτηση της ελληνικής ΑΟΖ, <http://www.simerini.com.cy>
- Μάζης Ι.Θ. 2011, Η Τουρκία παγιδεύτηκε στην πολιτική της, <http://www.simerini.com.cy>

- Μάζης Ι.Θ. 2011, Γεωπολιτική των Υδρογονανθράκων στην Ν/Α Μεσόγειο: Σχέσεις Ελλάδος-Ισραήλ-Κύπρου και η σημασία της ΑΟΖ (ΕΕΖ) του Καστελορίζου
- Νταβούτογλου Α. 2010, «*Το Στρατηγικό Βάθος: η διεθνής θέση της Τουρκίας*», εκδόσεις Ποιότητα
- Ντόκος Θ. 2011, Ένταση στην Ανατολική Μεσόγειο: Το Γεωπολιτικό «Τετράγωνο» Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ-Τουρκίας, κείμενο εργασίας Νο 23/2011
- Οικονομίδης Κ.Π. 1998, «*Θέματα Διεθνούς Δικαίου και Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής*», εκδόσεις Σάκκουλα.
- Πλατιάς Αθ. 2000, «*Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*», εκδόσεις Εστία
- Πλατιάς Αθ. 2011, Γεωπολιτική, Γεωοικονομία και Διεθνής Ανταγωνισμός
- Πλατιάς Αθ. Η Ελληνική Αμυντική Πολιτική μετά το 1974
- Πλατιάς Αθ. και Ήφαιστος Π. 1992, «*Ελληνική Αποτρεπτική Στρατηγική*», εκδόσεις Παπαζήσης
- Πλατιάς Αθ. Ο Σχεδιασμός της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής
- Ροζάκης Χρ. Λ., «*Το διεθνές νομικό καθεστώς του Αιγαίου*», στο Αλέξης Αλεξανδρής ... [κ.ά.] 1988, *Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις 1923-1987*», Αθήνα : Γνώση.
- Ροζάκης Χρ.Λ. 2011, Η έννοια της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και η ελληνική εξωτερική πολιτική, <http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.article&id=9295>
- Ροζάκης Χρ. Λ και Δίπλα Χ. 2004, «*Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*», εκδόσεις Σιδέρης
- Ρούκουνας Εμ. 2006, «*Διεθνές Δίκαιο: το κράτος και το υπέδαφος-το δίκαιο της θάλασσας*», εκδόσεις Σάκκουλα.
- Στυλιανίδης Ε. 2011, ΑΟΖ η γαλάζια γραμμή της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, viewed 23 Ιουλίου 2011, <http://www.e-stylianidis.gr/>)
- Συρίγος Α. 2011, Η ΑΟΖ είναι μια «μόδα» που συμφέρει την Ελλάδα, <http://www.makthes.gr/news/politics/73279/>
- Τσάλτας Γ.Ι. και Κλάδη-Ευσταθοπούλου Μ. 2003, «*Το διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών : διεθνής πολιτική, διεθνές δίκαιο, διεθνής οργάνωση*», εκδόσεις Σιδέρης.
- Τσάλτας Γ. 2011, Η υφαλοκρηπίδα είναι υπεραρκετή για να εκμεταλλευτούμε το πετρέλαιο, <http://www.makthes.gr/news/politics/73279/>
- Τόλιος Γ. «Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη», ΑΟΖ στην περιοχή της Μεσογείου, viewed in http://iskra.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=4905:tolios-aoz&catid=54:anpolitiki&Itemid=284

- Χρήστου Γ. 2012, Το Αιγαίο ως παράκτιο Αρχιπέλαγος, viewed in 11 Απριλίου 2012, <http://www.economist.gr>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Ξενόγλωσση

- Baldwin D. 1993, *Neorealism and Neoliberalism: the contemporary debate*, Columbia University Press
- Baylis J. & Smith S. 2007, «Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής», εκδόσεις Επίκεντρο.
- Bolukbasi D. 2004, Turkey and Greece. The Aegean disputes. A unique case in international law, London, Cavendish.
- Bull H. 2001, « Η άναρχη κοινωνία. Μελέτη της τάξης στην παγκόσμια πολιτική», εκδόσεις Ποιότητα.
- Carr E. 2001, «Η εικοσαετής κρίση 1919-1939: Εισαγωγή στη μελέτη των Διεθνών Σχέσεων», εκδόσεις Ποιότητα.
- Gilpin R. 2005, « Πόλεμος και αλλαγή στη διεθνή πολιτική», εκδόσεις Ποιότητα
- Grieco M. J. 2010, Anarchy and the Limits of Cooperation. A Realist Critique of the newest Liberal Institutionalism, International Organization, vol. 42, no. 3, pp. 485-507
- Herz J.H. 1950, Idealist Internationalism and the Security Dilemma, *World Politics*, vol.2, no 2, pp 157-180
- Jackson R. & Sorensen G. 2006, «Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων», εκδόσεις Gutenberg.
- Kissinger H. 1995, «Διπλωματία», (μεταφρ. 1^{ης} έκδοσης Henry A. Kissinger, 1994), Αθήνα, εκδόσεις Λιβάνη «Νέα Σύνορα»
- Larrabee St. F. 2010, "Turkey's New Geopolitics", *Survival*, 52: 2 157-180
- Lijphart A. 1974, The Structure of the Theoretical Revolution in International Relations, International Studies Quarterly, Vol.18, No.1
- Mazis I.Th. 2005, "Greece's New Defence Doctrine A framework proposal", Crisma Working Paper, N.8
- Van Evera, S. 2001, «Εισαγωγή στη μεθοδολογία της πολιτικής επιστήμης», Εκδόσεις Ποιότητα, Cornell University Press.
- Mearsheimer J. 2006, « Η τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων», εκδόσεις Ποιότητα.
- Walt S. 1987, «The origins of alliances, Ithaka-New York», Cornell University Press
- Waltz K.N. 1979, «*Theory of International Politics*», Reading, M.A.: Addison-Wesley
- Waltz K. 2010, «Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής», Εκδόσεις Ποιότητα.
- Wight M. 1994, «Πολιτική Δυνάμεων», εκδόσεις Ειρήνη.
- Wight M. 1998, «Διεθνής Θεωρία: Τα Τρία Ρεύματα Σκέψης», εκδόσεις Ποιότητα.
- Wilson A 1979, «The Aegean Dispute», Adelphi Paper, London, Institute for Strategic Studies, vol.19, No.155

Ηλεκτρονικές πηγές

- <http://www.in.gr>
- <http://www.ifestos.edu.gr>
- <http://www.tovima.gr>
- <http://www.kathimerini.gr>
- <http://ethnos.gr>
- <http://enet.gr>
- <http://www.kte.gr>
- <http://www.dimokratianews.gr>
- <http://www.epikaira.gr>
- <http://real.gr>
- <http://www.1.mfa.gr>
- <http://iskra.gr>
- <http://www.diploweb.com>
- <http://www.rieas.gr>
- <http://www.hellasfrappe.blogspot.com>
- <http://www.grreporter.info>
- <http://mq.dukejournals.org>
- <http://www.new-deal.gr>
- <http://e-parembasis.blogspot.com>
- <http://www.keeptalkinggreece.com>
- <http://jpost.com>
- <http://www.philenews.com>
- <http://www.voria.gr>
- <http://anti-ntp.blogspot.com>
- <http://www.madata.gr>
- <http://www.mfa.gov.tr>
- <http://ellas2.wordpress.com>
- <http://www.antifono.gr>
- <http://www.e-stylianidis.gr>
- <http://www.makthes.gr/news/politics/73279/>
- <http://www.simerini.com.cy>
- http://news247.gr/newspapers/weekly/paraskevi_kai_13
- <http://pentapostagma.gr>
- <http://www.mod.gr>
- <http://www.globalfirepower.com/countries-comparison.asp>
- <http://www.mfa.gov.cy/mfa>
- <http://www.ekeo.gr>
- <http://www.bloglines.gr>